6 KASIM 1961 SAYI: 384

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Suat Hayri Ürgüplü
Okumuşların Başı

ŞİDDETLİ
BAŞ
AĞRILARINA
KARŞI
GRİPİN
başarı ile kullanılır!
BAŞ VE DİŞ
NEZLE
GRİP
GRİPİN
KİNİNLİ
GRİPİN
GRİPİN
4-29
GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

A K İ S

Haftalık Aktüatite Mecmuası

Yıl : 8, Cilt : XXII, Sayı 384

Yazı İşleri :
Rüzgârlı Sokak No: 15
Tel: 11 89 92 — 10 61 96
P. K. 582 Ankara
*

İdare :
Rüzgârlı Sokak No: 15
Rüzgârlı Matbaa
Tel: 11 52 21
*

Başyazar
Metin Toker
*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü
Mübin TOKER
*

Yazı İşlerini fülen idare eden Mesul Yazıişleri Müdürü
Kurtul ALTUĞ
*

Karikatür :
TURHAN

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Associated Press
Türk Haberler Ajansı
*

Klişe .
Doğan Klişe

Bu mecmua Basın Ahlâk yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları:

3 aylık	(12 nüsha) :	10.00 lira
6 aylık	(25 nüsha):	20.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	40.00 lira

İlân şartları:
Santimi : 20 lira
S renkli arka kapak : 1.500 TL.

İlân işleri :
Telefon: 1152 21

Dizildiği yer:
Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer :
Güneş Matbaacılık T.A.Ş.

FİYATI : 1 LİRA

Basıldığı tarih : 5-11-1961

Kapak resmimiz

Suat Hayri Urgüplü

Senato Başkan

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Son günlerde, AKİS'e gelen okuyucu mektuplarının miktarı artmış bulunuyor. Bunların içinden alâka, çekici bulduklarımızı yayınlıyoruz ve yayınlamakta devam edeceğiz.

Umumi efkarı uyanık memleketlerde okuyucuların gazetelerine ve mecmualarına mektup yazmaları bir güzel âdettir. Bizde böyle bir âdetin varlığı pek iddia olunamaz. Biz, umumiyetle, mektup yazmayan bir milletizdir. Posta idaresinin taşıdığı mektup adedi nüfusumuzla kıyaslandığında pek aşağı bir nisbetin ortaya çıkacağı muhakkaktır. Elbette ki bunda, okuma yazma bilmeyenlerimizin fazlalığı bir rol oynamaktadır. Ancak, okuma yazma bilenlerimizin de sağlık haberi sorma ve sağlık haberi verme mektuplarının dışında kalemi ellerine almaları nâdirdir.

Halbuki bir çok memlekette okuyucu, gazetesini veya mecmuasını tamamladığında alâkasını çekmiş olan bir konu veya bir hadise, yahut gazetesinin, mecmuasının bir tutumu üzerine kendisinde beliren fikri kâğıt üzerine aksettirmeden edemez. Bu mektuplar, umumi efkârın nabzının nasıl attığının bir mânalı işaretidir. Aynı zamanda, gazete veya mecmuayla okuyucu arasında bir fikrî bağdır. Okuyucu şu mesele hakkında ne düşünüyor, bu meseleyi nasıl görüyor, hangi yazıya hak veriyor, hangisine hak vermiyor, neyi beğenmiştir, neyi beğenmemiştir? Bunların öğrenilmesi ve aksettirilmesi, bir görevi de istikamet vermek olan basının işini kolaylaştırır.

Bizde, okuyucu mektupları başlıca iki büyük kısımdan ibarettir. Birinci kısım bir dilek veya şahsi şikâyet ihtiva etmektedir: Mahalleye uğramayan çöpçü, tarifesi beğenilmeyen vapur seferi, bir dairedeki fena muamele, okul işiyle alâkalı bir temenni.. İkinci kısım ise, küfür mektuplarıdır. Tabii bunların geniş ekseriyeti imzasızdır ve zaten bir değer de taşımamaktadır. Bunlar her gazetede doğruca çöp sepetine gittiğine göre sâdece Posta idaresine bir fayda sağlamaktadır. Ama bu iki büyük kısmın dışında, bir mânası olan mektuplar, okuyucunun kendisinin de bir fikrî gayret gösterdiğini ortaya koyan yazılar inanılmayacak derecede enderdir.

AKİS, okuyucusunun seviyesi bakımından bu yönde en talihli mecmualardan biridir. Ancak başka memleketlerin aynı çeşit mecmualarına gelen mektuplarla kıyaslandığında AKİS okuyucularının da bu adete tamamen sahip oldukları ileri sürülemez. Son günlerde mektupların artmış olması, hâdiselerin aldığı önemle alâkalıdır sanırız. Temennimiz, bunların azalmaması, devam etmesidir.

Örneklerini iç sayfalarda göreceğiniz tarzda, bir kaç veciz, samimi, nükteli cümle içinde ifade edilmiş her istikametteki fikirlere sütunlarımız geniş nisbette açıktır. Bir hususu anlatmak için uzun yazmak, makaleler donatmak okuyucular için şart değildir. Şimdi isterseniz "Bunu siz yapıyorsunuz!" diye tebessüm edebilirsiniz ama, işin gerçeği de odur. Mecmua ile okuyucu arasındaki iş taksimi bunu icap ettirmektedir.

AKİS okuyucuları gibi bir zümrenin çeşitli konulardaki fikirlerinin daha geniş ölçüde bilinmesi, inanınız ki, herkesin yakın alâkasını çekecektir.

Saygılarımızla AKİS

Cilt: XXII, Sayı: 384

A K İ S

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

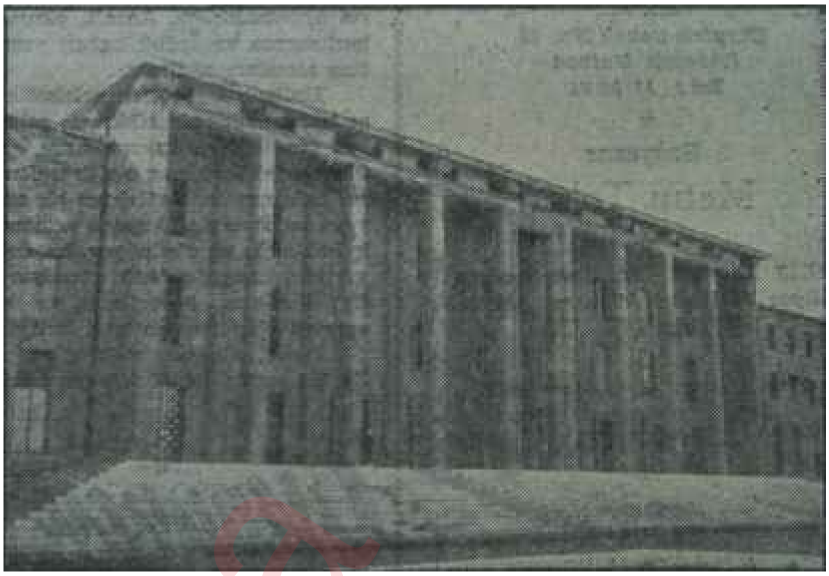
6 KASIM 1961

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

İki kere iki

Demokrasiye inananlar, bu rejimi yürütmenin memleket selameti için tefe çare olduğunu bilenler, onu çeşitli taraflardan esen rüzgarlara karşı korumanın bugün her şeyin üstünde tutulması gerektiğini farkedenler bitirdiğimiz haftanın ortasında ilk defa birleştiler. Teşkil ettikleri pek cılız, gayeyi kılıkılına sağlayan, âdeta sallanan bir ekseriyet oldu. Ama, kapının önündeki tehlikenin görüldüğünü belli eden bu çekingen davranış derin akisler yaptı ve yolun üzerindeki başka, çoğu daha çetin mânilerin nasıl aşılabileceğini ortaya koydu. 15 Ekim günü seçmen tarafından sandık başında kaçırılan fırsatı, milletin temsilcileri Parlâmentoda yakalayabilecekler, bunun için gerekli sağduyuyu gösterebilecekler, iptidai hislerin ve komplekslerin üstüne çıkabilecekler midir? Bitirdiğimiz haftanın sonunda bu sualin cevabında, rejimimizin ve onbeş senelik demokrasi mücadelemizin kaderi yatmaktaydı.

T.B.M.M. Binası
Ümitlerin toplandığı yer

15 Ekim seçiminin bir tek mânası ve bir tek gayesi vardı: İhtilâlin bitmesini sağlamak. Bunun yolunun ne olduğu da, doğrusu istenilirse, son derece açıktı. Bu, o gün görülemedi. Başka hayaller taşıyan politikacılar seçmenleri başka istikametlere ittiler, başka endişelere kapılan seçmenler başka hedefler güttüler. Bu yüzdendir ki, 16 Ekim günü İhtilâl kitabının kapağı kapanmak gerekirken, ilk sayfalarıyla burunburuna selindi.

Bir gerçeğin varlığını inkâr etmekle o gerçeğin değişmesine imkân yoktur. Süslü kelimelerle fiili kuvvet dengesini bozmak da mümkün değildir. 27 Mayıs sabahı Celâl Bayarın Çankayada yaptığı tafra dolu milli irade edebiyatı, bu iradeyi memleket bünyesiyle zerrece alâkası olmayan tarzda telâkki etmiş, demokrasiyi en kaba ve iptidai şekilde, bir "kelle başına oy" hesabı saymış düşük Cumhurbaşkanım, tesirli tek iradenin önünde iki büklüm olmaktan kurtarmamıştır. İhtilâl ancak, yerinden oynamış bütün müesseselerle yerlerine tekrar oturtulmasıyla sona erdirilebilir. Bu müesseseler ise, yerlerinden oynamış olmaktan zerrece memnun değillerdir ve gerçek arzuları biran önce normale kavuşmaktan ibarettir. 15 Ekim gününün, birbuçuk yıldır öne çıkan çeşitli güçlüklere rağmen ve bilhassa Türk Silâhlı Kuvvetlerinin arzusu olarak idrak edilmiş bulunması bunun parlak delilidir. Ancak, eşyanın tabiatını değiştirmek imkânının bulunmadığı ve İhtilâli hiç olmamış mesabesine indirecek bir durumun yaratılmasına cevaz verilemeyeceği de kabul edilmelidir.

Seçmen, 16 Ekim günü İhtilâl sonrasının elzem kıldığı tek siyasi ortamı oyuyla kurabilirdi. Bunun yerine sandıklardan, en geniş hayalin fantezisini dahi aşan bir karmakarışık durum çıkmıştır. Buna rağmen Parlâmentoda demokrasiyi gerçekten isteyenler, ilk önce onu selâmete çıkarmak gerektiğini, o yapılamazsa en alttakinden en üsttekine bütün küplerin görülmemiş gümbürtüyle devrileceğini görenler, halbuki bu dar geçitten bir defa geçilip ferahlığa kavuştuktan sonra bütün meselelerin zamanla halledilebileceğini farkedecek kadar uyanık olanlar çare bulma imkânına sahiptirler. Memleketin sağlam kuvvetlerini 15 Ekimde hangi güven veren otorite ve prestij yerlerine oturtabilir idiyse, bugün, artık elle tutulur şekilde de görülmüştür, ancak ve ancak gene o -tabii bu sefer biraz daha güç olacaktır- oturtma şansına sahiptir.

Bitirdiğimiz haftanın ortasında Parlâmentoda ortaya çıkan ekseriyet, bu tek şansı da heba etmeme çabası içindekilerin ilk iyi niyet gösterisi oldu.

Hükümet

Hayal ve Hakikat

Bu haftanın tam sonundaki' gün, ılık sonbahar güneşi batacağı tepelere doğru Ankara göğünde hayil yol almışken C. H. P. Genel Sekreteri İsmail Rüştü Aksal, bir otomobil içinde, Çankaya Köşkünün kapısından girdi. Şakaklarınüdaki beyazların -son yılda hayli çoğalmıştır- zerafetini arttırdığı yakışıklı Genel Sekreterin yüzünde ciddi bir ifada vardı. Halbuki o sabah, pek çok gazete başlıklarım pembe renkli manşetlerle süslemişler, hükümet buhranının başlamadan bittiğini müjdele-

Haftanın içinden

Başka bir C. H.P. ne gönül razı olamaz!

Metin TOKER

Bir siyasi parti için, fikirlerini tatbik ettirebilmenin en kolay yolu iktidara geçmektir. Bu yüzdendir ki, her siyasi parti iktidarı ister. Bu onun hem tabii bir hakkı, hem de, aslına bakılırsa vazifesidir.

Ancak bu gerçek, başka bir gerçeği ortadan kaldırmaz. Siyasî partiler birer iktidar avcısı değillerdir. İktidarı alabilmek için her çareyi mubah gören, duygulardan inançlara her şeyi istismar eden bir siyasî parti, milletvekilliği dağıtan bir menfaat ortaklığından başka şey sayılamaz. İktidarı almak için çalışmak, o mevki bir gaye değil, vasıta addedildiği müddetce mubahtır. Bu hudut aşıldı mı, ortada asalet kalmaz.

1950'den beri C.H.P. iktidara gelmeye muvaffak olamıyor. İnsan, C.H.P. nin mücadelesini gördükce Şarlonun filmlerini hatırlamadan edemiyor. Hani Şarlo taş dolu bir arabayı ite kaka bir yokuşun başına kadar çıkarır, tam düzlüğe varacağı sırada araba yeniden aşağıya kayar.. 1957 ile 1960 arasında iktidara, elini uzatsa değecek kadar yaklaşmış bulunan eski partinin talihsizliği karşısında acınmamak elden gelmiyor. Hele onun, devlet gemisinin kaptan köprüsünde görebileceği hizmetler düşünüldüğünde esef duygusu daha da derinleşiyor. •

Fakat red'imkânı var mıdır ki, kurulduğu günden bu yana C.H.P., iktidarda ve muhalefette, memleket hadiseleri üzerinde birinci derecede rol oynamış, tesirli olmuştur? İktidar yılları için bu rol ve bu tesir tabii sayılmalıdır. Ama 1950'den sonra da, bilhassa buhrana doğru gidişin başladığı 1954'ten itibaren CHP. bütün sağlam kuvvetlerin ışığı, yol göstericisi, ümidi olmuş ve bu vasıflan itibariyle tarihin seyrinde sanki iktidardaymış gibi söz sahipliği etmiştir. İçinde yaşadığımız tehlikeli ve kritik günlerde de C.H.P., sâdece Mecliste işgal ettiği yerin hacmi dolayısıyla değil, temsil ettiği fikirler bakımından siyasî dengede ağırlığını bütün diğer teşekküllerden, hattâ diğer teşekküllerin topundan daha fazla kuvvetle hissettirmektedir. Bunun, şerefli olduğu kadar önemli bir hususiyet olduğu kabul edilmelidir.

İktidar yarışmasında her başarısızlık, senelerdir, C.H.P. içinde zümreleri üzmektedir. Bunların arasında, partilerinin iktidar koltuğuna kurulmasından şahsi menfaat bekleyenler ve netice alınamayınca hüsrana uğrayanlar yok değildir. Ama bu küçük ekalliyetin yanında, C.H.P. nin, sahip olduğu ve herkes tarafından kabul edilen üstünlüklerine rağmen bir türlü millet ekseriyetini kendi haklı tarafına çekemeyişi karşısında hayal kırıklığına düşenler, kıymet hükümlerinde değişiklik yapmaya meyledenler geniş ve samimi bir çoğunluk teşkil etmektedirler. Bunlar, görüş açılarına göre çeşitli sebepleri ve tedbirleri kafalarında sıralamaktadırlar. Ancak C.H.P. nin seçimlerdeki bu handikapının, aslında, memleket meseleleri üzerindeki ciddi ve eşsiz tesirinin de hem sebebi, hem neticesi olduğu çok kere hatırdan çıkarılmaktadır. Eğer C.H.P. böyle olmasaydı, belki şu veya bu seçimi daha kolaylıkla kazanabilirdi. Ama o zaman C.H.P., C.H.P. olmaktan çıkardı. İktidara gelme pahasına da olsa, başka bir C.H.P. ne gönül nasıl razı olabilir?

Demokrasinin, tarihi C.H.P. ne bir şeyler kazandırdığı gibi bir şeyler kaybettirdiğini de görmemek imkânı yoktur. Demokrasinin arefesindeki cesur, hamleci, ilerici C.H.P. ile demokrasiyi getirdikten sonraki ürkek, çekingen, ihtiyatlı C.H.P. arasında şüphesiz bir fark vardır. Bu rejimin, partileri içine isteristemez attığı oy kaygısı C.H.P. üzerinde hiç tesir- bırakmamıştır denilirse gerçek ifade edilmiş olmaz. Ama C.H.P., zaman zaman İçinden çıkan başka tiplere rağmen, bilhassa birinci plândaki lider takımı itibariyle inkılâpçı, sağduyu sahibi, açık kalpli, çelebi ve efendi -evet, belki biraz kalantor, ama mutlaka çelebi ve efendi- halini, edasını daima muhafaza etmiştir. Şu son seçim kampanyasına bakınız! Seviyesizliğin ve şirretliğin, yalan ve iftiranın yarıştığı, bu işin şampiyonlarının birbirlerini geçmek için boğuştukları hengâme içinde C.H.P. küçülmeyi bir an kabul etmemiş, prensiplerinden fedakârlık göstermemiş, başka metodlar denememiştir. "İyi mi etti? İşte, iktidarı alamadı!" diye bu tutum haksız, zararlı ve safdil bulunabilir. Ama, eğer partiler için fikirlerin tahakkuku gaye, iktidar idece vasıta ise 1981 seçimlerinden muzaffer çıkan parti C.H.P. dir. Bugün, onun görüşü hadiselere istikamet vermektedir. Onun savunduğu kaleler ayaktadır. Karşı taraf, halkı kendini çekmek için yaptığı bütün o vaadlerden tekini dahi tahakkuk ettirememiş, saatin ibrelerini geri çevirememiş, cemiyeti tarifsiz karışıklıklar içine atacak davranışlarından birini bile tatbik mevkiine koyamamıştır. Eğer C.H.P. de 1961 seçimlerinin kampanyasında başka türlü savaşmış olsaydı bu netice elde edilebilir miydi ve memleketin sağlam kuvvetleri nezdinde bu teşekkül başkalarının sahip olduğu itibardan daha fazlasına sahip alabilir miydi? Siyasi hayatımızda, kendi taraftarlarının ve mensuplarının samimi üzüntüsü pahasına da olsa böyle bir nirengi noktası, bir ümit burnu da bulunmasaydı, bin taraftan gelen dalgalara o nirengi noktası, o ümit burnu da göğüs germeseydi halimiz nice olurdu, lütfen söyler misiniz?

C.H.P. ne bin tane kusur bulmak kabildir. Bir dinamizme imkân vermeyen üst kadro sıkışıklığından, halkla daha sıkı rabıta kuramayıp ona C.H.P. nin gerçek simasını tanıtamamaya kadar her şey, ama her şey söylenebilir. İktidara geçmeyi kolaylaştıracak türlü yollar gösterilebilir, çeşitli çareler ileri sürülebilir. Eski partinin bunları kaale almasında sayısız faydalar vardır. Zira unutulmamalıdır ki bir siyasi partinin memleket mukadderatına rahat hakim olması iktidar dizginini elinde tutmasıyla kabildir. Aksi halde daimi bir rahatsızlık, bir hırgür, tedirginlik ve huzursuzluk siyasî havaya hakim olacaktır. Ama C.H.P. den istenemeyecek olan, asla istenmemesi gereken şey fikirlerinde ve usûllerinde değişiklik yapmasıdır. O fikirler memleketi, milleti selâmete çıkaracak fikirlerdir ve zaten iktidarda bulunan bu fikirlerin siyasî alanda canlı, geniş ve kudretli bir savunucusunun bulunması demokratik rejimin emniyetini, itibarını teşkil etmektedir. Usûllere gelince, hasmının elinden her şeyini alan, fakat efendiliğini alamaması karşısında çılgına dönen adam gibi, C.H.P. nin rakipleri C.H.P. nin önünde en sonda daima eğilmeye mecbur kalacaklardır, mahkûm olacaklardır.

Memleketin sağlam kuvvetlerini dün de, bugün de bulan C.H.P. bu C.H.P. dir ve C.H.P. işte bu hüviyetiyle Türk siyaset hayatında ölümsüzdür.

mişlerdi. Çankayada Üçlü Koalisyon pişirilmiş, kotarılmıştı. İş, bir Başbakanın tayinine kalıyordu. Üç parti -A. P., C. H. P. ve Y. T. P.- her hususta anlaşmışlardı. Gazeteler içinde, müstakbel kabinenin programı konusunda ciddi bilgiler verenler bile oldu.

Haftanın sonundaki o cumartesi... günü, öğleden sonra, İsmail Rüştü Aksalın Çankayaya, Cumhurbaşkanı Gürsele götürdüğü, bir cevaptı. Bir gün evvel, gene öğleden sonra, aynı Çankayada Gürsel İnönü ile görüşmüş, kabine konusunda C. H. P. den beklenileni anlatmıştı. Cuma akşamı C. H. P. nin Merkez İdare Kurulu, cumartesi sabahı, hayli erken bir saatten itibaren C. H. P. nin Türkiye Millet Meclisi Grubu Gürselin açıkladığı durum üzerindeki görüşlerini rulu toplantısında niyetini Hükümete anlattı: Liderleri, Meclisteki en • küçük Grubunkinden başlamak üzere dâvet edecek ve fikirlerini alacaktı. Bu açıklamanın yapılmasını takiben Cumhurbaşkanlığı Köşkünden C. K M. P. Genel Başkanlığına telefon edilerek Osman Bölükbaşının, ertesi sabah, "Kabine konusunda görüşülmek üzere" Gürsel tarafından beklendiği bildirildi. Bölükbaşı, dâvete icabet edeceği cevabını verdi.

Ne laf, ne laf!

Ertesi sabah, saat 9'dan itibaren başkentin çilekeş gazetecileri karargâhlarını Çankaya Köşkünün önüne kurmuşlardı. Yarım saat sonra Büyük Lider yeşil bir Chevrolet içinde arzı endam etti. Gazeteciler arabayı, önüne geçerek durdurdular.

İsmet İnönü Çankayada Gürseli ziyaretten dönüyor
Kıza sormadan gelin etmişler

tesbit etti. Merkez İdare Kurulunun da, Grubu teşkil eden senatör ve milletvekillerinin de Cumhurbaşkanının C. H. P. den beklediğini öğrendiklerinde duydukları hayret, bunu Çankayada işitmiş olan İnönünün hayretinden daha az olmadı. Öğleden sonra İsmail Rüştü Aksal, beklenen ve hiç kimse tarafından sürpriz sayılmaması gereken C. H. P. cevabını Cemal Gürsele bildirdi.

Cemal Gürselin perşembe ve cuma günleri parti liderleriyle yaptığı temaslar bir istişare mahiyetinde oldu. Gürsel liderlerden hiç birine kabine kurmasını teklif etmedi. Her biriyle, sâdece prensipler üzerinde görüştü. Öğrenmek istediği partilerin, kabine konusundaki temayülleriydi. Cumhurbaşkanı, temaslardan bir gün önce başkanlık ettiği Bakanlar Ku-

Şoförün yanında oturmakta olan Bölükbaşı -orada, resmi daha kolay çekilmektedir- bilinenlerin dışında bir şey söylemedi. Yalnız bu sırada, C. K. M. P. Genel Başkanının asla erişilemeyecek devlet adamı vasfını gösteren bir hâdise cereyan etti. Hırpani kılıklı bir adam otomobile yaklaştı ve Bölükbaşının elini yakalayıp öpmeye başladı. Bölükbaşı, adamı işaret ederek gazetecilere:

"— İşte, bu sarı benizli asil arkadaş da bizim gibi fakirlerden.." dedi.

Gazeteciler takıldılar:

"— Biz de fakiriz, efendim!"

Bütün hezimetlerini Basından Dilen Büyük Lider bir hakaret savurmaktan kendini alamadı:

"— Siz, zadegâna hizmet eden fakirlerdensiniz.."

Cevher, ertesi gün bütün gazeteler tarafından takbih edildi.

Bölükbaşı, Cumhurbaşkanıyla 1 saat 40 dakika görüştü. Köşkten Ayrılırken, sâdece, bir koalisyona girme niyetinde olmadığını imâyla yetindi. Partisi ileri gelenleriyle buluştuğunda arkadaşlarına görüşme hakkında izahat verdi.

Bu izahatına bakılırsa, konuşma hiç samimi ve sıcak bir bara içinde geçmemişti. Hatta, son derece gergin bir hava esmişti. Zaman zaman, ziyadesiyle ısırıcı sözler sarfedilmişti. Bunlardan kendi tarafından söylenenleri, Büyük Lider iftiharla nakletti. Görüşmenin esasi şuydu: Gürsel, hükümet konusunda C. K. M. P. nin nasıl bir tavır takınacağını sormuştu. Bölükbaşının cevabı kesin olmuştu: Red ! Sonra, bunun, kendine göre mucip sebeplerini sayıp dökmüştü. Gürsel A. P. ve Y. T. P. ile üçlü koalisyondan bahsetmişti. Hayır, C. K. M. P. muhalefette kalacaktı. İki gün sonra Kudret, -"Bu, sorumdan kaçmak değildir. Demokrasilerde muhalefet görevi de partilere sorum yükler" diyerek Bölükbaşının tezinin fikriyatını yaptı.

Büyük Lider Çankayadan ayrılırken C. K. M. P. nin davranışı kati şekilde belli olmuştu. Bir Milli Koalisyon veya bir A.P. -Y. T. P.- C. K. M. P, birliği bahis konusu olmaktan çıkıyordu.

İki ahbap çavuşlar

Osman Bölükbaşıdan alınan cevap, hiç kimseyi şaşırtmadı. C. K. M. P. nin hükümete katılmayacağı bilinmeyen bir husus değildi. Gürsel, plânlarında bunu hesaplamıştı. O yüzdendir ki Bölükbaşıyla aynı gün hiç kimseyi çağırmadı ve diğer üç parti liderinin üçüyle de ertesi gün konuştu. Bu görüşmelerde, Grupların hacmini esas tutan sıraya riayet edildi. Önce, C. K. M. P. den biraz kabaca Y. T. P. Grubunun lideri Ekrem Alican Çankayaya geldi, o ziyaretini tamamladıktan sonra büyük partilerden 2 numaralısı, A. P. nin Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala Köşke kabul edildi. Gürsel liderlerle Köşkün alt katındaki, en dipte bulunan sedefli salonda görüştü. Cumhurbaşkanının A. P. ve bilhassa kuruluşuna o kadar yardımda bulunduğu Y. T. P, temsilcisiyle fikir dostluğu içine girmesi pek zor olmadı.

Ekrem Alicanın açık mavi Consul'ü Çankaya önünde saat 9'da belirdi. Alican gazetecilere bir selam vermekle yetinerek içeri girdi. 45 dakika kaldı ve çıktı. Gazeteciler yolunu kestiler. Alican evvelâ, Bölükbaşının tutumunu imâ yoluyla tenkit etti, sonra Y. T. P. nin hükümete iş-

tirake hazır olduğunu bildirdi. Gazeteciler, Başbakanlık için kendi adı üzerinde durulduğunu hatırlattılar. Y. T. P. Genel Başkanı, "henüz" böyle bir şeyin olmadığını söyledi Ve arkadaşlarına bilgi vermek Üzere arabasını yokuştan aşağı sürdü.

Daha sonra Y. T. P. çevrelerinden duyulanlara göre, görüşme pek samimi ve ılık hava içinde cereyan et misti. Gürsel Alicana Bölükbaşıyla konuşmasının esasını nakletmiş ve bu vaziyet karşısında Y. T. P. nin nasıl bir tavır takınacağını sormuştu. Gürselin naklettiği duruma göre kabine için, Y. T. P. nin alâkalanabileceği iki şık vardı: C. H. P. -Y. T. P. ve A. P. - C. H. P. . Y. T. P. kombinezonu. Alican, lâfı ağzında fazla gevelemeden bu ikinci yolu tutmaya partisinin hazır olduğunu bildirdi. Partinin Genel İdare Kurulu meseleyi görüşmüş ve karara da varmıştı. Üçlü bir koalisyonda, C. H. P, li Başbakan istenmiyordu Alican, bunun sebeplerini Gürsele uzun uzadıya anlatmak lüzumunu hissetmedi. Bu, Gürselin irilmediği bir husus değildi. Gürsel, A. P. li bir Başbakana Y. T. P. nin ne diyeceğini sordu. Alicanın bir itirazı yoktu. Belki iki büyük parti bunu prestij meselesi yapardı, o takdirde de Y. T. P. liler Başbakanı takdime hazırdılar. Samimi başlayan Sohbet samimi devam etti.

General ve yaveri

Gümüşpalanın ziyareti, 11'de beklenmekteydi. Fakat 10.25'te Gümüşpala ile Osmayı taşıyan Ankara H 62558 plâkalı açık mavi Pontiac köşkün nizamiye kapısında göründü. A. P. liderleri içeri girerken bol bol resimleri çekildi, dışarı çıkarken sual yağmuruna tutuldular. Bu, fotografçılarla muhabirler arasındaki bir anlaşmanın neticesiydi. Fakat birinciler kârlı çıktıkları halde, ikinciler bir netice alamadılar. Gümüşpala hiç, ama hiç bir şey söylemedi. İfadesine göre, bir şey söylemek için yetkili değildi. Gümüşpala görüşme hakkında bilgiyi, partisinin . idarecilerine verdi.

Gürselin A. P. lilerle teması da munis geçti. Cumhurbaşkanı Gümüşpalaya sâdece Bölükbaşıyla değil, Alicanla da yaptığı görüşme hakkında bilgi verdi. Bu durum karşısında A. P. ne yapacaktı? Gümüşpala, partisinin "nazik vaziyeti" ve arkadaşlarını doğru yola sevketmekte çektiği güçlükleri saydı, bunların sebepleri üzerinde durdu ve bazı allerjilerden bahsetti. A. P. için C. H. P. ile bir üçlü koalisyonda birleşmek bile güçtü. Bunun için kılıf hazırlamak lâzımdı. Şahsen kendisi Vaziyeti anlıyordu. Ama, A. P. malûmdu! Buna rağmen, Başbakanlık A. P. ne bırakıldığı takdirde Gruptan güven oyu almak kabil olacaktı. Gümüşpala, başka çıkar yol olmadığı takdirde bir Y. T. P. U Başbakanın da kabul olunabileceğini söyledi. Gürselin aklındaki A. P. li Başbakan Gümüşpala, Y. T. P. li Başbakan Alicandı.

A. P. nin kılıf hazırlama gayreti, hemen o gün öğleden sonra başladı.

Malûmuilân

O hâdisenin dekoru olarak, A. P. liler Meclisin gösterişli koridorlarını seçtiler. Öğleden sonraydı. Meclis, kısa bir toplantıdan sonra dağılmıştı. Fakat milletvekilleri ve senatörler hâlâ oradaydılar. Bir ara, henüz milletvekili olmadığı sıralarda partisinin basın işlerini tedvir eden ve Genel İdare Kurulu azası sıfatıyla taktiğini hazırlayanlardan biri olan Kâmuran Evliyaoğlu gazetecilerin yanına gelerek Cevdet Perinde havadis olduğunu fısıldadı, onu yakalamalarını tavsiye etti. A. P. nin öteki taktisyeni ve Edebiyat Fakültesinin eski "Kronik Doçent"i Perin, gazetecilere, sanki ağzından zorla lâf alıyorlarmış gibi par tisinin koalisyon konusundaki görüşünü açıkladı. A. P. hiç bir şekilde C. H. P. ile işbirliğine taraf-taf değildi! A. P. nin Genel Başkan Vekili şöyle dedi:

"— Aslına bakılırsa A. P. de, C. K. M. P. de, Y. T. P. de seçimlerde aynı tarz propaganda ile seçmenden oy istemişlerdir. Yani üç parti, aynı kanaatlerin partisidir. Biz, onlarla hükümet teşkilini istiyorua."

Bu sözler söylendiği sırada Bölükbaşının Gürsele cevabı herkes tarafından bilindiğinden, gazeteciler altta bir maksadın yattığını anlamakta hiç bir güçlük çekmediler. Nitekim C. K. M. P. nin durumu hatırlatıldığında Perin, A, P. adına üç kişilik bir "İyi niyet heyeti"nin -biri, Ahmet Gürkandır- C. K. M. P. ya gönderildiğini, kardeş partinin kat'i tavrının sorulduğunu söyledi. Eğer Bölükbaşının dediği tutulursa, A. P. için C. H. P. ile bir üçlü koalisyonda birleşmek hükümet kurmanın tek şartı haline geliyordu. Zira, A. P. -T. T. P. oyları yeter değildi. Perin:

'"— Biz de durumu umumi efkâra açıklar, kendi müstakbel tavrımızı izah ederiz."

Tehlikeli Alâkalar

Hiç kimsenin zerrece şüphesi olmasın: Şu anda Türk Silâhlı Kuvvetlerinin her kademesinde herkes sâdece politika konuşuyor. Bir memleketin bütün düşünen kafaları bir meselenin üzerine eğilmişken. Ordu mensupları gibi aydın bir zümrenin alâkasını başka hususların çekmesine elbette ki imkân yoktur. Nitekim, 27 Mayısın arefesindeki o buhranlı günlerde de Ordunun kaynamakta olduğunu ve her yerde olduğu gibi atada da duruma bir çare arandığını sâdece D.P. nin bu-runlarının ucunu görmekten âciz politikacıları hissetmemişlerdir. Üstelik şimdi Türk Silâhlı Kuvvetleri, kendilerini, 27 Mayıstan bu yana Olup bitenlerden dolayı da Tarih önünde sorumlu addetmektedirler. Giriştikleri hareketi hakikaten mesut bir neticeye, ulaştırmak başlıca hedefleridir. Bir, kaç tatlısu aydınının, seçim neticelerini diişünebilecek en iyi netice olarak ilân etmelerine rağmen -insaf!- 15 Ekim günü sandık başında seçmenin kaçırdığı fırsat bu memlekette aklı başında herkesi yaraladığı gibi Türk Silâhlı Kuvvetlerinin, idlerini politikadan çekmek arzusuyla yanan idealist ve vatansever mensuplarını da herşey yeni baştan gözden geçirmeye mecbur etmiştir.

Ordunun politikaya karışmaması, herkesin en candan temennisidir. Ama bugünün meselesi Ordunun politikaya karıştığının mı karışmadığının mı tesbiti, karışmasının mı karışmamasının mı daha iyi olacağının tartışılması değildir. Mesele, bugünkü fiili durumun, memleket bir kazaya uğramaksızın nasıl ortadan kaldırılacağıdır. Bin fikrini ortalarda dolaşıp durduğunu, çeşitli temayüllerin çeşitli kuvvetleri ittiğini, karanlık mâceralara en aydınlık niyetlerle atılmanın her an daha muhtemel hal aldığım farketmemek imkânı yoktur. Ümit veren tek taraf, inanılmaz derecedeki geniş ekseriyetiyle bu meselenin üzerine eğilmiş olanların sâdece memleket sevgisine,' milletin iyiliği dileğine yüreklerinde yer vermiş olmasından ibarettir. Bu, fethedilecek kalenin de anahtarını ortaya koymaktadır.

Kendi küçük politikaların yürütebilmek için ileriye muzaf bir takım hayali hesapların ortasında yüzenler bu fiili durumu görmezliğe gelirlerse gafletlerin en büyüğüne düşmüş olurlar.

Böylece A. F., C. H. P. ile bir çatı altında olmayı kabul gibi görülmemiş fedakârlığa, sırf memleket ve millet menfaati için katlanacaktı! C. H.P. buna boyun eğmediği takdirde, aleyhinde hemen, yeni kampanya açılacak, gürültüyle sindirme metoduna sarılınaacak, İsmet Paşa ve partisi "İktidar Hırsı"yla suçlandırılacak, gazetecilere haberler uçurulacaktı.

Faka/t bu hâdisenin cereyan ettirği saatlerde Çankayada olup bitenler, hesaplarda bir ufak yanlışın yapıldığım gösterdi. Seçimler, hiç de, C. H. P. ni Türk siyasi hayatından silen bir netice vermemişti. Bilâkis, C. H. P. en çok oyu, bütün handikaplara rağmen toplamıştı. Üstelik, onun temsil ettiği fikirler memlekete hakim fikirlerdi.

C. H. P. bir şamar oğlanı yerine, konulmayı kabul etmesi için, hiç bir sebebin bulunmadığını hatırlatmakta gecikmedi.

Ses veren dağlar

İnönü, Çankayaya saat 15.30'da gitti. Kapıdan giriyordu ki otomobil gazeteciler tarafından durduruldu. Fotografcılar resimlerini çektiler ama, muhabirler ağzından bir laf alamadılar. İş uzayınca dakik C. H. P. Genel Başkanı -frenkler "zamanında gelmek büyüklerin nezaketidir" derler- gülerek:

"— Tam vaktinde geldim, beni geç bırakıyorsunuz" diye takıldı ve otomobil Köşke dahil oldu.

Gürsel ile İnönünün görüşmesi o kadar uzun sürmedi. C H. P. Genel Başkam çıkarken gazeteciler tarafından tekrar sigaya çekildi, fakat gene sır vermedi. Sâdece yüzünde, müstehzi bir hayret ifadesi vardı. Cumhurbaşkanıyla temasları hakkında hemen Köşk dönüşü, kendisini Partide bekleyen Merkez İdare Kuruluna izahat verdi, ertesi sabah ta ikiyüz kadar C. H. P. li senatör ve milletvekilinin katıldığı müşterek Grup toplantısında durumu açıkladı.

İnönü Köşke, C. H. P. nin bir prensip kararıyla gitmişti. Genel Başkan bu kararı zaten, seçimlerden sonra yaptığı bir basın toplantısında açıklamıştı. Seçimlerde C. H. P. karşısındaki üç parti aynı vaadlerde bulunmuş, aynı metodlarla çalışmış ve aynı silâhları kullanmış olduğuna göre iktidarı bunların kurması normaldi. C. H. P. nin, muhalefet görevi görme hususunda hiç bir itirazı yoktu Bir Milli Koalisyon, C. H. P. için bahis konusu değildi. Bu , T. B. M. M. ni bir ikinci Kurucu Meclis yapmaktan başka ne işe yarayacaktı ki? Muhalefetsiz bir demokrasinin, hele istikameti bu kadar açık şekilde belirmiş iki siyasi grup varken işletilmesine ne lüzum mevcuttu, ne de imkân. O basın toplantısında İnönü sâdece, üç ortakların, arzuladıklarım elde edip başkente geldiklerinde yorgan kavgasına tutuşarak normal koalisyonu kuramadıkları takdirde memleketi bir hükümet buhranından korumak maksadıyla her görüşmeye hazır olduğunu bildirmişti.

İnönü Çankayada Gürselden, fiili durumun bu olduğunu öğrendi. Üç ortaklardan biri yan çizmişti. Diğer iki ortağın ise, hükümet etmeye gücü yetmiyordu. Acaba C. H. P. eksiği tamamlamaz mıydı?

İnönüyü ve C. H. P. yi pek hayrete düşüren, işte bu teklif oldu. Zira Genel Başkanın o akşam Merkez

Osman Bölükbaşı
Kibar bir sat

İdare Kuruluna, ertesi sabah Grubuna açıkladığına göre C. H. P. adedi noksanı tamamlayacağı kabineye ancak bir A. P. li veya Y. T. P. li Başbakana rıza göstermesi şartıyla kabul edilecekti. İnönü sormuştu:

"— Ama bu, biraz garip vaziyet değil mi? C. H. P. Mecliste en fazla oya sahip partidir. Normal olan, diğer partilerin ondan bir Başbakanın idaresindeki kabineye katılmalarıdır."

Evet ama, işte A. P. nin ve Y. T. P. nin bazı hususiyetleri vardı, onları anlamak lâzımdı. C. H. P. den çekiniyorlardı, sonra seçmenleri ne derdi, Başbakanın kendilerinden olması bir izahat olacaktı. Doğrusu istenilirse, iktidara hiç aşık olmayan İnönü bu mazeretleri pek anlamadı, Gürsele sâdece, partisinin organlarıyla konuşacağım söyledi. Gürsel, C. H. P li Başbakanın kim olabileceğini sordu. İnönü "Partiyi selahiyetle temsil edecek biri" demekle yetindi. Bu, karşı taraftan dikte edilecek adayların C.H.P. nin değil, ancak karşı tarafın adayları sayılacağını ve o yolların denenmesinde fayda bulunmadığı mânasına geliyordu.

Haftanın sonundaki gün, C. H. P. Grubuna bizzat İnönü tarafından esası bu olan açıklama yapıldıktan sonra görüşmeler başladı.

Haklı bir isyan

O gün, yeni Parlamento binasının, Mecliste en fazla milletvekiliyle temsil edildiği için C. H. P. ne tahsis edilen "İktidar Grubu Odası"nın yeşil renkteki sık koltukları bir baştan ötekine, heyecanlı temsilcilerle doluydu. Bir gece evvel Merkez İdare Kurulunda durum üzerinde görüşülmüş, hâdiseye objektif teşhis konmuştu. Üç parti, bütün seçim boyunca sâdece C. H. P. ne saldırarak oy istemişlerdi. C. H. P. hakkında söylenmedik şey bırakmamışlardı. Onun dinsizliğinden, imansızlığından komünistliğine kadar.. Atatürk reformları, mesuliyeti bu partinin sırtında bir takım felâketlerdi. Propagandacılar her 'hissi istismar etmişler, her iftirayı yapmışlardı. İhtilâli yapan İsmet Paşaydı. Menderesi astırtan İsmet Paşaydı, Kayseriyi doldurtan İsmet Paşaydı. Ankaraya C. H. P. ni ve İsmet Paşayı temizlemek, Kayserinin kapılarını, açmak, milleti dinine kavuşturmak, eski günleri ihya etmek ve Demokrat vurguncuların paracıklarını kurtarmak için' gidiyorlardı..

Halbuki şimdi, kendi aralarında yorgan kavgasına tutuşup ta bir hükümet dahi kurmaya yetmeyecek sayılarıyla başbaşa kalınca ve memleketin hükümetsiz beklemeye uzun müddet tahammül etmeyeceğini görünce gene C H. P. nin sırtına binmenin, onu küçük düşürerek kendi müstakbel yatırımlarına zarar vermemenin çâresini bulmak lâzım gelmişti. Ama C. H. P. çâreyi kabul etmedi. Tok, bu kadarı fazlaydı.

C. H. P. içindeki toplantılarda, bilhassa İnönü son derece açık konuştu. Bir ortaklık kurulacaktı, C. H. P. buna görünüşte sığıntı gibi alınacaktı, elinde hiç bir inisyatif bulunmayacaktı, fakat el altından bütün başarısızlıkların, dertlerin tek sebebi diye gene C. H. P., gene İsmet Paşa gösterilecekti. "Memleket menfaatidir" diye katlanılanların C. H. P. ne neye mal olduğu daha üç hafta önce görülmüştü. Bu pek kaba oyuna. C.

Ekrem Alican
Dere ve paça

H. P. ni razı etmenin hayal olduğu bilinmeliydi.

İşte, iktidar! Üç ortak anlaşırlar, sahip çıkarlar. C. H. P. nin zerrece itirazı olmayacaktır. Dostane, olgun bir muhalefetle sâdece yol gösterme, ikaz görevi yapılacaktır. Yok, buna muktedir olamazlar, O takdirde, demokratik âdetlerin icap ettirdiği tarzda, en kuvvetli parti C. H. P. nin mesul şahıslarından bir Başbakanın idaresinde, ister ikili -A. P. ile-, ister üçlü -A. P. ve Y. T. P. ile- koalisyon yapılır, 'memleketin içinde bulunduğu duruma ciddi olarak çâre arayacak ve bulacak bir hükümet kurulur. Derhal kollar sıvanır ve yaraların tamiri işine girişilir.

Uzun müzakerelerden sonra, C H. P. içinde varılan netice bu oldu. Grup, bu istikamette İnönüye yetki verdi.

Haftanın o son -günü, ciddi tavırlı Aksalın Çankaya Köşkünde Gürsele götürdüğü cevap işte buydu.

Son gelişmeler

Aksalın Köşkten çıkmasını takiben 121100 numaralı telefon işlemeğe başladı. Cumhurbaşkanlığından Gümüşpala ve Alican aranıyordu. Liderlere, Gürselin kendilerini derhal beklediği bildirildi. İki ahpap çavuşlar on dakika ara ile nizamiye kapısından içeriye girdiler. Gümüşpalanın yanında, mûtad veçhile,yâver-i has Osma da vardı. Toplantı bir buçuk saat kadar sürdü. Cumhurbaşkanı C.H.P. den gelen teklifi A.P. ve Y.T.P. Genel Başkanlarına bildirdi. C.H.P. nin cevabının kesin olduğunu sandığını da sözlerine ilâve etti.

Alican ve Gümüşpala haberi beğenmediler. Ama, bunu beklemiyor--lar değillerdi. Gürselle uzun istişarede bulundular. Bölükbaşının tekrar bir denenmesi fikri kafalardan geçti. Ama onunla anlaşmak kaabil ola:ak mıydı? Liderler Çankayayı terkederlerken, yolları gene gazeteciler tarafından kesildi. Her ikisi de nikbinliği tercih ettiler. Üçlü koalisyon fikri benimsenmiş görünüyordu. Şimdi, şartları üzerinde görüşülecekti. Y.T.P. nin Senato ve Meclis Grupları derhal müşterek bir toplantıya çağırıldı ve Ekrem Alican orada arkadaşlarına bu hususları açıkladı. A.P. de ise Grupların idare kurullarıyla Genel İdare Kurulu bir araya geldi. Her iki toplulukta da pazarlığa üst perdeden devam edilmesi tavsiyesi ve rıza göstermiyor pozunda kalınması ilk fikirler olarak ortaya atıldı. Partililerin kendi- siyasi istikballerini ve partilerinin durumunu ön planda mütalea ettikleri gözden kaçmadı. Böyle düşünenlerin en ziyade kullandıkları lâf "Ne derler?" oldu. Ancak başka faktörlerin hususiyeti ve meselâ Kayseriden gelen tavsiyeler gözden uzak tutulmadı.

Y.T.P. grubu o akşam toplanamadı. Bu husus meclisin kara tahtasında ilân olundu. A.P. liler ise İsmet İnönünün Başbakanlığı meselesi üzerinde görüştüler. Memleketin tek selâmet çaresinin bu olduğu A.P. liler tarafından görüldü, Kayseriden gelen telkinler de bu istikametteydi. Fakat bir karara yarılamadan tep* toplantı sonraya kaldı.

14' ler

Bir çuval incir

Gürsel bastonuyla Çubuk barajının' azalan' suyunu işaret ederek arkasına bakmadan:

"— Barajın suyu azalmış.. Yetmiyor bu su Ankaraya" dedi. Başkanın beş-altı adım arkasında duran yaveri Kadri Erkek söylenenleri duymadığı için sesini çıkarmadı. Erkekin yerine Gürselin yanına kadar sokulan iki gazeteci cevap verdi:

"— Olsun efendim. Önümüz kış, sonra fazlalaşır."

Başkan dalgın dalgın baraja bakarak konuştu:

" —Gene az gelir.."

Bunları söyledikten sonra gözlerini diktiği gölden ayırdı ve arkasına dönerek ellerini kavuşturmuş, kendisini dinleyen iki gazeteciye baktı. Bir kaç saniye birşey söylemedi. Kafasından bambaşka şeylerin geçtiği belliydi Gazetecileri bir süre daha boş gözlerle süzdükten sonra:

SİZ nereden çıktınız. Beni hiç mi bırakmıyacaksınız ?" dedi.

Hâdise geride bıraktığımız haftanın ortasında bir gün, Çubuk barajında, Alman Tepesi denilen mevkide cereyan ediyordu. Başkan Gürsel o gün saatlerin 15.05 i gösterdiği sıra-. larda Çankayadan çıkmış ve ekseri canının sıkıldığı sıralarda yaptığı gibi Baraja doğru bir otomobil gezintisi yapmağı tasarlamıştı. Numarasız şahane Cadillac başkentin o sıralarda trafiği ziyadesiyle yüklü caddelerinden ağır ağır geçerek Barajın yolunu tuttu. Alman Tepesinin yokuşunu aynı hızla tırmandı ve gazinonun bulunduğu yerde durdu. Otomobilde, Gürselden başka, yaver binbaşı Erkek bulunuyordu. Gürsel şoförün açtığı kapıdan kimsenin yardımı olmadan indi. Yüzündeki ifadeye bakılırsa üzgündü. Canının bir şeye sıkıldığı belli oluyordu. Ağır ağır parmaklıkların bulunduğu tarafa doğru yürüdü. Parmaklıkların yanına gelince dalgın, Barajın gölünü seyre daldı.

İşte bu sırada Başkanı Çankayadan beri takip eden iki gazeteci yanına sokulmuş, ellerini kavuşturarak Gürselin kendi kendine konuşur gibi hafif bir sesle mırıldandıklarını dinlemeğe koyulmuşlardı.

Başkan, sadık dostları gazetecilere "ne istiyorsunuz" gibilerden bir işaret çaktı. Gazeteciler:

"— Bu 14 ler için ne diyorsunuz Paşam?" diye sordular. Gürsel âdeti olmadığı halde birden sertçe bir dönüş yaptı. Bastonuna dayanıp aynı sertlikle konuştu:

Alparslan Türkeş
Bizim beğ

"— 14 ler dediğiniz kim ki?. Nedir bunlar?. Bunları siz kahraman yapıyorsunuz. Bunlar alelade insanlar. Hiç bir üstünlükleri olmıyan insanlar. Bunlar beş para, hatta bir para bile etmez" dedi. Kızgındı, kırgındı. Sinirlendiği, 14'lerin yeni marifetine ziyadesiyle içerlediği belli oluyordu.

İki gazeteci biraz çekinerek, hattâ biraz korkarak titrek sesle sordular:

•'— Paşam, Senato kontenjanınızda iki kişilik boş yer kaldı. Acaba bunların doldurulması için 14'lerden düşündüğünüz var mı?"

General Gürsel bir parça daha kaşlarım çattı. İki genç adama birkaç saniye baktı. Dikkatle dinlemelerini istediğini belirten bir hareket yaptı ye:

"— Bunu katiyen düşünmedim.. Böyle bir şey hiç düşünülmüş değildir. Dünyanın hiç bir yerinde böyle şey olmaz" dedi.

Daha fazla konuşmamak için olacak otomobiline doğru yürüdü ve gene kimsenin yardımına ' ihtiyaç göstermeden içeri girdi.

Şahane Cadillac baraj yolundan Yenimahalleye kadar uzandı. Oradaki mûtad turunu da tamamladıktan sonra Çankayaya döndü.

Perhiz ve turşu

Cemal Gürselin sert demeci, ister istemez hatıra 16 Ekim akşamı radyolarım açanların duydukları "Milli Birlik Komitesinden tebliğ olunmuştur" diye başlayan ve aynı Cemal Gürselin imzasını taşıyan met ni getirdi. Bunda 14'ler âdeta hararetle övülüyor, İhtilâlin onlarla birlikte hazırlandığı kaydediliyor ve gidenlerle kalanlar arasında sâdece bir metod meselesinin bahis konusu olmuş bulunduğu belirtiliyordu. 14'lerin, o tebliğde söylendiği gibi -birer kıymet mi, yoksa Barajda açıklandığı veçhile "beş para, hattâ bir para etmeyen kimseler" mi olduğu hususu süratle merak konusu oldu. Aslında, Gürselin düştüğü çelişme başlıca iki faktörün o günden bu yana hadiseler üzerinde tesir icra etmiş olmasının neticesiydi.

Bir defa Gürsel, o "Vefa Beyannamesi" mahiyetindeki tebliği, hiç de gönül rızasıyla imzalamamıştı.

Tebliğ bir oldu - bittiye getirilmişti. Metin o gün toplanan M.B.K. tarafından hazırlanmıştı. İhtilâlci Kurmaylar dışarıda bulunan arkadaşlarının gönüllerini alamadan edememişler vefa duygularım giderayak belirtmek istemişlerdi. İşin başını, gene birkaç Albay çekmişti. Albay Okan, Albay Yurdakuler, Albay Karaman, Yarbay Gürsoytrak Albay Köksal tebliğin Hazırlanmasında büyük rol oynamışlardı. Tebliğ Gürsele üç Albay tarafından götürülmüş ve zaten son derece hissi olan Generale imzalaması için sunulmuş, ricada bulunulmuştu. Gürsel ihtilâl arkadaşlarını kıramamış, tebliğin altına imzayı koymuştu. Tebliğ gene M.B.K. üyeleri tarafından radyoya gönderilerek acele okutturulmuştu. Okutturulduktan sonra da, sızıltıya yol açmıştı ya...

Esasen M.B.K. içinde, dışardaki arkadaşlarım seçimlere tekaüdüm eden günlerde ziyadesiyle düşünen, onların da istikballerini garantiye almak isteyenler çoğunluktaydı. Bunlar hislerini açıkça ifadeden çekinmiyorlar, demeçler vermekten kaçınmıyorlardı. Bütün arzulan, onları temize çıkararak iktidarı sivil idareye devretmekti.

Halbuki 14'lerden altısı, başlarında ziyadesiyle meşhur "Türkeş beğ", bir çuval inciri berbat etmede inanılmaz maharet gösterdiler.

Şükran borcu!

Gürseli ve dışarıda bulunan ihtilâlcilerin içerideki arkadaşlarını ziyadesiyle üzen hadise bir Avrupa başkentinde cereyan etti. Emekli Binbaşı Orhan Erkanlı Ottowa'dan, emekli Yarbay Mustafa Kaplan Lizbondan, emekli Binbaşı Numan Esin Madritten, emekli Albay Orhan Kabibay Brükselden ve emekli Albay Alpaslan Türkeş Yeni Delhiden kopup gelmişler, Pariste buluşmuşlardı. Bu, bir plânlı hareketti ve tesadüfle alâkası yoktu.

M.B.K. üyeleri tarafından hazırlanıp Gürselin imzaladığı tebliğin akabinde 14'ler yurda dönmek için hazırlığa girişmişlerdi. Dönüşleri o kadar yakın biliniyordu ki hava alanlarında gazeteciler devamlı nöbete dahi geçtiler. Ancak hava birden değişti ve kendilerine bulundukları yerde bir müddet daha kalmaları, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin de desteklediği bir istek olarak bildirildi. Bu olayın da tesiriyle âdeta şok geçiren 14'lerin 6'sı, seçim sonuçları da alınınca soluğu Pariste aldılar.

Pariste kendilerine pek yakın birisi vardı. Basın Ataşesi Aydemir Balkan, eski dostu Türkeşi heyecanla karşıladı. Bir zamanların kudretli Albayının koluna girdi ve projelerinin tatbikinde önayak oldu. 6 emek" 11 subay bir basın toplantısı yaptılar. Toplantıda müşterek hareket ediyorlar ve Türkeşin basın mensuplarına söylediği sözleri evelâ aralarında istişare ederek karara bağlıyorlardı. Toplantıyı tertipleyen, 14'lerin fikriyatçısı Aydemir Balkandı. Fikri gene o vermiş, gazetecileri o çağırmıştı. Türkiye Cumhuriyetinin Basın Ataşesi Balkanın zaten dış ba-

İşte, Aslan Humbaracının görüşü !

Sakalıyla olduğu kadar fikirleriyle de meşhur Aslan Humbaracının, Tunustaki La Presse adli gazetede "Türk Seçimleri Hakkında" başlığı altında şu mektubu çıkmıştır:

Bay Müdür,

Türkiyede aşırı sağ zafer kazanmıştır. Bundan dolayı çok memnunum. Evet, ne kadar garip de görünse, çok memnunum.

Aşırı sağın bu zaferi, Milli Birlik Komitesinin gerçeği anlamak istemeyen subaylarına, kat'i şekilde, 27 Mayıs İhtilâlinin süratle bir Saray Darbesine veya Güney Amerika stili bir askeri hükümet darbesine, döndüğünü ispat etmiştir.

Komitenin 14 subayı, bunu zamanında gördüklerinden 'dolayı hudut harici edilmişlerdir.

Aslan Humbaracı
Soğan cücüğü

Bu subaylar, daha baştan itibaren, İhtilâlin ihtilâlci karakterini muhafaza etmesini sağlayacak ve Türkiyeyi bugün, seçimlerden sonra içine daha da fazla saplandığı uçurumdan kurtarmaya başlayacak radikal reformlar üzerinde ısrar etmişlerdir.

Sizi, Türk meseleleriyle yakından ilgilenmeyenlerin anlayamayacakları teferruatla sıkmak istemem.

Ancak söylemek isterim ki, kanaatimce, asıl simdi bir ihtilâli beklemek lâzımdır. Bahsettiğim ihtilâl Anadoluyu sosyalizme ve nötralizme götürecek olan gerçek ihtilâldir.

Aslında, zafer liflerindir. Şimdi, bundan faydalanmak onlara kalıyor.

ARSLAN Humbaracı

sında 14'lerin propagandasını yaptığı biliniyordu.

6 Emekli subay hadiselerin kendilerini haklı çıkardığını ilân ettiler ve -demokratik rejimin yerleşmesi için Türkiyede daha zamanın erken olduğunu belirttiler. Milli menfaatler icap ettirdiği taktirde yurda dönmeğe hazır olduklarını da açıkladılar. Kendileri vaktiyle, memleketin bir süre seçimsiz idare edilmesini istememişler miydi? Evvelâ Sosyal Demokrasi dememişler miydi?

Üzüntü..

Pariste Türk Basın Ataşeliği binasında yapılan toplantının Ankaradaki akisleri 6 emekli subayın düşündüğü gibi çıkmadı. Birinci derecede üzülenler gene en yakın arkadaşları, bilhassa 16 Ekim tebliğinin hazırlanmasında rolü olanlar oldu. Dışarıdaki arkadaşlarının bu hareketi içerideki İhtilâlcileri ziyadesiyle kırmış, hayal kırıklığına uğratmıştı. Arkadaşları için düşündükleri iyi şeylerin hepsi suya düşüyordu. Türk Silâhlı Kuvvetlerinde de aynı üzüntü mevcuttu. Hele 6 emekli subayın yurtdışına çıkarılmaları sebebini -demokratik düzenin kurulmasındaki geciktirme hareketi- ikrar etmeleri Silahlı Kuvvetler camiasında büyük tepki yaptı.

Eski M.B.K. üyeleri üzüntülerini belli ediyorlar, yakınlarına bu konudaki düşüncelerini açıkça söylüyorlardı. Mecliste Albay Okan ile- Albay Köksal bu hususta fikirleri sorulduğunda, başlarım iki tarafa sallıyarak:

"— Kötü yaptılar. Hem bizi, - hem kendilerini, hem de Devlet Başkanını müşkül mevkide bıraktılar. Şimdi ne İsaya, ne de Musaya yarandılar. Halbuki onlar için ne kadar iyi şeyler düşünülüyor, neler tasarlanmıyordu" dediler.

Bir başka eski M.B.K. üyesi ise hem üzüntüsünü, hem kırgınlığını ifade etti. Ulay, bu konuda kendisine sorulan suale şöyle cevap verdi:

"— İşte bizim 11 ay evvel söylediğimizi şimdi kendileri ikrar ettiler. Neler düşündüklerini, ne tip insan olduklarım meydana çıkardılar."

Üzülenlerin, bilhassa Türk Silâhlı Kuvvetler camiasının hayret ettikleri bir nokta daha vardı. Nasıl olmuş da İhtilâlin pek gözde iki subayı -Kabibay ve Erkanlı- Albay Türkeşe bir defa daha kanmış, Türkeş bu iki genç Kurmayı bir kere daha kandırabilmişti. 6 kişinin isimleri basında açıklandığı zaman en fazla üzerinde durulan konu bu oldu. İki iyi niyetli Kurmayın yakınları, "Orhanlar" için üzüntü duydular, Türkeşe kızdılar.

Hele olayın üzerinden birkaç gün geçtikten sonra Türkeşin kaş yapayım derken *göz* çıkartması, meselenin üzerine tuz biber ekti. Türkeş, sözlerinin basına yanlış aksettiğini iddia ediyordu. Bu iddiasını da, doğrusu pek iyi seçtiği bir yayın organında neşretmişti. Türkeş telefona sarılmış, eski ideal arkadaşları Gökhan Evliyaoğlu ile Hami Tezkanın -arkadaşlar birbirine "Beg" diye hitap ederler- Son Havadisini bulmuş ve düşüncelerini patlatmıştı. Türkeşin zikri, fikrini açıkça ortaya koymuş ve düşüncelerinin ne yönde olduğu böylece daha iyi meydana çıkmıştı. Hadise içerideki İhtilâlcilerle Türk Silâhlı Kuvvetleri / camiasında ikinci bir üzüntü yarattı. Ama fazla hayret uyandırmadı. Türkeşin düşünceleri bilinen şeylerdi. O da aksi-

Maske Düşünce...

Bir gerçek aydınlanmış bulunuyor: 14'ler, seçimsiz bir demokrasi peşinde olduklarından dolayı Türk Silâhlı Kuvvetleri ve ona niyabet eden M. B. K. nin başka türitt düşünen ekseriyeti tarafından kudret mevkiinden uzaklaştırılmışlardır. Bu gerçek hiç bilinmiyor değildi. Fakat 14'ler tarafından şimdiye kadar inkâr olunmuştur. 14'ler aksine, seçim isteyenin kendileri olduğunu, iktidarın üstüne seçimsiz oturmak niyetindekilerin karşı tarafta bulunduğunu iddia etmişlerdir. Bugün, maske yüzden atılmıştır. 14'lerden, fikrin başlıca imalatcısı oldukları bilinen altı tanesi siyaset felsefelerini açıklamışlardır.

Bu siyaset felsefesinin yeni hiç bir tarafı yoktur. Ellerine kudret greçirdi'derini sananlar arasında daima, kendilerinde iktisattan sosyolojiye, dış politikadan maliyeye, tıptan askerliğe akla ne kadar ilim, sanat, fazilet gelirse hepsinin mevcudiyetini tevehhüm edenler çıkmış tır. Eee, böylesine yüksek vasıf sahlbi olanlara zavallı, talihsiz memleketi. şu çilekeş milleti içinde bulunduğu geri durumdan çıkarıp çağdaş uygarlık seviyesine eriştirmek misyonu düşmez de ne düşer? İhtilâl sonrası Ankarasının bir takım salonlarında iki parça ipekli kumaşla üç viski kadehinin başa vurmuş dumanı arasında doğan bu basit, çocukca fikirler Türk Silâhlı Kuvvetleri tarafından, sahipleriyle birlikte yurt dışına gönderilivermiştir. Böylece de üniversite profesörlerine ilim, yüksek komutanlara askerlik sanatı hakkında ciddi ciddi konferanslar veren, "Beyazıttan geçeceğiz", "Bâbıâliden geçeceğiz" sayhaları arasında "Karar verdek, icra ettik, bitti" diye Sezarvari tavırlar takınan ne oldum delisi bir takım kimseler mazinin karantıklarına gömülüp gitmişlerdir. Bir İhtilâl Konseyi, ihtilâlin akabinde, o an kapıdan kim içeri girdiyse ondan teşekkül ettirilirse ve hareketteki rolü bir haberi ulaştırmak veya bir adamı nakletmek, yahut bir mektubu taşımaktan ibaret zat ön plâna kaderin cilvesiyle geçerse olacak olan bundan başka bir şey değildir. Türk Silâhlı Kuvvetlerinin müşterek eseri 27 Mayısın gerçekleşmesinde emeği geçen sayısız subay, çıkmak istemediği gölgede ve kıtasının başında vazife görmekte devam ederken bir diğer kısmının, salon sosyalistlerinin arasında kurdukları seçimsiz demokrasi hayali bir 13 Kasım akşamı duman olup dağılmıştır.

Şimdi, seçimler bilinen neticeyi verdikten ve 15 Ekim günü bir güzel fırsatın maksatlı ellerin gayretiyle kaçırılmasından sonra 14'ler kendilerine yeni rollerin düştüğü zehabı içindedirler. Bu neticeyi kendi fikirlerinin doğruluğunun delili olarak gösterenler, muhtemelen herkesi kör 've sersem sanmaktadırlar. Bu netice, onların günahkâr hayallerinin ve seçimsiz bir idarenin başında kalabilme, hayallerinden geçirmedikleri bir "Tatlı Hayatı devam ettirme arzularının akibetinden başka şey değildir. Bogün haklı çıkanlar seçimsiz demokrasi taraftarları değil, seçimlerin biran önce yapılmasında sayısız milli menfaat görenlerdir. Eğer âlâme-i cihanlar o tarihte zabt-ı rapt altına alınabilseydi ve hizaya sokulabilseydi, bugün Türk Silâhlı Kuvvetlerinin halletmek için çırpındığı buhran doğmazdı bile..

Ama, buhranlı veya buhransız, seçimsiz dem krasinin o kahramanlarına Türk Silâhlı Kuvvetlerinin 13 Kasım günü kapadığı kapı sımsıkı kapalı durmaktadır ve güvendikleri dağların zirveleri karlarla örtülüdür.

ni söylemiyordu ki:. Demek 'bunları değiştirmemişti.

Hükümet nezrimde '

6 devlet memurunun, bir devlet dairesinde kimseye ' danışmadan bu yönde beyanat vermeleri resmi makamları harekete geçirdi. Evvelâ S eski M.B.K. üyesini bünyesinde bulunduran Dış İşleri bakanlığı işe el koydu. Bakan Sarper derhal faaliyete geçti ve gerekli tahkikat için lüzumlu muamelelere baş vurdu. Ancak İhtilâl kabinesinin bu değişmeyen Bakanı, diğer idarecilere nazaran oldukça temkinli hareket ediyordu Başkan Gürselin dediği gibi:

"— Bunları yanlarında bırakmıyacağız. Geri çağırılmışlardır" kabilinden ne bir şey söyledi, ne de tahkikat tamamlanmadan kesin bir karara vardı.

Bunların geri getirilip cezalandırılmaları, yeni ihtilatlara, tadsız gürültülere sebep olacaktı. Bir bakıma geri gelmek, bunların arayıp ta bulamadıkları şeydi. Niçin anlayış göstermemişler, niçin böyle bir gösteriye lüzum görmüşler, niçin kendilerini istismar için bu kadar süre avuçlarını yalamış kötü kuvvetlerin eline en sonda düşmüşler, koz vermişlerdi ?

-Tahkikat, bu mülâhazalarla, klâsik "Resmi Tahkikat"ların kaderine tâbi tutuldu: Uzatıldı! Ama 141erin tamamı, bu garip 6'lar yüzünden bir defa daha çok kötü not aldılar. Hem Türk Silâhlı Kuvvetlerinden!

A.P.

Her kafadan bir ses

Haftanın ortasında bir gün. Meclisin şahane koridorlarından birinde, göğsünde siyah üzerine sarı ile A ve P harfleri işlenmiş rozetli, uzun boylu bir adam aceleci adımlarla yürürken üç kişi tarafından önlendi.

Adamın acelesi olduğu belliydi ama. konuşma isteği de o kadar açıktı. Gözlerindeki İfadeden her saman şaşkınmış gibi bir hal sezilen Şinasi Osma, önünü kesenlere tatlı tatlı baktıktan sonra:

"— Ne dersiniz, işler iyiye gidiyor galiba ha?" dedi. Sonra bir solukta ilâve etti:

*'— Hem Mecliste, hem bizde işleı yoluna giriyor. Değil mi?"

Osmanın yolunu çeviren üç gazeteciydi. Birisi:

"— Sizin içinizde işlerin pek iyi gittiğini iddia edemezsiniz. Bazı çatlak sesler hâlâ devam ediyor" deyince, iri yarı A.P. Genel Sekreteri şakrak bir kahkaha atarak:

"— Eee, ne yaparsın, beş parmağın beşi de birbirine benzemez, Ama ne olursa olsun, yola gelecekler. Ya bu deveyi güderler, • ya bu diyardan giderler" diye cevap verdi.

Gazeteciler güldüler ve:

"— Hani, sizin deveyi de gütmek kolay iş değil Şinasi bey" dediler.

Osma sinirlenmeden -bir politikacının katiyen sinirlenmemesi lâzım geldiğini kendisine uzun uzun izah etmişlerdi- cevap verdi:

"— Ne yapalım, o zaman bu diyardan giderler.."

Bütün hafta boyunca bu, "giderler" sözü pek çok A.P. linin ağzında pelesenk oldu. Gerçi haftanın sonunda, şu satırların yazıldığı sırada, henüz giden kimse yoktu ama A.P. de söylenen türküler değişti. Kendilerine "Mutedil" adını verenler, "Müf ritler" dediklerini yendiklerini, mahvettiklerini, hezimete uğrattıklarını ileri sürüyorlardı. Bütün direnişleri yıkmışlar, havayı yumuşatmışlardı Israr edenler, partiden mutlaka tasfiye olunacaklardı.. Bu zaferin ilk filâmeti olarak Meclis Başkanlığı se çimi gösterildi ki, bunda bir gerçek payı yok değildi.

Haftanın sonlarına doğru bir A.P mesulüne, bir tasfiye için gerekli mekanizmanın A.P. de henüz mevcut bulunmadığı hatırlatıldığında şu cevap alındı:

"— O halde, biz gideriz!"

Her halde, iki grup bir arada oturmak niyetinde görünmüyorlardı, Arabayı bir gayeye doğru beraberce çekmişlerdi. Ama bu noktadan sonra, anlaşamayanlar arasındaki işbirliğinin devamı fiilen imkânsız görünüyordu.

Şinasi Osma
Elinde süpürge

Bitirdiğimiz hafta A.P. grubuna bir sükûnet hakim oldu. Ancak sükûnet, fırtınadan evvelki sükûneti andırıyordu. Kulis daha sessiz 'sedasız yapılıyor, sözler daha yavaş söyleniyordu. A.P. grupu içinde esen hava bir meltem kadar sessizdi. Bağırtıların yerini, fısıltılar almıştı.

Haftanın ortasında, saflarda bir gerileme görüldü. Bu, belki de hız almak için bir gerilemeydi. Ama, artık, "İntikam", "Sehpa" gibi kelime» lere pek rastlanmıyordu. Konuşulanlar bunların dışındaydı. Bol bol "memleketin âli menfaatleri", "evvelâ memleketi düşünmek", "herşeyden evvel vatanın ve rejimin teminatı" gibi cümleler A.P. silâhendazlarının dilinden düşmemeğe başladı.

Dönüşü olmayan nehir..

Halbuki seçimlerin hemen akabinde, A.P. milletvekilleri başkente pek celâlli geldiler. Hele bir grup vardı ki, yanlarına sokulmak mümkün değildi. Celâllilerin bir noktada fikirleri tamamen beraberdi: Ne pahasına olursa olsun, C.H.P. nin karşısında olmak! Bunlara göre, CHP. nin idarecileri birer 20. Asır voyvodasıydı. -Tâbir bir A.P. linindir-. Memleketin idaresini bu voyvodalara bırakmak, bu memlekete yapılan ihanetlerin en büyüğü olacaktı. Ne yapılıp edilecek, C.H.P. nin memleket idaresine katılması önlenecekti.

Celâlliler daha başkente geldiklerinde ilân ettiler: Mücadeleleri, C.H. P. ne karşı değildi. Mücadeleleri, bu siyasi teşekkülün başına musallat olmuş o voyvodalara kargıydı. C.H.P. kendisini onlardan temizlediği gün, kollar açılacaktı, Menderes ekolünün bu gecikmiş talebeleri aynı edebiyatın on yıl yapıldığım, fakat bir kocaman iflâsla neticelendiğini unutmuşa benziyorlardı. On yıl sonra, ancak çocukların iltifat edeceği aynı eski oyunla ve tecrübe sahiplerinin tebessümleri arasında yola çıkılıyordu.

Grupun en ateşlileri iki delikanlıyla iki Yassıada avukatıydı. Orhan ve Burhan Apaydın kardeşlerle Gökhan Evliyaoğlu ve Hami Tezkan fik--in aşırı savunucusu olarak belirdiler. Başkente bir varılsın, Meclis grubu bir toplansın, idareyi ele almak işten bile değildi. Apaydın kardeşlere Son Havadis ikilisi mutedil ve realist Gümüşpalayı başkente ayak basmadan ekarte edilmiş farzediyorlardı. İki delikanlıyla Apaydınları Bayan Gedik, bayan Ağaoğlu, Muhittin Güven, M. Ali Aytaç bazı Aydın milletvekilleriyle Manisa ve Ege illerinin milletvekilleri destekliyordu.

Devrim Aşığı A. P. li Gençler!

Demokrasi çok partili rejim olduğuna göre, bir insanın siyaset hayatına niçin şu partiden değil de bu partiden atıldığı bir mesele sayılamaz. Bizim partilerimiz doktrin partileri değildir. Siyaset hayatının heveslileri, hangi safta kendileri için imkân bulurlarsa o kapıdan içeri girmektedirler. Şu anda Meclisin A. P., *Y.* T. P. veya C. K. M. P. sıralarında oturan pek çok kimsenin o etiketi taşımasının sebebi, seçim öncesinin şanslı partisi C. H. P. de kendileri için yer olmamasından ibarettir. Bu bakımdan, onların C. H. P. li bir çok kimseden daha az veya daha çok Atatürkçü, daha az veya dah çok partizan idare taraftarı, daha az veya daha çok 27 Mayıscı, daha az veya daha çok intikamcı, kinci, mideci oldukları peşinen ileri sürülemez. Bu, bir gerçektir.

Ama, C. H. P. nin dışındaki bütün partiler seçim kampanyası boyunca Atatürk reformlarının aleyhinde vaziyet almışlar, geçmiş partizan idarenin nimet düşkünlerinin parasından faydalanmışlar, 27 Mayısı kötülemişler ve intikam, kin duygularını tahrik ederek eski midecilere vaadlerde bulunmuşlardır. Bu da bir gerçektir. Hem bu öyle bir gerçektir ki iki canlı misal, böyle partilerin en şöhretlisi A.P. nin sıralarında iki âbide gibi oturmaktadır: Samet Ağaoğlunun karısı olmaktan başka mârifeti bulunmayan bir Manisa milletvekiliyle Namık Gediğin karısı bir Aydın milletvekili. Bu, Bağrı Yanık Türk Anaları bir siyasî görüşün sembolleri olarak, mensup bulundukları siyasî teşekkülü damgalamaktadırlar. Gülünç bir damga. Ama derin bir damga.

Meclisin bir çok üyesi, haklarında beslenen güvensizlik duygusundan şikâyetçidirler. "Bizi hiç tanımıyorsunuz, bizi hiç bilmiyorsunuz" diye dert yanmaktadırlar. Bunlar, ekseriyetleri itibariyle, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin eski mensupları ve genç aydınlardır. Bunlar, D.P. zihniyetinin, C.H.P. sıralarında oturan hasımları kadar amansız düşmanıdırlar ve o devri hortlatmamaya aynı derecede azimlidirler. Sızlanmaktadırlar: "Bizi niçin anlamak istemiyorsunuz?"

Ancak, kendilerini anlatmak bunlara düşmez mi? Nasıl bir seçim kampanyasından sonra ve hangi hislerin istismarı yoluyla Meclise girdikleri memleketin sağlam kuvvetlerinin gözü önünde bulunduğuna göre, kampanyada faydalandıkları hususlar şimdi elbette ki birer handikap teşkil edecektir. D.P. zulmüne direnmiş olmak suç teşkil ederse, eğilmemiş bulunanlar müfrit sayılırsa, geçen ora yılın üzerine sünger çekme temayülü hakim olursa ve bilhassa "Aman, seçmen ne der?" tarzında bir hatalı endişe kararlara, tutumlara fren kesilirse bunların üzerindeki şüphe bulutları dağılmayacaktır. Şüphe bulutları altında bir demokratik rejimin ise ne kadar müddet işleyebileceği düşünülmesi gereken bir husustur. İlk günlerin imtihanlarının da iyi geçmediği ve şah» allerjilerine kapılındığı bir gerçektir.

Seçmenin huzur istediğinde ve pek azı hariç, düşmanlık hisleriyle dolu olmadığında tereddüt bahis konusu değildir. Aslına bakılırsa, mevcut düşmanlık hisleri de gene politika esnafının gayreti neticesidir. Hangi milletvekili "Aman, Atatürk reformlarına düşmanlık et, C.H.P. lilerden intikam al, bizimkileri çıkar, onları tik, 27 Mayıscıları mahvet" talimatıyla Ankaraya yollanmıştır? Böyle olmadığına güre, herkes hakkındaki gerçek notu ne lehte, ne aleyhte bir peşin hüküm verecektir.

Herkesin notu, hiç kimse şüphe etmesin, kendi davranış kaleminin ucunda bulunmaktadır. Ama bu notu verirken, memleketin sağlam kuvvetlerinin memleket seçmeninden daha dikkatli, oyuna daha zor gelir cinsten olduğu hiç ama hiç hatırdan çıkarılmamalıdır.

Fikrin savunucuları daha tanışmadan, uzaktan uzağa, konuşmadan, birbirinin gözlerinin içine bakarak anlaşmağa başladılar. Yollarda projeler hazırlandı. O sıralarda gözleriyle anlaşanların etrafında toplandığı adam Profesör Başgildi. Öyle ki, Başgil başkente gelirken Polatlıda M. Ali Aytaç tarafından halka:

"— İşte, istikbalin Cumhurbaşkanı" diye takdim edildi.

Ancak, evdeki hesabın çarşıya uymadığı süratle görüldü. İlk hayaller Cumhurbaşkanı seçiminde yıkıldı. Gerçi Burhan Apaydın böyle Ur kuvvet denemesine girişilmesine taraftar olmamış, neticenin iyi çıkmayacağını, bunun ise korkunç bir prestij zedelenmesine yol açacağını söylemişti ama, Evliyazade - Tezkan biraderlere söz geçirememişti. Nitekim, o meselede mantık galip gelip A.P. içinde hakikaten mevcut mutedil, sağduyu sahibi kimseler suyun yüzüne çıkınca işin başında bir iç savaş verme lüzumu hasıl oldu.

Celâlliler, hiç kimse ortada yokken kendilerinin, cesaretle ortaya çıktıklarını, A.P. nin kurulmasına yol açan fikir ortamını hazırladıklarını, ötekilerin sonradan geldiklerini söylüyorlar, "bileklerinin hakkı"nı istiyorlardı. Karşı taraf ise bu tafraya "İş cesaret meselesiyse, Berbat Süleymanı Genel Başkan yapalım. Onda cesaret, herkesinkinden fazla.." teziyle mukabele ettiler.

Savaşın neticesi, haftanın ortasında Meclis koridorlarında gözle görülür şekilde belli oldu. İlk günlerde, konuşmalarından mutedil fikirlere sahip oldukları anlaşılan milletvekillerine ters ters bakan, hattâ onları hırpalamaktan çekinmiyenlerin ağzı birdenbire değişmiş, başlan yana doğru eğilmiş, dudaklarına tatlı birer tebessüm oturmuştu. Şimdi en fazla söylenilen "biraz daha yavaş, biraz daha sâkin olalım" lâflarıydı.

Bir M. Ali Aytaç artık eskisi gibi konuşmuyordu. Genç ve ateşli milletvekillerine itidal tavsiyelerinde bulunuyordu. Bir Muhittin Güven kaşlarını çatarak C.H.P. sıralarına bakmıyordu. Hattâ ve hattâ Apaydın kardeşlerin bile şekli değişmiş, hırçınlıklarından eser kalmamıştı. Şimdi ortada sâdece iki şövalye vardı: Gökhan Evliyaoğlu ve Hami Tezkan.

A.P, nin ilk iç savaşında yaşlı Senatörler paçaları sıvamak zorunda kaldılar. İzzet Birant, gruplar arasında Ur tesanüt sağlamak için ilmin kuvvetine sığındı. Profesör Birant A.P. grupu içinde ilim adamı olmanın sağladığı avantajla işe girişti. Birantın büyük itibar gördüğü inkâr edilemez, A.P. içerisinde -azlığından olacak- ilim adamlarına karşı büyük bir hürmet mevcuttur. Birant ateşli gençlere telkinlerde bulundu. Bir parça daha sâkin olmalarını, Ur parça daha itidalli davranmalarını rica etti.

Sert tutum taraftarlarına karşı diğerlerinde, ağırdan da olsa homurdanmalar bile başgösterdi. Şimdi ağızlardan:

"— Ali Fuat Hocayı da bunların yüzünden kaçırdık. Ne vardı yaygara koparacak, ne vardı dereyi görmeden paçaları sıvayacak..." sözleri dökülüyordu.

Teni faktörler

Ancak bazı yeni faktörler, haftanın içinde, mutedillerin kurmak üzere oldukları hakimiyeti güçleştirdi. Teşkilât, kısmen, baskı yapmaya başladı. Bu teşkilâtın temelini teşkil eden D.P. den müdevver eski ocak, bucak başkanları illerde, ilçelerde, bucak ve köylerde saltanatlarım geri alamamışlardı. Bunun kusurunu, uyuşuk Gümüşpalada buluyorlardı. Derhal Büyük Kongreye gidilmeli, işi biten Paşanın elinden liderlik alınıp emin kimselere verilmeliydi. Yüzlerden maskeyi atma zamanı gelmemiş miydi? Bazı illerin bu yoldaki temayülü, müfritlere cesaret verdi.

Başka bir faktör ise, karışıklığa yeni karışıklık kattı. Teşkilâttan gelen senatör ve milletvekilleri "Mirasyediler" adım verdikleri Genel Merkez adaylarına karşı vaziyet aldılar. Partiyi, bunlar bugünkü hale getirdiklerini ileri sürüyorlardı. "Mirasyediler" hazıra konmuşlardı. Bu yeni iddia, işi tam arap saçına döndürdü. İllerden ifrat temayülü gelir yor, fakat bu illerden bir çoğunun senatör ve milletvekili müfrit Genel Merkez adaylarının kargısında yer alıyorlardı! A.P. haftanın ortasında o haldeydi ki ne alan belliydi, ne satan..

Bu arada A.P. li bazı genç milletvekilleri, çorbada tuzlarının bulunmasını arzuladıklarından olacak, pratik bir faydası olmadığını bile bile bir teklifte bulunmayı ve Grupun kararı ne olursa olsun bunu Meclis Genel Kuruluna aksettirmeyi düşündüler.

Teklifi Rize milletvekillerinden Yılmaz Erol Akçal -İzzet Akçalın oğlu- hazırlıyacak ve diğer partilerden birkaç kişiye de imzalatacaktı. Teklifin ana fikrini memlekette bir huzursuzluk bulunduğu gerçeği teşkil edecekti. Akçala göre, bunun giderilmesi, sebeplerinin ortaya çıkmasıyla mümkün olabilecekti. Çare olarak da, huzursuzluğun sebeplerini tesbit edecek, partilerüstü bir komisyon kurulması teklif ediliyordu. Komisyon, memleketteki huzursuzluğun neden ileri geldiğini ortaya çıkaracaktı. Meclis ondan sonra, buna karsı tedbir alacaktı.

Meşhur "Tahkikat Komisyonu" : no hatıra getiren bu teklife yaşlı ve tecrübeli politikacılar bıyık altından güldüler. Bazıları ise A.P. li gençlere bunun faydasızlığını, pratik bir şey olmadığını ifadeye çalıştılar. Ama her şeye rağmen gençlerin iyi niyetinden memnun olduklarını saklamadılar ve onları düşüncelerinden dolayı tebrik ettiler.

Kualağa Küpe

Lûgatçe

İkinci Cumhuriyetimiz bize ilk hediye olarak bir takım yeni kelimeler sundu: Referandum, Koalisyon...

Bir de, Salt Çoğunluk!

Hangi salt çoğunluk ? Buna düpedüz Salata Çoğunluk derler.'

Millet Meclisi

Gariplikler beldesi

Bir kaç günlük arayla, Millet Meclisinde -milletvekillerinin meclisi- iki hadise geçti. Bir gün, siyasi partilerin temsilcileri kürsüden birbirlerini övdüler, centilmenlikten bahsettiler, feragat örnekleri verdiler. Y.T.P. li Yusuf Azizoğlu, bir C.H.P. li başkanın seçilmesi için feragat etti. C.K.M.P, li Abdülhak Kemal Yörük

Ragıp Gümüşpala
Sağduyu yolunda

aynı gayeyle adaylığını geri aldı. Gene Y.T.P. li Fahreddin Kerim Gökay Fuat Sirmeni hararetle övdü. C.H.P. li Turhan Feyzioğlu bilhassa A.P. lilere kur yaptı. Bütün bu konuşmalar "yürekten" alkışlandıktan sonra seçimlere geçildi.

Sekizinci tura kadar gelindi, fakat Fuat girmen seçilemedi.

Bir başka gün C.K.M.P. adına Ahmet Oğuz kürsüye çıktı, politikada ahlâktan bahsetti -Yuvarlak Masa Andlaşmasını C.K.M.P. adına imzalayan adamdır-. C.H.P. nin ahlâksız olduğunu söyledi, Fuat Sirmeni kabul etmediklerini ilân etti. Arkadan Y.T.P. adına Talat Asal çıktı, o üstelik bir yazılı demeç okudu, Fuat Sirmenin değiştirilmesini istedi, ona oy vermeyeceklerini bildirdi. Sonra A.P. li Muhiddin Güven geldi, Centilmenler Anlaşmasının C.H.P. lilerin anlattıkları gibi olmadığını, Başkan adayının evvela kendileri tarafından kabule şayan bir adam olması gerektiğini, Fuat Sirmenin bu vasfı taşımadığını söyledi. Hattâ, "CELP. den bize mütemayil bir aday göstermesini istiyoruz" dedi, herkes Nihat Erimle Kasım Güleğe bakıp güldü, Muhiddin Güven dil sürçmesini ancak yârine oturduğunda farketti ve hemen Divan kâtiplerine gidip "mütemayil" kelimesinin zapta "mülâyim" olarak geçmesini talep etti. Günün son hatibi Fethi Çelikbaş oldu. Çelikbaş mûtad veçhile uzun u2un konuştu, öteki partileri suçlandırdı ve Fuat Sirmeni asla değiştirmeyeceklerini bildirdi.

O gün, ilk turda, Fuat Sirmen seçildi.

1 - 0 lık galibiyet

O gün koyu mavi elbiseli, yumuk gözlü, tombul adam sol elini pantalon cebine yerleştirirken:

"— Canım, bunda merak edilecek ne var? Mesele kolayca halledilebilir" seklinde konuştu. Sonra gevrek gevrek.güldü ve devamla:

"— Biliyor musunuz, bana kalsa Nihat Erimi Meclis Başkanı yapalım" dedi. Muhatabı bulunan iki genç adam güldüler ve birisi:

"— Bak, bu sizin parti için iyi olur. Sonra da Hükümet için Kasım Güleki desteklersiniz" diye takıldı. Hep birlikte tekrar gülüşüldü.

Mavi elbiseli tombul adam A.P. mil letvekili Burhan Apaydındı. Apaydın gazetecilerle ayak üstü bir sohbet yaparken biraz sonra yapılacak olan Meclis Başkanlığı seçiminde C.H.P. adayı Fuat Sirmene asla oy vermeyeceklerini açıklıyordu. Tam bu sırada Apaydın ikilisinin zayıfı, Orhan Apaydın da sohbete katıldı ve CHP.

adayına değil ama, C.H.P. zihniyetine kargı olduğunu belirterek:

"— Aslında bütün anlaşmazlık C.H.P. den çıkıyor! Onlar işi seçim olmaktan çıkardılar. İllâ Sirmen diyorlar" dedi.

Burhan Apaydın kardeşini tamamlayarak:

"— Doğru, bir kaç aday ismi versinler hangisini istersek onu seçelim" dedi.

Sonra iki kardeş yan taraftaki Grup salonunda toplantı yapıldığını ve nihai kararın orada verileceğini ifade ettiler ve gazetecilerden müsaade isteyerek Grup odasına değil, salonun bir kenarında bulunan kahve ocağına doğru ilerlediler. Az ilerde C.H.P. li Oğuz Oran ve Melih Kemal Küçüktepepınar keyifsiz keyifsiz sigara tütürüyorlardı.

Haftanın ortasındaki o gün milletvekilleri erkenden Meclise geldiler ve kulise başladılar. Diğerlerine nazaran daha teşkilâtlı bir parti olan A.P. ile parlâmento tecrübesi müsellem C.H.P. de kulis daha ziyade grup toplantılarında kendini gösterdi. C.K.M.P. ve Y.T.P. evvelden kararlı oldukları için, çarşamba günü yapılacak toplantı için bir defa daha meseleyi gruplarında tezekküre lüzum dahi görmediler. C.K.M.P. mûtadı olduğu gibi menfi kalacak, Y.T.P. ise Sirmeni desteklemeyecekti. Fakat bu arada Y.T.P. nin bilhassa doğudan gelmiş milletvekilleri arasında yeni bir isim dalga dalga dolaştı. İsim C.H.P. li Erimdi.

Bu arada C.H.P. li Ali İhsan Göğüs ile Y.T.P. liler arasında cereyan eden bir konuşma bu "Aydınlar Partisi'ndeki temayülü gösterdi. Ali İhsan Göğüş Gruptan hava almak için çıkmış ve sigarasını yakmıştı ki. etrafını Y.T.P. li milletvekilleri alıverdiler. Genç politikacıya Sirmende ısrar edilip edilmediğini sordular ve kendisinden edileceği yolunda cevap alınca:

"— Biz fedakârlık ettik. Yusuf Azizoğlunu çektik. Siz de fedakârlık yapın, daha sempatik isim verin" dediler. Göğüş ise:

"— Biz de Avni Doğanı çekerek fedakârlık ettik. Tekrar birini mi harcıyalım?" diye mukabelede bulundu. Fakat Y.T.P. lilerin:

"— Birini bulun" âvâzeleri dinmedi. Meselenin bu derece karışık olduğunu anlayan C.H.P. li Göğüş:

"_ Canım Meclis Başkam bulmak öyle kolay mı?" diyerek lâtife etti ve ayrıldı.

İşte tam bu sırada C.H.P. nin Grup toplantısı yaptığı salonun kapısı açıldı ve Gülek malûm tebessümüyle göründü. Doğru Gümüşpalanın bulunduğu tarafa gitti ve Pala Paşa ile koyu bir sohbete daldı, A.P. lideri bu sırada Nuri Beşer ile kulis faaliyetindeydi. Gazeteciler etraflarını aldılar ve sual sormağa hazırlandılar. Ne çare ki fırsat olmadı, zira İsmail Rüştü Aksal yaklaştı ve Gümüşpalaya:

"— Paşam sizinle hususi olarak konuşmak istiyorum" dedi. Gümüşpala Gülekin kolundan sıyrıldı, Aksalın koluna girdi. İki lider kahve ocağına doğru yürüdüler. Aksal anlayışlı Gümüşpalaya orada C.H.P. Grubunun Sirmenin adaylığında ısrar ettiğini bildirdi. A.P. liderinin Sirmenin adaylığına bir itirazı yoktu. Ne var ki, Grubuna hakim olmaya imkân bulamıyordu. Pala Paşa elinden geleni yapacak ve Sirmeni destekliyecekti. İki lider ayrılırken Aksalın yüzünde rahat bir ifade vardi. Grup odalarında tekrar müzakereler başladı. Fakat gazeteciler pek civara yaklaşamadıkları için meselenin çözülüp çözülmediğini anlayamadılar. Salona hakim kanaat A.P. li Başgilciler ile A.P. li Apaydıncıların Sirmene oy vermeyecekleriydi.

Burhan Apaydın
Yalpa

Benim oğlum bina okur

Gazeteciler bu defa kargı taraftaki salona geçtiler ve C.K.M.P. kulisini yerinde izlediler. Salonun sol tarafında bulunan koltuklarda Bölükbaşı, Oğuz ve Abdülhak Kemâl Yörük hararetli hararetli konuşuyorlardı. Nihayet karara vardılar ve Ahmet Oğuz liderinden müsaade isteyerek kalktı, gözden kayboldu. Bu sırada C.K.M.P. li gruplar kendi aralarında Meclisteki hareket tarzını

Okuyucu Mektupları

Birinci sayısından beri zevkle okuduğum kıymetli derginizden, hem uzattığınız, hem tadını kaçırdığınız, şahsiyat yapmanızdan dolayı vaz geçeceğim. Lâkin bir aşk derecesinde sevdiğim AKİS'ten vazgeçmeden evvel ikaz etmeği faydalı buldum. Çünkü benim AKİS'ten ayrılmam çok zor olacak.

Bundan böyle Kasım Gülek ve Cihat Baban gibi şahsiyetleri, ufak, tefek konu olmayacak «eyleri büyüterek bu hale getirmenize tahammül doğrusu çok güç oluyor. Bilhassa bizim gibi Atatürkçülerin safındakilere bu kadar uzunca yani, ısıtıp, ısıtıp çatmanıza katiyen razı değiliz.

Mustafa Doğan - Değirmisaz

*

AKİS'i çıktığından bu yana devamlı tâkip eden bir okuyucunuzum. Fakat ne yalan söyleyeyim •on günlerdeki tutumunuz hakkında doğru dürüst bir fikre sahip olamadım. Bana kalırsa AKİS artık okuyucuya keçi boynuzu koklatmak yerine bir kaç söz söylese daha iyi olur.

Kerim İncekara - Sivas

*

Son günlerde gene AKİS'in son sayfalarını ihmal etmeğe başladınız. Gerçi siyasi hadiselerin bu derece kesif olduğu su günlerde herhalde havadan sudan şeyler okunmaz diyeceksiniz ama, ben sizinle ayni kanaatte değilim. Zira AKİS eskiden başı ile sonuyla elden bırakılmayan bir mecmua idi. İnsan bazan siyasi hikâye yerine meselâ Jale Candanın yazılarını okumaktan daha fazla zevk alıyor. Bizim dilediğimiz bir kaç haftadır bıraktığınız Tiyatro sayfalarının da tekrar konulmasıdır.

Suna Ürden - İstanbul

382 sayılı AKİS'in çerçeve içerisindeki yazılarını zevkle ve içim titreyerek okudum. Eğer bu hakikatları seçim öncesi yazsaydınız, ki aslolan buydu, ne kadar iyi olurdu. Tapmadığınız için bir okuyucunuz olarak kırgınım.

Mamafih seçim sonrası da olsa gerçekleri açık ve cesaretle ele alıp tahlil ettiğiniz müddetçe derginiz binlerce okuyucu bulacak ve elden ele dolaşacaktır.

Cavit Karaaslan - Nevşehir

Fuat Sirmen Meclis kürsüsünde
Yarışı kazanan adam

Apaydın ikilisi, kafadarlarıyla müzakereye çekildikleri için bir ara sırra kadem bastılar. Ancak Sirmenin adaylığından memnun olmayan bir başka grup da C.H.P. içinde bulunuyordu. Bunlar Grup toplantısından çıkarken bu düşüncelerini açığa vurdular. Gülekofil Kemal Sarıibrahimoğlu gazetecilere:

"— Neden ısrar ederiz, bilmem. Şimdi gene netice alınmayacak, daha mutedil biri bulunabilirdi" dedi. Herhalde sözleriyle Güleki kastediyordu. Bu sırada Başkanlık Divanının, toplantı saatinin geldiğini bildiren ve milletvekillerini salona çağıran zili çalmağa başladı. Milletvekilleri gruplar halinde toplantı salonunun kapısından içeriye girdiler. Toplantı birleşik bir toplantı idi ve Cumhurbaşkanı kontenjanından senatoya giren senatörler ile yemin etmeyen milletvekillerinin yemin töreni icra edilecekti. A.P. li Apaydıncılar bir ara gözüktüler ve sonra tekrar kulislerine devam ettiler.

Apaydıncıların grubu taraftarlarına çekimser kalmalarını telkin ediyordu. Meşhur Başgilci A.P. lilerden Evliyaoğlu - Tezkan ikilisi de kesif kulis faliyetine önayak oldular. Onların karargâhı Meclisin ön cephesindeki salonun dip tarafındaki koltukların bulunduğu kısımdı. Müfrit sağcılar, bulup bulup getirdikleri A.P. lilere prensipler hakkında nutuk çektiler ve Sirmenin Adalet Bakanlığı zamanından bahsettiler, sonra teminat alarak A.P. 11 milletvekillerini koyuverdiler. Bu arada ortalıkta şaşkın şaşkın dolaşan ne ne yapacağını kararlaştırıyorlardı. Nitekim bunu basına açıklamakta da beis görmediler. C.KM.P. nin Kırşehir Milletvekili Memduh Erdemir, durumu açıkça ifade etti ve:

"— Biz C.H.P. nin Meclis kürsüsünden takdim ettiği' gibi bir anlaşmaya girmiş değiliz. Namus sözü de vermedik. Onun için Sirmene oy verip vermemekte serbestiz" dedi. Sonra yanında bulunan arkadaşı Halil Özmenin de tasvibini alarak devam etti:

"— Göreceksiniz, bugün Ahmet Oğuz bey kürsüden bunu açıklayacak. O zaman C.K.M.P. ye yapılan hücumların ne derece isabetsiz olduğunu anlayacaksınız."

Erdemirin kanaatine göre, bir haftadır devam eden dörtlü müzakerelerin riayeti mecburi kılan bir hukuki yönü yoktu. Erdemir daha sonra sözlerim:"

"— Biz prensip olarak Sirmene oy vermeyeceğiz demiyeyim ama aday üzerinde düşüneceğiz" diyerek müphem bir şekilde bağladı. Mesele açıktı. C.K.M.P. iri liderinin direktifleriyle Sirmenin aleyhinde oy kullanacak ve bu tutumun sebebi de Ahmet Oğuz tarafından Meclis kürsüsünde açıklanacaktı

Saat 15'e yaklaşıyordu ki C.H.P. grubu dağıldı. Gazeteciler hemen C. H.P. lilerin etrafını aldılar. İlk çıkan Kenan Esengin yakalandı ve ayaküstü sual yağmuruna tutuldu. Bir gazeteci:

"— Paşam Sirmende ısrar edilecek mi?" diye sordu.

Emekli general sert sert baktı ve:

"— Niçin ısrar etmeyelim? Nesi var Sirmenin?" diye cevap verdi.

C.H.P. lilerden ikinci yakalanan, ayağına çabuk Coşkun Kurca oldu. Kırca da *gazeteci* dostlarına C.H.P nin Grupta aldığı kararı bildirdi. Sirmen desteklenecekti.

C.H.P. nin bu kararı süratle kuliste yayıldı, yeniden hareket başladı.

Yusuf Azizoğlu
Soldan geri

bilemeyen A.P. liler de vardı. A.P. listesinin başında bir "daktilo oyunu" ile yer almış ve bu yüzden Diyar» bakırdan A.P. nin tek milletvekiliyle gelmesine yol açmış olan Alp Doğan Şen bunlardandı ve kendisine :

"— Kime oy vereceksiniz?" şeklinde sual soran gazetecilere melûl melûl bakıyor ve:

"— Orasını Allah bilir" diyordu.

Fakat lehte kulis yapan gruplar da vardı. Bunların başında Y.T.P. nin minyatür kıymeti Fahreddin Kerim Gökay geliyordu. Gökay minik boyu ve kendisini son derece genç gösteren koyu lâcivert elbisesiyle oradan oraya koşuyor ve Y.T.P. lilerin bilhassa genç olanlarını "Centilmen Anlaşması"nın mukaddes çatısı altına davet ediyordu. A.P. lilerin iyi niyetli kulisçilerinin başında ise Ferit Alpiskender geliyordu. Alpiskender A.P. Senato Grubu Başkanı olduğu için kendini selâhiyetli hissediyor ve arkadaşlarına hitaben:

"— Tapmayın Allah aşkına, biliyorsunuz, onlar öteki tarafta sözlerini tuttular. Biz de erkekliğimizi gösterelim" diyordu.

İşte Meclis Başkanı seçimine bu hava içinde girildi. Geçici Başkan Yakup Kadri Karaosmanoğlu mikrofona eğilip de:

"— Seçimlere geçiyoruz" dediğinde durum son derece muğlaktı.

Oylamaya geçildi ve oylar atıldıktan sonra tekrar kulise dönüldü. Şimdi netice merakla bekleniyordu.

Sol taraftaki kahve ocağının bulunduğu' kısımda bir araya gelen T.T.P. ve C.H.P. başlan neticenin tahminlerini yapmağa koyuldular. C.H.P. Genel Sekreteri İsmail Rüştü Aksal ile Y.T.P. Genel Başkam Alican üzüntülü bir şekilde neticeye intizar ediyorlardı.

Bu arada, koridorda lafa dalmış olan Cevdet Perin, elinde, üstünde Fuat Sirmen yazılı oy pusulasıyla ve telaşlı adımlarla salona girdi. Tasnif bitmek üzereydi. Tasnif heyeti "Ooo!" dedi. Cevdet Perinin oyu, üzerinde C.H.P. adayının ismi yazılı bulunan 227. oydu. Böylece Fuat Sirmen, korkunç 225 barajını bir değil, iki farkla asmış oluyordu.

Gençler birleşiniz!

geçim neticeleri okunur ve MM. nin yeni Başkam teşekkür etmek üzere kürsüye gelirken salonda kalanlar alkışa başladılar. Salonun sağ tarafındaki A.P. sıralarında tek tük milletvekili göze çarpıyordu. Bir gazeteci bunları seyretti ve:

"— İşte A.P. nin mutedilleri" diye konuştu. Salonda, ön sıralarda Muhiddin Güven, Ragıp Gümüşpala, Şinasi Osma görülüyordu. Büyük bir A. P. grubu salonda değildi.

Netice belli olunca yeni Başkanın hazırlanman için celseye bir saat ara verildi. Böylece bir kere daha kulis, dışarıya intikal etti. Bu defa meydanda eski kulisçiler yoktu. Onların yerini A.P. nin genç takımı almıştı. Bir köşede ise Melâhat Gedik ve Neriman Ağaoğlu keyifsiz keyifsiz sigara tüttürüyorlardı. Gençlerin en ateşlisi olan Yılmaz Erol Akçal gazeteci dostlarının yanma yaklaştı ve:

"— İnşallah kime oy verdiğim hususunda şüpheniz yoktur" dedi. Sonra samimi bir ifade ile:

"— Sirmene oy verdim" diye ilâve etti. Bu sırada grubun yanından geçen bir başka genç milletvekili atıldı ve:

"— Ben gördüm. Sen hakikaten baştan beri Sirmene verdin" dedi.

Bu C.H.P. li Suphi Baykamdı. Baykamdan sonra A.P. Genel İdare Kurulu üyesi Kâmuran Evliyaoğlu da gruba dahil oldu. Baykam konuşmağa başladı ve:

"— Bilmem dikkat ettiniz mi. Mecliste yaş vasatisi 35'in altında olanlar ekseriyette" dedi. Sonra ilâve etti:

"— Neticeden çok memnunum. Gördünüz mü, biraz evvelki sinirli hava artık koridoru terketmiş." Hep birlikte gülüşüldü.

Yorgan gidince tabii kavga da bitmişti. Sonra gençler kendi aralarında birleşmenin lüzumu üzerinde durdular ve tecrübeli Baykamın sözlerine kulak verdiler.

Bir saatlik ara sona erip, Meclis Fuat Sirmenin başkanlığında toplanarak, Divanın diğer üyelerini seçmeğe başladığında, buzlar tamamen erimişti. Partiler evvelden anlaştıkları için, Divan üyeleri itiraza mahal kalmadan seçildi. Ne var ki bu arada bir grup C.H.P. li milletvekili, başlarında İzmir milletvekili Ziya Hanhan olduğu halde, C.K.M.P. li adayları listelerden sildiler. Hanhan grubuna göre bu, minyatür bir mukabele-i bilmisildi!

C.H.P.

Dirlik, düzen..

Bitirdiğimiz hafta içinde İstanbul gazetelerinden bir çoğunun Ankaradaki bürolarına, muhabirlerin hemen "Meraklı Vatandaş" adım taktıkları bazı kimseler sık sık telefon ettiler. "Meraklı Vatandaş", eski D.P. devrinde pek safdilâne tarzda kendilerini gizleyerek Menderesin işine yarayacak bilgiyi toplayan veya onun hoşuna gidecek intiba yaratma sevdasında polis memurlarına verilen isimdir. Yeni "Meraklı Vatandaş'lar, hep bir hususu öğrenmek istiyorlardı: Kasım Güleğin 60 kadar C.H.P, milletvekiliyle bir ha-

Okuyucu Mektupları

Size Aziz Nesinden söz açmak istiyorum. Başgilin doçenti Selçuk Özçelikin raporu üzerine tevkif edilen ünlü yazarımız gerçek ilim adamlarının verdiği rapor üzerine beraat etti. Sucu sosyal eşitliği savunmak olan Aziz Nesin tevkif edilince neler söylenmedi! Birtakım dernek başkanları -örneğin Mustafa Kemal Derneği, M.T.T.B.-tumturaklı demeçler verdiler. Aziz Nesin sayesinde gazetesinin tirajının ummadığı bir seviyeye çıktığını itiraf eden Kasım Gülek, tevkifin ertesi günü. Aziz Nesin hakkındaki sözleriyle bir seviyesizlik örneği daha gösterdi.

En önemlisi, çok sevdiğimiz AKİS bile, Azla Nesinin başka diyarın türkülerini okuduğunu iddia etti.

Oysaki hiç kimse tevkifinden önce -AKİS hariç- yazılarında suç olduğunu iddia etmemişti.

Kendisini savunma imkânı yokken ona hücum edenlerin, gerçeğin ve adaletin tecelli etmesi üzerine, özür dileyebilme medeni cesaretini göstereceklerini umana

Azla Nesinin beraati, solculuğun ve sosyal eşitliğin zaferidir,

Cengiz Taran - 8838 Hukuk İstanbul

*

Pembe gözlüklü AKİS! Bugüne kadar, başkası ile ilgili hususlarda hakikate çok yakın tahminler yapabilen AKİS, bu genel seçimlerde yalnız bizi değil, kendini de aldattı. Demek ki bitaraf olabilmek büyük iş. Bizler bu konuda da doğruyu öğrenmek için AKİS okuyorduk. Ama o, hayallerini yazıyormuş bu konuda. Neticenin sürprizli olduğunu söyleyip kendini müdafaaya kalkmasın. Çünkü sayın İnönü, bu kanaatte değil.

Ali Tekin - Söğüt

*

C.H.P. nin seçimlerde beklenen neticeyi alamamış olmasına en çok ben sevindim. Zira o taktirde AKİS'in hüviyetini kaybedeceğinden korkuyordum. Fakat beklenen olmadı ve biz tekrar AKİS'imize kavuştuk.

Hulûsi Kuntar - Gelibolu

rekette bulunacağını başka gazetelerde okumuşlardı. Niçin o gazete bunu okuyucularına bildirmiyordu? Bir de, acaba haber doğru muydu? Telefondaki sesler hep bir iki sese inhisar edince ve oyun biraz fazla sık tekrarlanınca -bu sırada yeni hükümetin teşkiliyle ilgili haberler gazete manşetlerinde yer alıyordu-dudaklarda isteristemez bir tebessüm belirdi. Haftanın sonlarında Kasım Gülek, kendi gazetesine kendi resmini koydurtup altına "Vazifeye hazır" yazdırtınca gülüşmeler kahkaha halini aldı. Haftanın sonunda bir gazete, bu, Başbakanlığa talip olmanın yeni şekliyle "Herkes İ6 kuruşluk istida verir, pinti diye bilinen Kasım Gülek, istidasını rotatifle basıyor" diye eğlenmekten kendini alamadı. Taninin patronu, Meclisin açılmasını tâkip eden gün de, gene gazetesine kendi resmini bastırtmış ve altına şu, inanılmayacak yazıyı yazdırtmıştı: "Gülek ciddi idi - Meclisin gözde adamı Gülek hemen herkes tarafından tebrik ediliyordu.-- Adana milletvekili bütün oturum boyunca, işte böyle ciddi görünüyordu. Mutlu yarınlar için çok çalışmak gerektiğine inandığı bu ciddiyetinden de anlaşılıyordu!'

Taninin reklâmı, bir başka gazete ciddi Gülekin Mecliste uyurken çekilmiş resmini bastığında bozuldu. Başkentin bir takım saf simalarının inandığı, hattâ bu yüzden hayali pazarlıklara giriştiği "60 milletvekili hikâyesi" ise bir Gülekofilin şu sözüyle iğne yemiş balona döndü:

"— 60 milletvekili mi? Gidecek ancak iki kişidir: Biri Kasım, biri Gülek. Hepsi, o!"

Buna mukabil, haftanın sonlarında iki gün toplanan C.H-P- Grubunun,, 1950 den bu yana Meclise gelmiş C.H.P. Gruplarının sâdece en sağlamı değil, aynı zamanda en kalitelisi ve insicamlısı olduğu da hemen ortaya çıktı ve çok C.H.P. linin yüreğine su serpti.

Disiplin ve Demokrasi

Grubun "Disiplinli bir demokratik topluluk" olduğu, perşembe günkü toplantıda belirdi. O gün, Grup İdare Kurulu tarafından getirilen ve çalışmaları zapt-ı rapt altına alacak bazı tedbirler görüşüldü. Milletvekillerinin Grupla daimi istişare halinde kalmaları gerektiği esasına dayanan ve Celâl Sungurun verdiği neviden "Anayasayı tâdil edelim de, 14'ler tabii senatör olsunlar" tekliflerini önleyecek bu tedbirler normal itirazlara rağmen kabul olundu. Ancak İdare Kurulu, meselâ gerektiğinde Grup adına Gruba danışmaksızın kanun teklif edebilme yetkisi isteyince, Dr. Suphi Baykamın ağzından milletvekilleri direttiler. İstanbulun genç milletvekili disiplinin lüzumunu tamamen anladığını belirtmekle beraber, böyle bir yetkinin verilmesinin batılı demokrasi prensipleriyle bağdaşamayacağım anlattı. Milletvekillerinin bir kanun teklif etmeden önce gruplarına danışmalarını anlıyordu. Ama, İdare Kurulunun Gruba danışmadan Grup adına kanun teklif etmesini? Hayır! Bu, acaip bir talepti. Müzakerelerin sonunda, İdare Kurulu bu maddeyi oylatmadı. Böylece de, gerçekten tuhaf istek, sühuletle ve sessizce hasıraltı edildi. Bu, milletvekillerinin hem didisiplin konusunda anlayışlı olduklarını, hem de aşırılıkların karşısında bulunduklarını ve Grupta bir iç kontrolun işleyebileceğini gösterme bakımından alâka çekti.

C.H.P. Grubunun, Meclise Başkan seçileceği gün yaptığı toplantı da aynı hava içinde geçti. Fuat Sirmen üzerinde ısrar edilmesi lüzumunu milletvekilleri kolaylıkla anladılar ve kabul ettier. Grup, çalışmalara başladığından bu yana, uçurulan bir takım balonlara rağmen, ciddi ve tecrübeli bir partinin organı gibi hareket etti ve Öteki Gruplara kıyasla üstünlük sağladı. Bu üstünlükte, C. H.P. idarecilerinin meşhur "Dürüstlük en iyi politikadır" tezinden zerrece inhiraf etmemeleri de rol oynadı. Öteki Gruplar, alaturka kurnazlıklar peşinde oradan oraya sevkedilirken C.H.P. Grubu dümdüz yolda

C.H.P. Meclis grubu T.B.M.M. salonunda

İki el bir baş içindir.

ilerlemeyi daha avantajlı buldu. Bunun yeni delili. Koalisyon konusunda Senato ve Meclis Gruplarının haftanın sonundaki gün yaptıkları müşterek toplantıda ortaya çıktı.

Birlikten doğan kuvvet

O günkü toplantıda, yokluğu dikkati çeken tek adam Kasım Gülekti. Bir senatör "O her halde, gizli pazarlıklarında mevcudiyetini ileri sürdüğü 60 milletvekiliyle başka bir toplantıdadır" diye alay etti. İki Grup, hemen tam kadrosuyla süslü odayı doldurmuştu. (Bk. "Hükümet" - S: 6) Grup İnönünün izahlarını dikkatle dinledi, sonra ondan fazla hatibin ağzından kendi görüşünü açıkladı. Yükseltilen feryat "Artık yeter!"di. Memleket menfaati ileri sürülerek herkes sâdece C E P, den fedakârlık istiyordu. Halbuki memleketin gerçek menfaati, C H P. gibi bir kuvvetin ayakta kalması, siyaset hayatında nâzım rol oynamasıydı. Önüne gelen İnönünün yüksek milli menfaat anlayışından faydalanıyor, köprüyü geçtikten sonra da ilk iş olarak onu suçlandırıyordu. Her hareketi tasvip edilen Genel Başkana o gün bütün yetkiler verildi, bir tek yetki' yerilmedi: Daha fazla fedakârlık yetkisi! İnönü, her teması bu hudut içinde yapacaktı ve nihai kararı vermeden önce de gene Gruba gelecekti. Anlaşılıyordu ki şamar oğlanı yerine konmak ve mütemadiyen şımarık küçük kardeşlerin kaprislerine boyun eğmekle mükellef sayılmak C E P, temsilcilerinin canına tak demişti. Hele, Menderes zulmüne direnmiş olmanın şimdi karşılarına bir suçmuş gibi çıkarılması ve boyun eğenlerle yan çizenlere pirim verilmeye kalkışılması C.H. P. nin bütün heyecanlı ve şerefli mensupları gibi Grubu da ifrit etmişti.

Grup, teşkilâttan gelen temayüle de ses vermekten geri kalmadı: Teşkilât, partinin süratle derlenip toparlanabileceğinden emindi. Yeter ki Ankaradakiler gerekli mücadele azmini göstersinler, sünepelik etmesinler ve gerçek kuvvetlerini bilerek davransınlar. Bir il başkanı, kendi bölgesi milletvekiline bitirdiğimiz hafta içinde General de Gaulle'ün Fransızlara, 1940'ın karanlık günlerinde söylediği sözleri ima ederek "Belki bir muharebe kaybettik, ama harbi kazanacağız" diye yazdı.

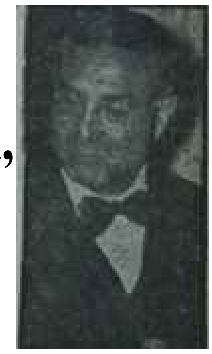
Öteki temayül

Aslında Meclisdeki karışık kuvvet dengesinden istifade ile partiye dayanmadan rol oynamağa kalkışan partililer hiç çıkmadı değil. Bunlar karşı taraflarda muhatap bile buldular. Arzulanan bazı ekseriyetlerin bir kaç oyla telâfi edilebilecek adedi

Erim

Partilileraarası rejim, partilileraarası değil!

Gülek

Nihat Erimin D.P. iktidarına karşı direndiği yıllar, bir gün bu zatın D.P. nin siyasi varisleri tarafından "mutedil, mülâyim" sıfatlarıyla süslenip baş taca edileceği söylenseydi kim gülmezdi? Kasım Güleğin, C.H.P. Genel Sekreteri sıfatını taşıdığı sırada, aynı mirascılar tarafından "makbul adam" ilân olunacağı bildirilseydi inanan çıkar mıydı? Bugün, C.H.P. ne karşı kuvvetler için Erim ve Gülek birer melektir.

İfritler mi? Onlar İsmail Rüştü Aksaldır, Turhan Feyzioğludur, Fuat Sirmendir, Avni Doğandır! Bu oyunu ciddiye almanın imkânı yoktur.

Bir defa oyun, Nuh kadar eski bir oyundur ve doğrusu istenilirse, şimdiye kadar o kadar çok tatbik edilmiştir ki politikaya 1961 seçimlerinin kapısından girmiş olanların haricinde tek şahıs için kıymet ifade etmemektedir. Karşı partiden birine gideceksin ve diyeceksin ki: "Kardeşim Mehmet, benim sizin parti hakkında hiç bir kötü düşüncem yok. Ama tutmuşsunuz, Ahmedi ortaya sürüyorsunuz. Canım, Ahmet olur mu? Bak, sen ol, hayatım feda! Desteklenmezsen, namussuzum.. Ahmedi bizim arkadaşlara kabul ettirtebilmenin imkânı yok!" Sonra, doğruca Mehmedi bulacaksın ve elini onun omuzuna koyup diyeceksin ki: "Kardeşim Ahmet, benim sizin parti hakkında hiç bir kötü düşüncem yok. Ama tutmuşsunuz, Mehmedi ortaya sürüyorsunuz. Canım, Mehmet olur mu? Bak, sen ol, hayatım feda! Desteklenmezsen, namussuzum.. Mehmedi bizim arkadaşlara kabul ettirtebilmenin imkânı yok!" Bu alaturka kurnazlığa Ahmet ile Mehmedin çevirdikleri manevra ve kendilerinde bir kudret varlığı tevehhüm ettirme gayretleri eklenince, ortaya günün acaip durumu çıkmaktadır.

Koalisyon hükümetleri, partiler arasında kurulur. Partiler birbirleriyle temas ederler, partiler görüşlerini bildirirler, partiler mutabakata varırlar ve partiler, görevlendirecekleri kimseler mârifetiyle, gerekirse hükümetler kurarlar. Ama, arkasında iki kişi bulunmayan bir çift politikacı partileri namına tertipler yaparlar, vaadlerde bulunurlar, vaadler alırlar ve muhayyel koltukları paylaşırlarsa bu, ortalığı karıştırmaktan, zaten dağınık fikirleri daha fazla dağıtmaktan başka bir işe yaramaz. Gazete sütunlarında boy göstermekle ciddi bir kuvvete sahip olarak müzakere masasına oturmak tamamile başka şeylerdir.

Nisbi temsilin ve 15 Ekim seçimlerinin yarattığı Parlamentoda demokratik sistem, ancak birbirleriyle parti olarak anlaşmaya varan ciddi siyasi teşekküllerin omuzlarında yükselebilir. Aksal müfrit, Gülek mutedil; Feyzioğlu sert, Erim yumuşak., Bunlar inandırıcı ölçüler değildir. Bunlar, taktik oldukları yüzlerinden akan ve bir netice vermedikleri Başkanlık seçimlerinde bütün parlaklıklarıyla meydana çıkan, üstelik siyaset hayatını dejenere eden boş çabalardır. Partileri mesul idareciler temsil ederler. Bu mesul idareciler, partilerin güvenine ve o yüzden de vekâletine sahip kimselerdir. Gazinolarda bile şanolarda kocaman "Dışardan gazel okumak yasaktır" diye yazarken, memleket için böylesine hayati konularda, hele kaybedecek vakit yokken falsolu seslerle uğraşmanın bir mânası bulunabilir mi?

Gerçekleri, mutlaka el yordamına lüzum kalmadan da görebilsek...

Fethi Çelikbaş - **Turhan** Feyzioğlu
Golcü forvet

noksanlıkları bulunabileceği ve bunların C.H.P. den apartılacak kimselerle kapatılabileceği hayali bir ara bazı yüksek başlardan dahi *geçti*. Kendilerinde böyle bir kuvvet, ellerinde böyle bir imkân bulunduğu havasını yayanlar, bilhassa politika tecrübesi az kimseleri kısa bir müddet için kandırmağa muvaffak oldular. Fakat CHP. Grubu tutumunu belli eder etmez, bunun sâdece bir fanteziden ibaret bulunduğu anlaşıldı. Böyle oyunlara giren veya âlet olan bir iki kişi ise zaten yüksek olmayan itibarlarını daha da kaybettiler. Hele, Genel Merkeze nazaran Güleke veya Erime daha yakın olduğu yolunda söylentiler bulunan Fuat Sirmenin bu iki zattan, Meclis Başkanlığı gibi bir yorgan bahis konusu olunca el altından gördüğü muamele pek çok kimsenin gözünü açmağa yetti. Fuat Sirmen bir tur daha seçilemezse kendi başkanlığının gerçekleşebileceği ümidi içinde politikacılar, açıktan açığa kulis yapmaktan çekindikleri zaman kulaklara tavsiyeler fısıldadılar.

Bitirdiğimiz haftanın sonunda, bilhassa koalisyon konusundaki enerjik tutumuyla CHP. grubu CHP. teşkilâtının ve kendisine güvenen sağlan kuvvetlerin itimadım topladı. CHP. de bir dağınıklık yoktu. Çelikleşmiş olan sâdece Genel Başkan İnönü değildi. Derece derece C. H.P. nin bütün mesulleri deniz aslanlarının kükreyişi karşısında kendilerinin toparlanıp üzerlerindeki tozu silkmeleri ve yarlıklarını belli etmeleri lüzumuna inanmış bulunuyorlardı.

C.H.P. cephesinde durum buydu.

Y. T. P.

Piyangodan **sonra**

Ertuğrul Alatlı, kendisinden hayli uzun boylu adamın omuzuna vararak:

"— İyi oldu, iyi oldu İrfan" dedi.

Alatlının, omuzuna vurduğu adam Y. T. P. Genel Sekreteri İrfan Aksuydu.Ancak Aksunun Genel Sekreterliğinin bir hayli mâcerası vardı ve Alatlının "iyi oldu" demesinin sebebi bu mâceraydı.

İrfan Aksu seçimler arifesinde Y. T. P. Genel Sekreterliğinden istifa etti. İstifasının sebebi enteresandır. Aksu kızgın politikacıydı. Politika tansiyonunun devamlı yüksek olmasını istiyor, seçimlere girerken Y. T. P. nin A. P. den önce görünmesi için bazı meseleler üzerine eğilinmesini doğru buluyordu. Eğilinmesi gereken meseleler, o sıralarda çetin ceviz sayılan cinstendi. Bu bakımdan Genel İdare Kurulu tarafından bir hayli tenkide uğrayan ateşli politikacı, fazla ısrar etmiyerek istifasını bastı. Haber sâdece söylenti olarak dolaştı, belki de üzerinde fazla durulmağa değer bulunmadığından duyulmadı.

Geride bıraktığımız hafta içinde Y. T. P. Genel Merkezinde Genel İdare Kurulunun yaptığı bir toplantıda Aksuya, bir hayli evvel sunduğu bu istifasını geri alması rica edildi. Aksu bunu reddetmedi. Gerçi Aksuya istifasını geri alması ve vazifesine devam etmesi daha önce de Alican tarafından muhtelif şekillerde, muhtelif zamanlarda söylenmişti, Ancak Aksu çoğunluğun kendisini tasvip etmediği, Y. T. P. nin tutumunun kendi arzuladığı şekilde olmadığı gereksesiyle bunu reddetmişti. Ama simdi av avlanmış, tav tavlanmıştı. Secimler sonuçlanmış, Y.T.P. li idareciler umduklarının çok fazlasıyla Meclise girme imkânım bulmuşlardı. Aksunun yapacağı hareket, parti içerisinde bir karışıklığın doğmasını ve Genel Sekreterliği» boşalmasını önleyecekti. Aksu boyun eğdi. Hani bu, biraz da yan cebime değil sayılmazdı. Zira öfkeli politikacının kendi seçim çevresinde, kendi metodlarıyla giriştiği kampanya fiyaskoyla sonuçlanmış, Isparta ilinde Y. T. P. barajı bile aşamıyarak Aksunun Meclise girmesi mümkün,olmamıştı. Buna rağmen, idarecilerin hatırlarının kıyısından bile geçirmedikleri seçim sonuçlarıyla. Y. T. P. bayağı adı geçen parti olmuş, hattâ ve hattâ Hükümetin teşkilinde hatırı sayılır bir teşekkül olarak meydana sıkmıştı. Durum böyle olunca Aksunun bu siyasi teşekkülün S. adamı olma fırsatını kaçırması için de sebep kalmadı. Üstelik ortada fol da yoktu, yumurta da!

İki başlı kartal

Ancak seçim sonuçları, T. T. P. ne sâdece Mecliste ve Senatoda koltuk sağlamadı. Başına bir de dert açtı. Haftanın ortasında bir gün, kendisiyle bu konu görüşülen bir Y. T. P. li gevrek gevrek gülerek:

"— Dert ama, tattı dert!" diyordu.

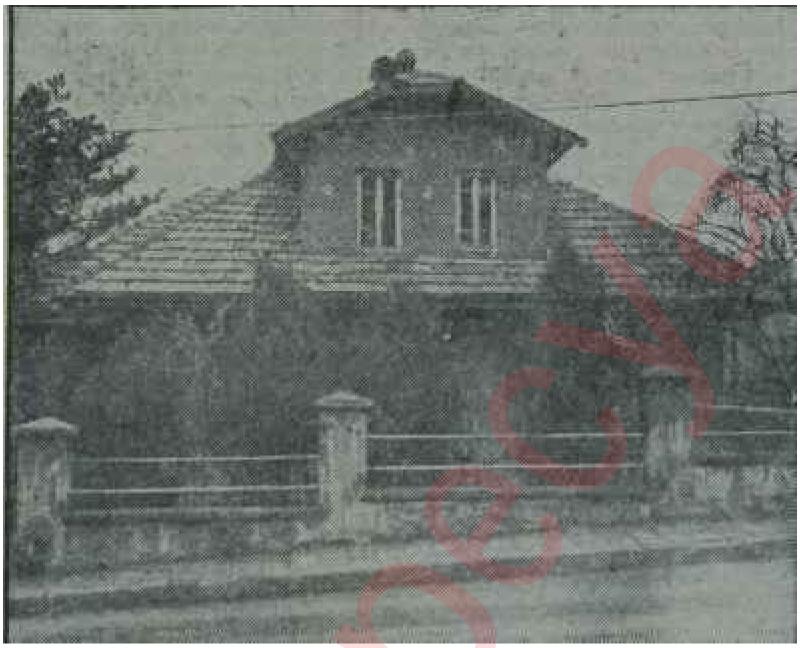
Hiç beklenilmeyen sayıda Y. T. P. li milletvekili ve senatör başkente çıkagelince, Genel Merkezle B. M. M. Grubu arasında derhal bir kuvvet yarışması başladı. Seçimlerden önce bir cılız parti hüviyetinden sıyrılamayan Y. T. P. nin Genel Merkezindeki iktidar, işin başında, hemen Gruba kaydı. O kadar ki, bilhassa Doğudan gelen "Milli İrade Temsilcileri"nden bazıları partinin idarecilerine "Bizi sizler seçtirtmediniz" diye bağırmaktan geri kalmadılar. Y. T. P. için talih, Ekrem Alicanla Raif Aybarın, kendi bölgelerinden, sonuncu olarak dahi kazanan adaylar arasına girebilmeleri oldu. Diyarbakırdan gelen Yusuf Azizoğlunun da iltihakıyla kurulan trio, parlamento tecrübesi fazla olduğundan, Y. T. P. li milletvekilleri ve senatörler üzerinde yavaş yavaş bir disiplin sağladı. Üstelik Azizoğlu bir çok Doğulu temsilci nezdinde nüfuz sahibiydi de.. Böylece, ilk günler beliren ve A.P. lileri

tatlı hayallere garkeden "A. P. istikametindeki cereyan" evvelâ durdu, hattâ sonra ters bir istikamet bile aldı.

Buna rağmen Y. T. P. de, Meclis Grubunun, Genel İdare Kurulunda kendi lehinde değişiklikler yapılması temayülü pek eksilmedi. Gerçi Genel İdare Kurulu,. kendi hazırladığı tüzük sayesinde kendini üç yıl için garantiye almıştı. Tüzüğe göre bu kurul o kadar süre işbaşından uzaklaştırılamayacaktı. "Milli İrade Temsilcileri" bu bakımdan seslerini fazla çıkaramıyorlardı. Ama iki organ arasındaki münasebet pek parlak hal olmadı.

İrfan Aksuya, bir Genel Sekreterden açıkta kalmıştı. Talihsiz Kangal gerçi son dakikada Kocaeli listesine girmişti. Girmişti ama, Y.T. P Kocaelinde barajı dahi aşamıyarak Kangalı Meclise gönderememişti.

Seçimlerden sonra pek üzüntülü olan Kangalın yüzü, geride bıraktığımız hafta içinde, Gürselin siyasi partilerden senatörlük için birer aday istemesiyle güldü. Y. T. P. Genel Başkanının son derece yakını olan Kangal, partinin göstereceği tek isimdi. Böylece öksüz kalmış bir politikacı da Meclisin çatısında kendisine bir sandalye bulmak imkânına sahip kılınacaktı. Nitekim Cumhurbaşkanından haber gelirgelmez tereddüt edilmedi. Bu konuda bir toplantıya, diğer

Y.T.P. Genel Merkez binası
Gökte aradığını yerde buldu

o noktadan hareket edilerek telkin olundu. Kurucular, hakimiyeti ellerinde tutmak istiyorlardı. Nitekim bu gayeyledir ki Gruptan Genel İdare Kuruluna aktarmalar olmadı ama, Genel İdare Kurulundan Grubu takviye eden, daha doğrusu oraya sızan çıktı.

Kangalın kaderi

Hakikaten, geride bıraktığımız hafta, Y.T.P. de bir adamın yüzü güldü. Bu, Genel Sekreter Yardımcılarından Hasan Kangaldı. Kangal şanssızlığım bu seçimlerde de yenememiş, memleketi olan Tokatta Genel Merkez kontenjanından aday gösterildiği halde, teşkilâtın istememesi yüzünidarecilerin fikrini almaya dahi lüzum görülmedi ve Genel İdare Kurulundan biri daha T. B. M. M. Grubuna gönderildi.

Böylece trio kuartet oluyordu.

Senato

"Okumuşluk başkadır!"

(Kapaktaki Başkan)

Bitirdiğimiz haftaların birinde bir gün, şahıslarına halkın "Sen otur", Meclislerine "Okumuşlar Meclisi" dediği kimseler toplandığında ortaya birden bir isim atıldı,. Aslına bakılırsa, bu hiç beklenilmedik bir şey değildi. İsim, zaten herkesin kafasındaydı. İsmin ortaya atılmasıyla birlikte bir sempati ve güven gösterisi oldu. İsim, Suat Hayri Ürgüplü ismiydi. Suat Hayri Ürgüplü, A.P. listesinden senatör olmuştu, ama Bağımsız etiketini taşıyordu. Şimdi ise, Senatoya bir başkan aranıyordu. C.H.P. liler dahil, her partiden temsilciler eski Şeyhülislâmlardan Hay» ri efendinin Türk siyaset hayatında adı iyi bilinen bu okumuş oğlunun. Okumuşlar Meclisi başkanlığı için biçilmiş kaftan olduğunda ittifak ettiler. Sonra, partilerarası dalgalanmalar yüzünden bir kaç turla vakit kaybedildi, fakat netice herkesi memnun etti: Suat Hayri Ürgüplü başkan oldu!

27 Mayıs, C.H.P. nin eski Gümrük ve Tekel Bakanını, D.P. nin bağımsız Kayseri milletvekilini Madritte Türkiye Cumhuriyetinin Büyük Elçisi olarak buldu. Buldu ve Dışişlerindeki o deve mi, yoksa kuş mu olduğu bugüne kadar anlaşılamamış meşhur "Tasfiye Hareketi" sırasında başkente aldı. Ürgüplünün sıhhati yerindeydi. Dinamikti. Çalışma için yeter gücü vardı. Kendisine bu arada bir de "Yüksek Müşavir" pâyesi verildi. Ancak ne danışıp konuşanı, ne evrakı ne de bir kâtibi mevcuttu, Ürgüplüye düpedüz:

"— Al ayda 1500 lira maaş, git İstanbulda keyfine bak" deniliyordu.

Mizacına uygun olmayan bu hareket tarzını Ürgüplü binemsemedi ve hemen Dışişleri Bakanı Selini Sarpere başvurdu. Ürgüplü Sarpere:

"— Bana ihtiyaç kalmadıysa derhal çekileyim, boşuna yük olmayayım" dedi.

Bakanın cevabı yatıştırıcı oldu. Sarper eski arkadaşına:

"— Eğer bir tasfiye yapılacaksa, evvelâ benim, sonra da senin ismini yazarlar" diye teminat verdi.

Ürgüplü, gün geçtikçe ümidi daha da kırılarak bekledi. Nihayet Nisan başlarında, kendi tâbiriyle "Poisson d'Avril = Nisan Balığı" haber çıkageldi. Eski diplomat son derece lüks bir şekilde, 1300 lira maaş ve izaz, ikram ile emekliye sevkediliyordu. Ürgüplü haberi gülerek karşıladı ve:

"— 200 lira daha verip, tekaüt edeceklerine istifade etselerdi daha pratik olurdu" demekle yetindi.

Yeni yollar üzerinde

Merkeze alınmasından ve bilhassa emekliye sevkedilmesinden sonca, yeni kurulan siyasi teşekküller Ürgüplüye karşı bir iltifat kampanyası açtılar. Ürgüplü evvelâ mağdurdu, arkadan kıymetti. Bu bakımdan biçilmiş kaftandı. Bunun için Ürgüplünün İstanbuldaki Yeşilyurtta, Sahil Caddesindeki 19 numaralı

(Sulh Ceza Hakimliği eliyle aldığımız tekziptir)

Akisdergisi yazıiş

Leri Müdürlüğüne Son sayınızda ele alınan, Barikan otelindeki olayda da, gerçek olan bir temel mevcuttur. Fakat bu gerçek, Akis yazarının eline geçtikten sonra tanınmaz hale gelmiştir. Fotoğrafı çekmeden Önce, toto muhabirine açıkça ifade ettim ki, fotoğrafımın çekilmesini istemiyorum. Bu ricamı hiçe sayıp fotoğrafımı çekince kızdım. Dergide tasvir edilene, uzaktan da olsa, bir miktar benzeyen bir olay cereyan etti. Ben şuna kaniim ki, talebimde haklı idim ve ayni şartlar altında ayni şeyi yapardim.

Akis'in gerçeği tam olarak tahrif ettiği kısım, ertesi gün olanları anlattığı kısımdır. Gazete bürosunu ziyaret ettiğim doğrudur. Mevcut şartlar içinde yapılması doğru bir hareket olarak, fotoğrafçıya telef olan filmi tazmin etme teklifini de yaptım. Fotoğrafçı bunu kabul etmedi. Fakat Akis'in uydurduğu (Evet tamamen oydurduğu!) gibi, kat'iyyen nezaketsiz bir tarzda reddetmedi, Bil'âkis başa şunları söyledi: "Filmin değeri yalnız üç liradır. Fakat bu üç lira sizinle tanışma fırsatı yaratmış olduğu için biç mühim değildir."

Foto muhabiri ve büro şefiyle çeyrek saat kadar hasbıhal ettik, beraberce çay içtik ve oradan son derece samimi bir arkadaş gibi ayrıldım. Bu olayın Akis'deki gibi "lâyık olduğu cevapla bürodan yolcu edildi" ifadeslndeki gibi bir olayla ne ilgisi var? Akis'in gerçekleri bu kadar tahrif etme cür'eti insanı hayretler içinde bırakıyor.

Daha evvelki sayıların birisinde, Akis, benim Park Otel orkestrasına, Menderes'in idam edildiği gece, müziği kesmelerini söylediğimi yazıyor. Bu da, tamamen bir uydurmadan ibarettir. O gece, Park otele gelip, orkestra şefi ile konuştuğum doğrudur. Bunu yalnız o gece değil, dalma yapardım ve yaparım. Çünkü orkestra şefi, tanıdığım bir zat ve arkadaşımdır. "Haberi duydunuz mu?" diye sorduğumda duymadıklarını söylediler ve kendilerine haberi verdim. Kendilerine müziği durdurmaları talimatını verdiğim ise tamamen Akis'in bir uydurmasıdır. Fakat, no yazık ki, Akis'in uydurduğu bu Olay iyi bir hikâye oldu.

Son Havadis gazetesinden Gökhan Evliyaoğlu ve Hami Tezkan, Akis Baş Yazarı hariç, her partiden bir çok Türk gazetecisi gibi, benim şahsi dostlarımdır. Pek tabii olayları objektif ve tarafsız bir şekilde vermeğe çalışan her gerçek gazeteci gibi kendilerini de dinlemem gerekiyordu, Aynı başkalarını dinlediğim gibi. Barikan otelinde foroğrafımın çekilmesine itiraz edişimin sebebi ise, Akis gibi, olayları tahrifte özel ihtisas yapmış kimselerin bu resmi istismar edeceğini çok iyi anlamış olmam idi. Nitekim tahminimde yanılmadığımı, Akis'in bu olayı istismar edişi pek âlâ gösteriyor.

Akis gribi gazeteleri okuduğum zaman, Menderes tarafından çıkarılan ve çok tenkidi yapılan (Bu kabil tenkid yazıları arasında benimkiler de az değildir) basın kanununun bir bakıma pek de haksız olmadığı fikri aklıma gelmiyor değil. Bu Derginin, Mümtaz bir Devlet adamının -Sayın İnönü'nündamadı tarafından çıkarıldığım duyuyorum.

Akis'in bana yaptığı manâsız hücumların sebebini ben şöyle tahmin ediyorum. Kendi memleketinde olması muhtemel hâdiseler hakkındaki benim tahminlerim, seçim sonuçlarının da gösterdiği şekilde, Akis Başyazarının tahminlerinden çok daha doğru çıkmıştır. Bu olay. yalanlanan her aşırı İddiacı gibi kendisini çok kızdırmıştır. Ben, Bay Toker'e, Türkiye'deki olaylara dair verdiğim haberlerde, tarafsızlıktan ayrıldığım hususunda bir tek delil göstermesini teklif ediyorum. Gösteremediği takdirde, hakkımdaki İthamları geri almasını beklemek, onun da bu ithamları geri alması, dürüst ve namuskâr gazeteciliğin bir icabı olacaktır.

DAVİD HOTHAM, LONDON TİMES ve ECONOMİST Muhabiri

evinin eşiğini aşındıranlar pek çok. oldu. Gayretler Ürgüplünün kesin mukavemetiyle karşılaştı. Ürgüplü acele etmiyordu, Oynayacağı atı, iyi seçen yarışçı olmak niyetindeydi. Üstelik, böylesine karışık bir devrede bilfiil politikaya girmeğe de, doğrusu bu ya göze almak istemiyordu. Fakat Anayasa referandumu ve Yuvarlak Masa konferansı cesaretini arttırdı, kendisine yeni siyaset hayatında görev düşeceği inancını uyandırdı. Ürgüplü dürüst bir Meçimin yapılacağına inandığı an, seçmen değil seçilen olmakta karar kıldı.

Fakat bu defa yeni bir müşkil ile karşı karşıyaydı. Mizacı bakımından hiç bir partinin disiplini altına girmeğe gönlü razı olmuyordu. Bu bakımdan bağımsız senatör adayı olmayı kafasına koydu ve temaslarım ona göre yaptı. Bu sırada Nevşehirden dört parti, Kayseriden ise C.H.P. hariç üç parti kendisine adaylık teklifinde bulunuyorlardı. Arkadaşları da muhtelif vesilelerle:

"— O kadar dışarda kaldın, tecrübe sahibi oldun. İçerde de politika ile uğraştın ve en yüksek devlet hizmetlerinde bulundun. Vazifeden kaçamazsın" yollu teşviklerde bulunuyorlardı. Ürgüplü karara varabilmek için uzun boylu düşünüp taşındı ve sonra kendine göre şu neticelere ulaştı:

C.H.P. tesanütünü, prensiplerini ve teşkilâtını muhafaza etmiş, yönünü adamakıllı seçmiş bir 'vaziyette, tam bir istikrar içinde genel seçimlere gitmektedir, kendisine muhtaç değildir.

C.K.M.P. on senelik çapını karakter ve mizacım muhafaza etmektedir ona yanaşmak doğru değildir.

Y.T.P. zayıf kalmıştır, gelişememektedir. Nitekim kendisi ile temas eden ve "Sizin için her istediğiniz yerden adaylığımız açık" diyen Genel Başkan Alican ile Genel İdare Kurulu âzası ve İstanbul il Başkanı Fahrettin Kerim Gökaya:

"— Memleketime çok bağlıyım. Hemşehrilerim fazlasıyla muhabbet gösteriyorlar. Fakat siz Nevşehir ve Kayseride zayıfsınız" cevabım verdi.

Ürgüplü, her ikisinde de geniş ve tanınmış ailesinin kollarının bulunduğu Nevşehir ve Kayseriyi kardeş vilâyetler telâkki ediyordu.

A.P. lilere gelince: Onlar Ürgüplüyü, Y.T.P. nin gözlerinde çok büyüttükleri minyatür İstanbul il Başkanı Fahrettin Kerim Gökayın karşısına il başkanı olarak çıkarmak istiyorlardı. Fakat Ürgüplü her hangi bir siyasî partiye yapışmayı kabul etmediği için A.P. lilerin o hevesleri kursaklarında kaldı. Ancak Ürgüplüye göre, böyle bir durumda partiler arasında arabuluculuk gibi vazife görmek daha iyiydi. Bir takım

hesaplar yaptı ve A.P. nin D.P. den artakalan hayli oyu toplayacağı kanısına'vardı. Matlup olan müstakar bir teşrii hayat olduğu için, kendi tahminlerine göre en az 150 milletvekili ve 50 senatörlük alması muhtemel A.P. de karar kıldı. A.P. nin bağımsız Kayseri adayı olacaktı. Bu arada, tamamile bağımsız olarak seçimlere girmeği do düşünmedi değil. Ancak Genel Seçimlere girmek, bir teknik organizasyon işiydi. İşin üstesinden gelmeğe bir insanın gücü yetmiyordu. Dolayısıyla bir siyasi tevekküle bağlanmak gerekiyordu. Bu kararsızlık devresinde A.P. nin fikriyatçısı Cevdet Perin ve A.P. İstanbul il başkam Muhiddin Güven ile

karşılaşmak ve konuşmak fırsatını elde etti. Konuştular ve anlaştılar. Bundan sonraki devre Ürgüplü için seviyeli bir siyasi mücadele içinde geçti. Kayseride C.H.P. nin ası, Turhan Feyzioğlu ve Senatör adaylığında rakibi Ziya Müezzinoğluya karşı son derece nezih bir savaş verdi. Politikada samimi ve dürüst olmanın başarısını da toplamakta gecikmedi.

Hareketli bir hayat

Suat Hayri Ürgüplü 1903 yılında Kayserinin, kendine soyadı yaptığı Ürgüp ilçesinde dünyaya geldi. Babası Evkaf ve Adliye nâzırlıklarında bulunmuş ve İstanbula büyük hizmetleri dokunmuştur. Üsküdar tramvayları ve Vakıf hanları merhumun eseridir. Ürgüplünün annesi halen sağdır. Küçük Ürgüplü *fût* ve orta tahsilini ikmal ettikten sonra "Galatasaray lisesinden mezun oldu. Sonra İstanbul Üniversitesinin Hukuk Fakültesi bölümünü bitirdi ve 1930 yılına kadar avukatlık ve hakimlik yaptı. Vakta ki 1939 yılı geldi çattı, Ürgüplünün hayatında da bir değişiklik oldu. Ürgüplü, bu tarihte siyasi hayata girdi. Bu arada kendi gibi bir hukukçu olan Nigâr hanımla evlendi. Genç çift, oğullan Hayri Suata sahip oldular. Ürgüplüler halen London School of Economics'te doktorasını yapmakta bulunan oğullarına âdeta asıktırlar Baba Ürgüplü:

"___Babam bize **çok** emek verdi. Gayemiz bizden sonrakileri daha iyi yetiştirebilmektir" diyerek bu sevgisini açıklar.

Ürgüplünün 1939 yılında altıncı devre Kayseri milletvekilliğine seçilmesiyle başlayan siyasi hayatı, aralıksız, fakat oldukça sallantılı geçti. Bilfiil girdiği politika içinde gençliğin verdiği avantajla büyük başarı kazandı ve bir ara, 1942 yılında, Doktor Behçet Uzdan önce C. H. P. İstanbul Müfettişliğini deruhte etti. 1943 de ise yeni bir vazife ile Ürgüplünün yıldızı birden parladı. O yıl Saraçoğlu kabinesinde münhal bulunan Gümrük ve Tekel Bakanlığına atandı.

Devrin kudretli adamı İsmet İnönünün, Suat Hayri Ürgüplüye bir Müstakbel Başbakan gözüyle baktığı ve onu o vazife için yetiştirmeğe çalıştığı hiç kimsenin meşhulü değildir. İnönü, daha sonra başkalarından da esirgemediği emeği o tarihlerde Ürgüplüye verdi. Genç politikacıyı beğeniyor, görüşlerini takdir ediyor, ondan memleket hesabına çok şey bekliyordu. Fakat politikacılar arasındaki birbirini çekememezlik, tadsız hâdiseler yaratmakan geri kalmadı. Ürgüplü aleyhinde baş gösteren bir cereyan Mecliste ve Basında akisler yaptı. Bunda, genç Bakanın hiç kusuru bulunmadığını söylemek hatadır. Tecrübesizliğinin ve iyi niyetiyle dostluk anlayışının istismar edilmesi Gümrük ve Tekel Bakanını müfidi duruma düşürdü. Buna, siyasi rakiplerinin manevraları katılınca tarafsız bir Yüce Divan önünde Suat Hayri Ürgüplünün temize çıkması lüzumu belirdi. Suat Hayri temize çıktı, ama bu Ürgüplüleri hem çok üzdü, hem de kırdı. Genç politikacı başkenti ve onun Çirkin Politikacılarını bıraktı, İstanbula giderek avukatlığa döndü. Fakat politikanın, Koch basili gibi, bir bünyeye girdi mi, oradan kolay kolay çıkmadığı çok geçmeden bir defa daha görüldü.

Eski ağıza yeni taam

1 950 yılı pek çok politikacı gibi Ürgüplü için de sürprizler yılı oldu.

Ürgüplü Londrada Büyük Elçi iken
Diplomasi tecrübesi

O yıl Ürgüplü D. P. nin Kayseri listesinden bağımsız milletvekili olarak tekrar Millet Meclisine girdi ve sevdiği teşrii hayata döndü. Kabiliyetli ve parlamenter hayatta tecrübe li olduğu için dikkati çekti. Nitekim Menderes Ürgüplüye, kabinelerinde -tabii partili olarak- vazife alması için sık sık tekliflerde butundu. Teklifler hem cazip, hem de istikbâl için ümit verici idi. Fakat eski politikacı, aldığı eski derslerin ışığı altında teklifleri son derece nazik bir şekilde reddetti. Ama Ürgüplünün de reddedemeyeceği şeyler vardı. Nitekim bir gün devrin Cumhurbaşkanı Bayarın bir elçilik teklifini kabul etti. Bayar, siyasi ve iktisadi münasebetlerimizin birden boy atıp geliştiği Batı Almanyaya Büyük Elçi olarak Suat Hayri Ürgüplünün gitmesini istiyordu. Suat Hayri Ürgüplü, milletvekili sıfatıyla Avrupa Konseyine katılmış, orada diplomasi tecrübesi geçirmiş, Konseyin başardı ve kendinden bahsettirir Ur Başkan Vekili olmuştu. Sonra, doğrusu istenilirse, iç politikanın da iyi istikamette bulunmadığım sezmiyor değildi. Evvelâ Bonn'a gitti, sonra Londrada ve Washington'da hizmet gördü. Yeni işi ondan memnun, o yeni işinden memnundu.

1959 senesinin sonu, aynı zamanda Ürgüplünün Washington Büyük Elçiliğinin de sonu oldu. Washington'da CENTO'nun Bakanlar Konseyi toplanacaktı. Adnan Menderes CENTO, Bakanlar Konseyi için Washington'a gitmek istiyordu. Ürgüplü hiçbir Başbakanın katılmıyacağını, vasatın uygun bulunmadığını ve dolayısıyla Adnan Menderesin gelmesinin münasip olmayacağını bildirdi. İngiltereyi Washington Büyük Elçisi, Amerikayı Dış İşleri Bakam Christian Herter, Pakistanı gene Dış İşleri Bakanı Kadir Mansur temsil edecekti. Menderes gelmekte, Ürgüp lü de bunun lüzumsuzluğunda ısrar etti. Yazışmalar ve şifreler para etmedi ve Adnan. Menderes İran Başbakanı Menucher İkbali de ikna ederek, düşük Dışişleri Bakam Fatin Rüştü Zorlu ile birlikte Washington'a çıkageldi. Tabiatiyle de Türkiyeye memnun dönmedi. Adnan Menderesin Waahington'dan ayrılmasından tam 20 gün sonra, Ürgüplünün Ur tenzili rütbe sayılacak Madrid dan sonra aktif olmayan ve sâdece bir müşahede görevi sayılabilecek Büyük Elçiliğine tayini çıktı. Sırasıyla Bonn, Londra ve Washington-' Madrid Büyük Elçiliğine alınması, Ürgüplüye ağır geldi.

Dert ve Dertliler

Binlerce genç, şu anda sokaklarda nümayiş yapıyor. Banlar, liseyi bitirmiş, fakat Üniversiteye girememiş talebeler. Okumak istiyorlar, ok uyamıyorlar. Oku yamamanın tek mahzuru ilim edinememe değil. Askere giderlerse er olarak vatan hizmeti görecekler, "Şebeke"nin nimetlerinden faydalanamayacaklar, bahar ateşinin başlarına vurduğu şu yıllarda tahsil hayatının tatlı anlarından mahrum kalacaklar. Meseleye bu açıdan bakıldığında omuz silkmek bile kabil.. Dünyanın neresinde, her lise mezunu bir Üniversiteye kayıt imkânını buluyor? Dünyanın neresinde, Üniversiteler sıkışık değil? Dünyanın neresinde, Üniversitelere bir tek baraj açma mecburiyeti dahi bulunmadan öğrenci, öğrenci, öğrenci atanıyor? Bu, madalyonun bir yüzü.. Öteki yüzü ise, demagoji! Ortada olan, dinamik binlerdir. Bunlar, bir belirli tarafa çekildi mi, o belirli taraf bir potansiyel kuvveti ele geçirmiş olur. Bu hesabı yapanlar, bağırıyorlar: Açın, Üniversitenin kapısını!

Aslında hadise, kültür hayatımızın hasta olduğunun en büyük de--lidir. Askerlikten kaçanlar, "Şebeke" peşinde koşanlar, hocalarından ilim tahsili yerine babalarından para tahsilini tercih edenler.. Bunların, bir nisbet dahilindeki varlıkları inkâr edilemez. Ama, gerçekten parlak birer lise mezunu oldukları ve bilgilerini arttırmak istedikleri halde, sâdece düzensizlik dolayısıyla bugün,' ellerinde birer levha, sokaklarda dolaşanlar ve başvuracak kapı arayanlar mevcut değil midir? Üniversiteye girmek her yerde güçtür ama, lise mezunlarının adediyle Üniversitedeki boş sıraların miktarı arasındaki fark hiç bir yerde bu derece geniş değildir. Oralarda, ya liselerden daha az sayıda adam çıkarmanın -bizde asıl yapılacak olan odur-, ya da daha 'azla yeri Üniversitede sağlamanın yolu bulunmuştur. Şimdi, EMİNSU'lara ve 147'lere eklenen bu "Okulsuz Öğrenciler" rejimin işini kolaylaştıracak mı sanılmaktadır?

Her şeyi kâğıt üzerinde, parlak kelimeleri yanyana getirmekle halledeceklerini sananlar! Eğitim Seferberliği ilân edip cehaleti mahvettiklerini peşinen açıklayanlar! "Çağdaş"ların, "Seviye"lerin kahramanları! Kulaklarınız çınlasın, olur mu?

- Ama, hiç, hiç bir şey yapmamış olmanızdan dolayı da vicdanlarınız sızlasın!

Üniversiteye giremeyip açıkta kalan öğrenciler

İçi beni yakar, dışı seni

Suat Hayri Ürgüplü evinde çalışıyor

Okumuşluğun faydası

Ama gariptir, Menderes devrinin mensubu olmak genç politikacıyı Milli Birlik devrinin de mağduru olmaktan kurtaramadı.

Zevkler ve renkler

Senatörler Meclisinin yeni Başkanının günlük hayatın hayhuyundan vakit buldukça uğraştığı tek say bahçeciliktir. Bunun dışında sporu sever. Gençliğinde uzun seneler Galatasaray klübünde sağ ve sol açık olarak oynamıştır. Sonra da aynı klübün başkanlığını yapmıştır. Atletizmde başarı sağlamış ve 1924 yılında 54,1 saniyelik bir derece ile 400 metre İstanbul birincisi olmuştur. Halen 58'e merdiven dayamış yaşıyla, sâdece deniz sporları ile uğraşır.

Ürgüplü ailesi İstanbulda Yeşil yurtta stil döşeli bir köşkte ikamet etmektedir. Mevkii itibariyle bir yeryüzü' cennetini andıran hu zevkli döşenmiş köşk, uzun yıllar müdürlüğünü yaptığı Yeşilyurt Yapı Kooperatifi tarafından kendisine hediye edilmiştir. Diğer ortaklar Ürgüplü yurt dışında iken hizmetlerine bir şükran borcu olarak bu köşkün bulunduğu ve deniz kıyısını takip eden yola paralel uzanan alfalt sokağa "Ürgüplü" adını vermişlerdir. Ürgüplü gece hayatından hoşlanmaz. İçki ve sigara kullanmaz. Gerektiği taktirde viski içer. Kumarla da başı hoş değildir. Geceleri ya okur, ya da tiyatroya gider. Gümrük ve Tekel Bakanlığına getirildiği vakit bazı C. H. P. liler İnönüye:

"___Paşam içki ve sigara kullanmayan bir şeyhülislamzâdeyi siz nasıl Gümrük ve Tekel Bakanlığına getiririsiniz?" diye takıldıkları vakit, samanın Cumhurbaşkanı: '

"— Siz neticeye bakın. Ben bunları yapmayanı getirdim, ama en büyük, İslahatı o gerçekleştirdi ve geliri arttırdı" cevabın vermiştir.

Kabiliyetin başarısı

İste, bitirdiğimiz haftanın ortasındaki bir gün Senatoda cereyan eden hâdise böyle bir hayatın başarısını teşkil etti.

O gün yeşil rengin hakim olduğu salonda bir kaynaşma göze çarptı Yeşil koltuklarda oturan adamlar başlarını kürsüden tarafa çevirdiler ve divana seri adımlarla yaklaşan, Başkanlık koltuğuna oturan aadama baktılar. Adam orta boylu ve yakışıklıydı. Üzerinde bu tip toplantılara başkanlık edenlerin giydikleri frak yoktu. Koyu renk, kendinden çizgili elbisesi;'ile akları çoğalmış saçları zarif bir manzara teşkil ediyordu. Yerine oturdu ve önündeki mikrofona yaklaşarak konuşmağa başladı. Salonda dikkati çeker bir alkış başladı. Koyu renk elbiseli kibar tavırlı adam tok bir sesle ve büyük bir rahatlıkla konuştu.

Ürgüplü evvela salonda ekseriyetin olduğunu bildirdi ve sonra başkanlık ettiği divanın çalışma devresini bir konuşma ile açtı. Ürgüplü konuşmasını:

"— Hepinizi tekrar tekrar saygı ile selamlar, vazifede başarımız için güven ve teveccühlerinizin devamını ve başlangıçta vuku bulacak hatalarımızı müsamaha ile karşılamanız» bilhassa rica ederim" sözleriyle bitirdiğinde yeni bir alkış küçük, fakat zarif Senato salonunu bîr anda doldurdu. Bütün gruplar bir kaç gün evvel gıyabında itimat beyan ettikleri, dört partinin müşterek aday oarak gösterdikleri ve seçtikleri Senato Başkanına sevgi ve sempatilerini izhar «diyorlardı.

• Sovyetler

Kongre bilânçosu

Sovyet Rusya Komünist Partisinin 17 Eltimde açılan 22. Kongresi 15 günlük çalışmalarından sonra, geride bıraktığımız nafta salı günü son bulmuştur. Kongre, Krutçefin sunduğu rapor ve programı ittifakla kabul etmiş, aynı zamanda partinin yeni tüzüğünü de tasvip etmiştir. Nihai kararda, Krutçefin dış siyasetten iç problemlere kadar temas ettiği bütün bahisler ayrı ayrı zikredilmektedir.

Bu birlik ve beraberliği kutlamak kabilinden Sovyetler, bitirdiğimiz hafta içinde, Krutçefin bahsettiği 50 megatonluk nükleer infilâk denemesini yapmıştır. Birleşmiş-Milletlerin, bu takatte bir bombayı patlatmaması için Sovyet Rusya nezdinde giriştiği resmi teşebbüse rağmen denemenin yapılması, Sovyet Rusya Başbakanının, geçen Temmuz Rusyayı ziyaret ettiği sırada Gana Cumhurbaşkanı Kvame Nkruma'ya söylediği şu sözleri hatırlatmıştır: "Dünya bir araya gelse, bütün dünya milletleri bir karar alsalar, bu karar Sovyet Rusyanın menfaatlerine uygun değilse, tanımayız ve haklarımızı kuvvete dayanarak koruruz."

Krutçef sözünün "eri" olduğunu isbat etmiş, bütün dünyayı heyecan ve infial içinde bırakan, askeri değerden uzak ve Sovyet Rusyanın savunmasıyla ilgisi bulunmayan, buna mukabil hasıl edeceği radyoaktivite ile insan sıhhat ve hayatı üzerinde ne gibi tesirler yaratacağı hesaplanmaktan dahi korkulan bombasını patlatmıştır. Bunun, elbette ki mesuliyeti tamamen Krutçefe düşecek olan ciddi neticeleri olacak, bu arada Krutçef büyük silahlanma yarısında depar tabancasını patlatmış sayılacaktır.

Kongrenin başlıca temalarından AKİS'in geçen sayısında bir nebze bahsedilmeye çalışılmıştı. Yeni unsur olarak bugün araya Stalinin tam tasfiyesi ile, partinin yüksek idare organizmalarının seçimi ve bu sahadaki değişiklikler girmektedir. Stalin hakkında alman kararla, bugün hayatta bulunan ve "Parti aleyhtarları" grup diye anılan eski idarecilere yöneltilen son ve en şiddetli hücumlar biribirine bağlı, aynı taktiğin safhaları olduğuna göre, bunları aynı dâvanın üçüncü yüzü olan parti organizmalarındaki değişiklikle bir arada mütalâa etmek mümkündür.

Lento yalnız kaldı

parti aleyhtarları bu kere müşahhas suçlarla ittiham edilirken -Leningrad katliâmı, Biyelorusya tasfiyesi, Gürcistan mezalimi, demiryolu personelinin kitle halinde katli, Tukaçeskinin intihara zorlanması gibi-, Stalin ile halen hayatta bulunan -bugünkü parti aleyhtarı-yardımcıları aynı suçlu sırasında görünmüşlerdir. Parti aleyhtarları hakkında şimdilik partiden ihrac talebinde bulunulurken, Stalinin naaşının da Lenin ile aynı yerde bulunmasının teessür uyandırdığı ileri sürülmüş, "Kanlı Diktatör"ün cesedinin en kısa zamanda başka yere taşınması kararlaştırılmıştır. Bu karar derhal yerine getirilmiş bulunmaktadır. Parti aleyhtarları hakkındaki kararın' da Sovyet Rusyada âdet olduğu vechile bir müddet sonra gazetelerin pek dikkati çekmeyen bir yerinde haber verileceği beklenebilir.

Bu suretle, Krutçefin dahilde otoritesini takviye etmiş ve bu kongreden muzaffer çıkmış olduğunu söylemek mümkündür. Bu hususta bir fikir edinmek için 22. Kongre sonunda Krutçefin şu unvanlara sahip bulunduğunu işaretlemek kâfidir: Parti Merkez Komitesi Presidium Başkam, Birinci Sekreteri, Rusya Federatif Parti Bürosunun Başkanı ve... Başbakan.

Stalin de dahil olmak üzere hiç bir şahıs, parti ve hükümet teşkilâtına şimdiye kadar bu derece topyekûn hakim olmamıştır.

Stalin
İn, bin dünyası

Buna mukabil, Parti Merkez Komitesi Presidium'unun, tahminler hilâfına, daraldığına şahit olunmakmaktadır. Kongreden evvel 14 üyesi olan presidium, 4 üyesini atıp 1 yeni üye alarak 11 üyeye inmiş bulunmak tadır. Çıkarılanlardan Aristof geçen Ocak ayında gözden düşmüştü ve Varşova elçiliğinde bulunuyordu. İgnatof ziraat işlerinde beceriksizlikle ittiham edilmiştir, fakat asıl sebep, kendisinin Stalin devri adamlarından olmasıdır. Tamamen açıkta kalan Muhiddinof, Arap ve islamiyet işleri mütehassısı olarak tanınmış ve 1956 da toplanan 20. Kongreden bu yana süratle yükselmişti. Birçok müşahit Muhiddinofun gözden düşme sebebi olarak Sovyet Rusyanın Orta Doğu siyasetinin beklenen neticeleri vermemiş olduğunu göstermektedir. Nihayet Kültür Bakam Bayan Frutzeva da presidium'dan çıkarılmıştır. Bunun sebebi ileriki paragrafta kısmen aydınlatılmaya çalışılacaktır. Presidium'dan çıkan bu dört kişiye mukabil partinin bu en üst organizmasına kabul edilen yeni üye Genadi Voronofun ziraat işleri mütehassısı olduğu ve mısır ekimine ve en büyük mısır koçanı yetiştirmeye meraklı olan Krutçef ile bu sahada anlaştığı söylenmektedir.

Geriye bakış

92. Kongre toplanmadan evvel Sovyet Komünist Partisi üyelerinin 10 milyona yaklaştığı, binaenaleyh idareci organizmaların, bu arada en yüksek merci olan Presidium'un da genişletilmesi gerekeceği söyleniyordu. Halbuki, aksine olarak Presidium daralmış, buna mukabil Merkez Komitesi büyümüştür. Merkez Komitesinin asli üyelerinin sayısı 133 den 175'e, yedek üyelerin sayısı ise 122 den 155'e yükselmiştir. Yeni seçilenlerin sayısı tekrar seçilenlerin üç mislidir. Bu ne demektir? Presidium kadrosunun daralmasına mukabil, Merkez Komitesini şişiren bu yeniler kimin adamlarıdır?

Buna cevap verebilmek için kırk sene kadar geriye bakmak gerekmektedir.

1924'de Lenin öldüğü zaman, parti sekreteri olan Stalin, Leninin yerini kimsenin dolduramıyacağını, bundan böyle kolektif idarenin hakim olacağım söylemişti. O zaman -1952 de aktedilen ve Stalinin şahit olduğu son kongre olan 19. Kongrede isim değiştirerek presidium olan- Politbüroda Stalin de dahil olmak üzere 7 üye vardı: Troçki, Zinovyef, Karnenef. Buharin, Tomski ve Rikof.

Aradan 6 sene kadar kısa sayılacak bir zaman geçtikten sonra 1930 da, bu 7 üyeden yalnız Stalin kalmış, diğerleri öldürülmüş ve idam edilmiş bulunuyorlardı. Stalin ve yapmıştı? Evvelâ Politbüro üyelerinden her biriyle diğerlerinin aleyhinde ittifaklar sağlamış, bunları birbirine düşürürken diğer taraftan da Merkez Komitesini tedricen genişleterek buraya kendi adamlarım doldurmuştur. O suretle ki Politbürodaki tasfiyelere muvazi olarak Merkez Komitesinde bulunan adamlarını da gidenlerin yerine getirmeye başlamıştır.

.1953 de Stalin öldüğü zaman yine aynı manevraya şahit olunmuştur. Yine kolektif idare kurulmuş ve Birinci Sekreter olarak Malenkof, Molotof ve Berianın teşkil ettiği bir troyka işleri yürütmeye başlamıştır. O zaman Presidium'da bulunan 10 üyeden bugün ancak ikisi kalmıştır: Krutçef ve Mikoyan. O zaman İkinci Sekreter olan Krutçef, ne yapıp yapmış, Malenkofu sâdece Başbakan bırakarak Birinci Sekreterliği almıştır. Krutçef de Stalin gibi Merkez Komitesini kendi adamlarıyla doldurmuştur. Hâlâ da doldurmaktadır.

Gerek Stalinin, gerekse Krutçefin bu teşebbüsleri hiç bir muhalefetle karşılaşmamış mıdır? Stalin, kendisine karşı teşekkül eden muhalefet cephesini bir yanda Kamenef ve Zinovyef, diğer yanda Troçki olarak ikiye bölmesini bilmiştir. Krutçef ise, 1957 de Presidium içinde Molotof, Kaganoviç, Malenkof üçgenine yenilmek üzere iken, büyük bir manevra ile kendi adamlarının hakim bulundukları Merkez Komitesini toplamış ve muarızlarını tuşa getirmiştir. O sırada kendisine ordu desteğini sağlamış olan Jukofu, hâdiseden üç ay sonra bir gölge durumuna düşürdüğü gibi, Merkez Komitesinin toplanmasında başlıca rolü oynamış olan bayan Frutzevayı da bugün Presidium dışında bırakmaktadır. Nankörlüğün diktatörlerde bir nevi korunma duygusu gibi tecelli ettiğini kabul etmek gerekmektedir. Bugün, daralan Presidium ve genişleyen Merkez Komitesiyle Krutçefin nereye gitmekte olduğu herhalde açıkça görülmektedir.

Krutçef
Gidiş *nereye ?*

Araplar

Radyo savaşı

Suriyenin Mısırdan ayrılmasından sonra müstakilen Birleşmiş-Milletlerdeki ve Arap Birliğindeki yerini tekrar alması birçok müşahidi şaşırtacak kadar kolay olmuştur. Birleşmiş-Milletler bakımından esasen pek büyük güçlükler beklenmiyordu. Fakat Abdünnasırın itiraz etmiyeceğini söylemesine rağmen, yeni Şam rejiminin Arap Birliğindeki üyeliğini tekrar almasının zehirli sitem ve tenkitlere yol açacağı şüphesiz görülüyordu. Halbuki Şamdan gelen iki yüksek rütbeli memur Birlik Genel Sekreteri Hassuna ile konuştuktan sonra, Suriye bayrağı Birlik toplantı binasına çekilmiş ve yeni bir adaylığın tetkiki değil, eski bir üyenin kabulü bahis konusu olduğu belirtilmiştir.

Suriyelilerin Mısırlı personelin kötü muameleleri ve yolsuzlukları hakkında ileri sürdükleri iddiaların Arap Birliğince tahkik edilmesi hakkındaki Mısır iddiası da tatlıya bağlanmış gibidir. Bu meseleyi de, fazla kurcalamadan Hassuna üzerine almıştır.

Fakat toplantıdan hemen sonra Suriye delegesinin memlekete hiç bir tahkik heyeti kabul edilmiyeceğini söylemesi, bunun akabinde Suriyedeki Mısırlı personele kötü muamele edildiği ve bunların memleketlerine dönmelerine mâni olunduğu hakkında Mısır tarafından Birlik nezdinde yapılan sert protesto, işlerin hiç de fiyle yatışmamış olduğunu göstermiştir. Hele son günlerde "Arap Milletinin Sesi" adı altında türeyen bir gizli radyonun bir yandan Ürdün ve Suudi Arabistan kırallarına, diğer yandan yeni Suriye rejimine şiddetle hücum etmesi ve bu memleketler halkını hükümetlerine karşı silahlı ayaklanmaya dâvet etmesi, Arap dünyasının zahiri bir sükunet altında fıkır fıkır kaynadığının ve Nasırın Suriye meselesindeki mağlûbiyeti kabul etmediğinin en açık delilidir.

Arap sosyalizmi

Abdünnasır Suriye darbesinden sonra verdiği nutukta tek çıkar yolun ihtilâle devam etmek olduğunu söylemişti. Bu sözleri müteakip Mısırda o zamana kadar pek öyle burun kanatmayan sosyal kanunlar bütün şümulü ile meriyete girmiştir. Bunun tatbikatı, zenginlere ve yabancı sermayedarlara karşı amansız bir mücadele şeklinde tecelli etmiştir. Kahire tarafından idare edildiğinden kimsenin şüphe etmediği yeni "Arap Milletinin Sesi" radyosu, Mısırda girişilen sosyalizm hareketini diğer Arap memleketlerine anlatırken, sosyalizmin bir servet düşmanlığı, mevcut nizama karşı bir ayaklanma gibi gösterildiğine de şahit olunmaktadır.

Radyo tarafından doğrudan doğruya hedef ittihaz edilmemekle beraber, bu tahriklerin en çok Irakta müessir olabileceğinden korkulmaktadır. Filhakika Irak hükümeti, petrol kumpanyaları ile üç yıldan beri fasılalarla devam eden görüşmelerin bu kere ağır şartlar altında tekrar kesilmesinden ötürü bir hayli sıkıntı çekiyor olmalıdır. Bundan başka Irak, son günlerde aktedilen Arap petrol konferanslarına da katılmamıştır. Zira bunların Arap Birliğinin patronaji altında toplanmış olmaları, Küveytin Birliğe kabulünden beri bu Arap teşkilâtım boykot eden Irakın kendisi için hayati ehemmiyeti olan bu konferanslara da katılmasına mâni telâkki edilmiştir. Gerek İran, gerek Basra körfezi Emaretleri ve nihayet Suudi Arabistan ile elan münasebetlerinin bozukluğu yüzünden hayli mahsur vaziyette kalmış gibi olan Irakın, Kahireden idare edilen bu kışkırtma kampanyasına en ziyade hassas olması kolay anlaşılır bir şeydir. Bunun içindir ki Abdülkerim Kasım, Suriyenin Fırat üzerinde İnşa etmeyi tasarladığı barajla iki memleket münasebetleri için arzettiği tehlikeyi bertaraf ederek Suriye ile bir yakınlaşma teminine tevessül etmektedir. Nitekim askerler ve siyasilerden müteşekkil bir Suriye heyeti şimdi Bağdattadır. Bu arada da Suriye basın ve radyosu Kahirenin hücumlarına aynı şiddetle mukabeleye başlamıştır. Öte yandan Irak, Kahirenin asla arzu etmediği bir tasarıyı tazelemiş bulunmaktadır: Filistin Cumhuriyetinin kurulması...

Petrol mülâhazaları, siyasi prestij ve şahsiyet kavgaları içinde Arap dünyasında yeni kutuplanmalar, yeni kombinezonlar yavaş yavaş belirmeye başlamıştır,

Eğitim

Türk Kadınlar Birliği

Türk Kadınlar Birliği Eğitim Kolu Başkanı Methiye Balı, Kendisini dikkatle dinleyen hanımlara ayrı ayrı baktı, sonra kelimelere basa basa:

"— Eğer okuma yazma bilmiyorsanız, dershanemize gelin ve öğrenin. Eğer okuma yazma biliyorsanız, gene selin ve bilmeyenlere birşeyler öğretin. Eğer buraya ayıracak vaktiniz yoksa, üzülmeyin, bize gene de yardım edebilirsiniz. Okuma yazma bilmeyen iki kişi. gönderin, onlara bildiğimizi öğretelim. Mesele, Türk kadınını eğitme kaygusunu duymak ve bunun için bir çaba göstermektir" diye konuştu.

Kahverengi deri ceketli, siyah saçlı genç bir kız birden başım kaldırdı ve telaşlı bir sesle, adeta kelimeleri yutarcasına:

"— Ben öğrenmek istiyorum. Hiç okula gitmedim" diye mırıldandı.

Onun gibi okuyup yazma öğren» mek istiyenler derhal sıralara geçtiler. Hepsi de temiz giyinmişlerdi. Okuyup yazma bilmediklerine inanmak hakikaten güçtü. Dinleyicilerin bir kısmı da Dikiş Atölyesi Şefi Refika Karamanoğlunun etrafında toplandı.

Olay, geride bıraktığımız haftanın ortalarında, çarşamba günü, Türk Kadınlar Birliğinin Denizciler caddesindeki 20 numaralı dershanesinde cereyan ediyordu. Milli Eğitim Bakanlığı, 1 Kasım tarihini halk dershanelerinin açılma tarihi olarak tespit etmişti. Türk Kadınlar Birliği o gün iki dershane birden açtı: Okuma- yazma ve biçki . dikiş dershaneleri... Bu iki dershane geçen yıl da faaliyet göstermiş ve başarı kazanmıştı. Fakat bu yıl için program çok daha geniş tutulmuştu.

Türk Kadınlar Birliğinin okuma - yazma kurslarının bir özelliği, bu kursların yalnız alfabeye hasredilmeyerek, sosyal bilgi ve aile bilgisiyle beraber yürütülmesidir. Dikiş dershanesi ise bu yıl aynı zamanda bir atölye olarak çalışacak ve dışardan çok ucuz fiyata sipariş kabul edecektir. Gaye, kadına bilgi vermek, onu müstahsil hale getirmek, onu iyi ve ucuz giyinmeğe alıştırmaktır.

Ders saatleri tespit edilirken, iki genç kız dâvetlilere ikramda bulunuyorlardı. Birisinin üzerinde çok şık bir emprime tünikli elbise vardı, diğeriyse açık mavi bir "elbise - tru-akar" takımı giyinmişti. İkisi de Altındağda oturuyordu. Geçen seneki

kursta yetişmişler, elbiselerini kendileri bu kursta dikmişlerdi.

Aysel Süar, üzerindeki mavi truakarııkardı, kendisini seyretmekte olan dâetlilerin önünde tecrübeli bir manken zerafetiyle döndü ve:

"— Dikiş öğrendiğime çok, çok memnunum. Artık hayattan korkmuyorum" dedi.

Dekorasyon

Teferruat

Bir otel odası ne kadar şık ve güzel döşenmiş olursa olsun, hiçbir zaman kâfi derecede şirin ve sıcak bir havaya sahip olamaz. Otel odasıyla evi ayıran şey, işte bu havadır. Bu havayı yaratan şey de, büyük parça eşyalardan ziyade, teferruattır. Bir resim, bir biblo, bir tabla, bir vazo veya herhangi bir dekoratif küçük eşya, odaya, aranan samimi havayı verebilir. Fakat şunu da unutmamak gerekir ki, yerini bulmamış olan bir teferruat, evi güzelleştireceği yerde çirkinleştirebilir.

Duvara asılacak tablonun iyi seçilmesi, renginin eşyalara uydurulmaya çalışılması şarttır. İyi bir röprodüksiyonu kötü bir esere tercih etmek elbette ki daha iyi netice verir. Büyük bir kıymeti olmayan, fakat güzel çerçevelenmiş hafif, iddiasız, dekoratif eserler de odayı güzelleştirir. Resmin seçilmesi kadar önemli birşey de, asılacağı yerdir. Resimleri umumiyetle, boş duvarlara gelişigüzel asmak doğru değildir. Resim daha ziyade Ur eşyanın, meselâ bir kanapenin, bir masanın, şöminenin, yatağın, büfenin üstüne asılmalıdır. Bugün, resimleri tek tek duvarlara dağıtmaktansa, onları grup halinde toplamayı tercih ediyorlar. Aynı boyda iki resmi yanyana asmak veya birçok küçük resimlerden, şekilleri değişik te olsa. bir grup teşkil etmek daima iyi netice vermektedir. Meselâ odada geniş bir kanapeniz varsa, bunun dayalı bulunduğu duvara bütün resimlerinizi sergi gibi asabilirsiniz veya tek büyük bir tablo koyabilirsiniz. Büyük eşyaların üstüne tek başına bir resim asmak, göze hiç te hoş gelmez. Ölçüler birbirine uymalı, büyük eşyanın üstüne asacak büyük resim yoksa, küçükler muhakkak grup halinde toplanmalıdır. Bugün resimleri duvara çok yüksek asma modası da kalkmıştır. Küçük resimlerin ilgi çekici merkezleri göz hizasından yüksek olmamalıdır ve bütün resimler, bakıldığında görülebilecek şekilde asılmalıdır. Uzaktan seyredilecek büyük tablolar biraz daha yüksek asılabilirler. Eğer resim, üzerinde yüksek bir eşya, meselâ lâmba bulunan bir masanın veya büfenin duvar kısmına asılmak isteniliyorsa, daha iyi görünmesi için, ortaya değil, yana aslmalıdır. Bugünkü , dekorasyonda prensip, istifadedir. .

Biblo bahsinde de, işe yaramıyan acayip şekilleri fazla kullanmamak lâzımdır. Bugün hayvan, böcek; veya isan şeklindeki biblolar yerine, kullanışlı küçük eşyalar, ' meselâ bol tabla, sigara kabı, çakmak, vazo, minimii renkli yastıklar gibi şeyler revaçtadır.

Eski hatıraları günün ihtiyacına uydurarak kullanmak da çok tutunan bir modadır. Meselâ bir eski zaman bardağı,. sigara kabı olabilir. Güzel bir sepet, mecmualık olarak kullanılabilir. Testiden vazo, herhangi bir aile hatırasından bir duvar süsü yapılabilir. Prensip, dekoratif eşyayı işe yaratmak v işe yarıyacak eşyaya dekoratif bir sekil kazandırmaktır,

Kadın Hakları ve Demokrasi

Jale CANDAN

Geçimlerde Bursadan adaylığını koyan bir arkadaşımız, kampanya boyunca, gittiği köylerde tek bir kadınla karşılaşmadığını söyledi. Olay üzerinde duruyordu, çünkü bu arkadaşımız 954 ve 957 seçimlerinde de gene Bursadan adaylığım koymuş ve seçim kampanyası süresince gittiği köylerde daima seçmen vatandaş olarak, köylü kadınla da konuşmak, onun da fikrini almak fırsatını bulmuşta. Seçim bölgelerinden dönenleri dinlediğimiz zaman, zaten birçok bölgelerde, on senelik bir Demokrat Parti âfetinin gericilik üzerine oynadığı oy yatırımlarının bir bayii yeşermiş olduğunu görmemek imkânsızdır. Bu seferki fırsatçılar, bu hazır olayları toplamakla yetinmediler. Bunları, kaba hisleri okşıyan masallarla daha da verimli hale getirmesini bildiler. İktisadi faktörlerin seçim sonuçları üzerindeki büyük rolünü kabul etmekle beraber, son seçimlerin memleketimizde aynı zamanda bir ileri - geri mücadelesi şeklinde cereyan ettiğini de kabul etmemiz gerekir. Seçimler bu bakımdan bize çok lüzumlu bir alarm işareti vermiştir. Çünkü Türkiyenin varlığını tehdit edebilecek en büyük tehlike, gericiliktir. Gericilik bizi yalnızca hamlelerimizden alıkoymakla kalmıyacaktır, dış düşmanın aradığı 1 numaralı vasatı da hazırlıyacaktır. Seçimler bu bakımdan da bizim için bir alarm işareti olmuştur.

Türk kadını, Allaha şükür, siyasi oy hakkına sahiptir ve Aralık ayının başında siyasî haklarına kavuşmasının 27. yılını kutlayacaktır. Ne var ki, siyasî hürriyetine sahip olan Türk kadını, birçok bölgelerde henüz toplumsal hürriyetine kavuşamamıştır ve bugün gene karaçarşafına sokulup, kafesinin arkasına kapatılmak tehlikesiyle karşı karşıyadır. İleri toplumlarda kadınla erkeği sınıflandırıp birbirinden ayırmaya imkân yoktur. Şu halde, bugün memleketimizde kadını tehdit eden tehlike, tonlumu tehdit eden Ur tehlikedir. Bursalı seçmen kadın, kaba bir kara el tarafından evine kapatılmıştır. Ben onun ıstırap çektiğine, baskı altında bulundurulduğuna ve bunun ne demokrasi ne de hürriyet prensipleriyle bağdaşamıyacağına inanıyorum. Demokrasi hiçbir zaman çoğunluğun tahakkümü demek değildir. Demokrasi, aksine, insan haklarına en ön plânda yer veren bir rejimdir. Demokrasilerde kanunlara saygı gösterilir, çoğunluk kendi keyfine göre kanun yapamaz. Amerikada meselâ, komünizm kanun dışıdır. Bu temayülü gösterenler sıkıca takip edilirler ve kimse bunun antidemokratik olduğunu iddia edemez. Cumhuriyetimizin temeli inkılâplardır. Demokrasi maskesi altında bunların çiğnenmesine elbette ki hân verilmiyecektir. Bu yolda alınan tedbirleri antidemokratik olarak vasıflandırmak ve demokrasiden umudu kesmek bence hatadır.

Seçim sonuçlarının en üzücü tarafı, bazı aydınların demokrasiden umutlarını kesmiş olmalarıdır. Kabahat demokraside değil, demokrasiyi yanlış anlıyan bizlerdedir. Demokrasi, kendi kanunlarına boyun eğer. İnsan haklarım çiğneyenler, vatandaşı orman yakmaya, partizanlığa, adam öldürmeye ve memleketteki adaletten şüphe etmeye, memlekette bir kan dâvası çığırı açmaya itenler, başka memleketlerde girseler girseler hapse girerler, herhalde millet meclislerine değil.. On seneden beri kadın haklarına yapılmak istenen tecavüzler, demokrasi anlayışımızın ne kadar yanlış işlediğini göstermek bakımından da ilgi çekicidir.

Demokrasiden elbette ki vazgeçmiyeceği ama, İnkılaplarımızın da kılına dokundurtmayacağız. Zaten bu da demokrasinin Ur icabıdır. Çünkü insan haklarının çoğu memleketimize bu inkılâplarla girmiştir:

C E M İ Y E T

Mecliste dinleyiciler salonu seviyorlar. Gazeteciler kulisleri. Kulisler birer alem. Hakikatin maskesiz gezdiği birer âlem...

Avni Doğan Mecliste, kalkık kaşlı ve mağrur:

"— Peki, feragat ediyorum!"

Avni Doğan kulislerde kasları inik ve mağmum:

"— Kardeşim, bu bizimkiler son derece ateşin... Her uzatılanı kapıyorlar ve sonunda zokayı yutuyorlar. (Kusura bakmayın, deyim Avni Doğanın). Gel dediler geldik, çekil dediler çekildik."

O arada Mecliste dördüncü tür devam ediyordu. Bisiklet yangına dönmüştü iş.Üçüncü tur, beşinci tur, yedinci tur. Turdan ne geçilebiliyordu, ne seçilebiliyordu. Şükür dokuzuncu turda herkes gevşedi de, Fuat Sirmende karar kılındı. Avni Doğan erene kalktı, kaşlarıyla beraber ve Balona doğru yöneldi:

"— Gideyim oyumu kullanayım da, yanlış anlaşılmasın..."

Bilinmez, siz muhterem Avni Doğanın hangi şahsiyetini tercih ederdiniz, biz kulislerdekini... Daha sa--mi, daha hakiki, daha sempatik... Hiç siz onun kürsüde "zoka" deyimini kullandığım gördünüz mü? Kulislerde kullanıyor işte.

*

Vali Teoman paşanın evinde bir davet var. Dâvette de 12 kadar dâvetli... Büfe nefis. Tavuklar birer tondan... Pilâv bir şiir...

Dâvetlilerden bir hanım, Teoman Paşanın hanımına soruyor:

"— Kuzum, Teoman Paşa böyle bir aşçıbaşını nerede bulmuş?"

Paşanın çıtı pıtı hanımı tatlı tatlı gülümsüyor:

"— Sorun kendisine, beni nerede bulmuş, söylesin?"

Herşeyi elceğiziyle yapmışlığını şirin bir tarzda ifade etmiyor mu?,

*

İnsan hep kendisinden ağlamaklı ağlamaklı:

"— Zavallı bilmem kim, acaba ne yapıyor" diye bahsedilse, normal insansa kızar.

Geçen gün sordular:

"___Zavallı Gedikin hanımı, Mecliste nasıl?"

Onu dikkatle izlemiş bir gazeteci cevap verdi:

"— İlk günlerdeki sıkıntılı halini kaybetti. Kâmuran Evliyaoğlu ile bol bol konuşuyor. Parti idareciliği yapar pozda. Sonra... Sonra size keyfi iyiye doğru gittiğinin asıl emaresinden bahsedeyim. Bir kadın için şaşmaz ölçüdür, bu. İlk günlerde lâcivert, koyu gri füme kıyafetler giyiyordu. Şimdi açık bej döpiyeslere döndü. E, demek keyfi yerinde!.."

Kadınlarda keyf bir renk meselesi olmalı!

*

Bir foto muhabiri C.H.P. nin Genel merkezinin binasında bir kapıyı itti ve flâş parladı. Tam iteceği kapıyı itmişti: Ardında İnönü vardı. Etrafıyla!

"— Sen nereden geldin?" diye şaştı herkes.

"— Damdan düştüm."

Ali İhsan Göğüş atıldı:

"— Hep siz yakışıldı çıkarsınız paşam, biz silik." •

İnönüye hitabediyordu böyle. Paşa gülümsedi ve fotoğrafçıya:

"— Onlar da yakışıklı çıksın" diye tembih geçti ve bir flâş daha parladı.

Fotoğraf makinası galiba dış görünüşü çekmiyor, şahsiyeti çekiyor diye düşündük bu sözler üzerine. Ne yapsın zavallı makina?.. Makina bu!

*

Haydar Tunçkanat -Havacı, eski Milli Birlik üyesi- havacıların son veda kokteylinde görüldü. Havacılığa veda ediyordu. Ve samimi samimi göz yaşı döküyordu. Sempatikti bu ezik haliyle... İstemiyerek, Erdekte Tusan otelinde yemeğe gelen Ve servisi altüst eden Haydar Tunçkanatı hatırlayanlar oldu. Garsonlar diğer müşterileri unutmuş, yalnız ona hizmet ediyorlardı. O ağır, gözleri ufuklara dikili, tarihî bir heykel gibi duruyordu.

Veda kokteylindeki teessür içindeki etten kemikten insan, o Tusan otelindeki tarihi heykelden çok daha yakındı.

Kuzum, ihtilâli yapanlar ihtilâli kimse kurulmasın vs kurumlanmasın da diye yapmamış mıydılar.?... Sormalı!

*

İlk Türk otomobili Cemal Gürsele hediye edildi.

Başladık!...

*

Bir otel odası. Ama bu, Necip Fazılın şiirinde bahsettiği cinsten otel odası değil. Lüks memlekete göre. Ortada yuvarlak bir masa, konferans beklermiş gibi duruyor. Etrafında üç maroken koalisyon koltuğu. İki bavul. Bavulun üstünde iki adet kürk. Biri truakar, bîri manto. Kürklerin yanındaki cüce sehpada iki yayık şampanya kadehi. İçlerinde köpükler kurumuş. Belli ki, ailece esaslı biç tesit merasimi olmuş. Bu, Suat Hayri Ürgüplünün Ankara Palastaki odası...

Ürgüplü ve eşi

"Şerefe!"

Bu kadar alafranga usûl ve üslûpla bu kadar şampanyalı alayı vâlâyla , neyi tesit ettikleri malûm.

Yalnız, oda ortada olduktan sonra, ne olur kimse çıkıp: "Bu makamı hiç istememiştik, kabul etmeğe mecbur olduk, yoksa gidip meskenimize, bahçemizi çapalamak isterdik" gibi şeyler demesin artık, Demez de zannederiz,

*

İki güzel kızdılar: Birine Dorethy Lamour Suzan deniyordu. Birine Danielle Darrieux Şule. İkisi de Fransız mektebinde okuyorlar ve hayranlıklar arasında Beyoğlunda dolaşıyorlardı. Seneler geçti, asıl Dorothy Lamour geçkinleşti, asıl Danielle Darrieux ihtiyarladı. Benzerlerinde hayat hiç iz bırakmadı. Tesir etmedi hayatın akışı, onlara... Bu gün ikisi de bundan 15 sene evvelinden daha alımlı, Biri... Ondan çok bahsedildi, etmiyelim artık. Öbürü, yani Şule, İranlı bir diplomatla evlendi. Şimdi Ankara sosyetesinde parıl parıl parlıyor. Ve kocasının memleketini o kadar benimsemiş ki, kendi memleketinden "Türkiye" diye bahsediyor... "Biz diplomatlar" diye devam ediyor... Güzel elbiselerden birini giyiyor, birini çıkarıyor... Giymesi çıkarması iyi, fakat... İsterseniz şunu şu şekilde söyliyelim: Keşke bize gelen yabancı gelinler bizim memleketi Şule Bahramî'nin evlilik vatanım benimsediğinin Üçte biri kadar benimsese...

Üçte birinden fazlası... Zaten fazla!

F E N

Atom

Dev denemeler

Geride bıraktığımız hafta içinde Sovyetlerin yaptığı hidrojen bombası denemesinin 50 ilâ 60 megaton -milyon ton TNTye denk- güçte olduğu tahmin edilmektedir. Bu muazzam patlama gücü ısı, hava dalgaları Ve sarsıntılar meydana getireceği gibi, etrafa yayınlanan radyoaktif ısınlar ve nükleer reaksiyonun tesiriyle ortaya çıkan radyoaktif izotoplar canlılar üzerinde kısa ve uzun sürede büyük ölçüde öldürücü tesirler yapmaktadır (Bak: AKİS, sayı: 376 ve 383).

Bugün Amerikalıların 20 megatonluk bombalara sahip bulundukları bilinmektedir. 1958 yılında Nevada çöllerinde denemesi yapılan bu bombaların "fazlaca ağır" oluşları yüzünden hedef üzerine atılması bir problem teşkil etmiş ve o tarihlerde bunların kullanılması imkânlarının da mahdut- olduğu - sonucuna varılmıştır. . Gerçekten böyle bir bombadan bir tekinin dünyada mevcut en büyük şehirleri dahi tamamiyle yoketmeğe yeteceği anlaşılmıştır. Buna göre daha büyük bombalar üzerinde çalışmak yerine ayni güçte, fakat daha hafif ve ebatça ufak silâhlar geliştirmek peşinde koşulmuştur. Amerikalılar için bunun Önemi aşikârdır. Çünkü onlar hâlen ellerinde bulunan roketlerin taşıma kapasitesini arttırmağa çalışmakla beraber, mevcut imkânlarla kabil olduğu kadar büyük yoketme gücünü düşman hedeflerine ulaştırabilmek için bu yola başvurmuşlardır.

Amerikalılar halen büyük sayıda imâl ettikleri, bilinen TİTAN roket» leriyle ancak 2 megatonluk hidrojen bombalarım ve denizaltılardan atılan POLARİS roketleriyle yarım megatonluk bombaları hedeflerine gönderebilmek imkânına mâliktirler. Bu iki roket' de orta menzilli olup. ancak 1500 . 3000 kilometreye kadar tesirlidirler. Mamafih Polaris ile donatılmış olan ve su yüzüne çıkmadan binlerce kilometrelik yol alabilen atom denizaltılarından atılacak bu nükleer başlıkların Sovyetlerin can damarlarını bir anda kesmesi mümkündür. Diğer taraftan NATO'ya mensup memleketlere verilmesi kararlaştırılmış bulunan "Titan"lar sayesinde Norveçten Türkiyeye kadar uzanan bir yarım ay içersinde kalan en önemli Sovyet hedefleri hidrojen bombalarının taarruzundan kurtulamıyacak durumdadır.

Buna ilâveten son yıllarda hızı, menzili ve taşıma kapasitesi geliştirilmiş bulunan B-52 ses - üstü ağır bomba uçakları sayesinde Amerikalılar, hattâ Amerikadaki üslerinden kalkarak, istedikleri Sovyet hedeflerini ellerindeki 20 megatonluk hidrojen bombalarıyla yokedebilecek imkânlara sahip bulunmaktadır. Bu uçaklar normal olarak bir çift 20 megatonluk bomba taşıyabilmektedir. Yalnız bu takdirde Rusların son yıllarda epeyce geliştirdikleri, geçen yıl Amerikalıların yüksek irtifada uçan U-2 uçağını düşürmelerinden anlaşılan, uçak - savar roket bataryalarının hücuma geçecek B-52 filolarını durdurmak için kullanılacağını unutmamak gerektir.

Amerikan Hava Kuvvetleri ayrıca, . saatte 3600 kilometre hız yapabilecek B-70 ağır bomba uçaklarının gerçekleştirilebilmesi için çalışmalarına devam etmektedir. Böylelikle uçak - savar roketlerinin tesirleri azaltılmış ve daha büyük sayıda üstün tahrip gücünü haiz bombalar hedeflerine ulaşmış olacaktır. Bugün Amerikalıların çok geliştirdikleri hava savunma sistemlerinin en iyi bir şansla yüzde 90 başarı sağlıyacağı hesaplandığına göre, ayni durumda savunma sistemine malik olsa bile, Sovyetlerin hedeflerine gönderilen her 100 uçaklık filodan en az 10'unun görevini başarıyla yapabileceği sonucuna varılır ki bu, 400 megatonluk tahrip gücünün hedefte patlatılması demektir. Elde, ortalama bir rakam olarak, uçuş hâlinde 1000 uçağın bulunduğu kabul edilse, böylece 4 milyar ton TNT'ye denk tahrip gücünün Sovyetlerin ülkesini tam bir nükleer cehenneme çevireceği anlaşılır.

Gaye ve sonuç

Sovyetlerin dünya halk oyunu hiçe sayarak, kendi milletlerinin sağlığını'da bütün insanlık alemiyle beraber tehlikeye koyan bu denemelere girişmesindeki gayeler acaba sâdece politik midir? Yukarıda anlatıldığı gibi, 20 megatondan daha büyük tahrip güçlerinin stratejik bakımdan bir değeri olmadığını bile bile bu denemeleri geliştirmelerinin acaba sebebi ne olabilir? Bu sorulan kesin şekilde cevaplandırmak güçtür. Ancak, söylenebilecek olan şey, insanların bazen psikolojik taktiklerde ifrata kaçabildikleri ve çok kere de aldandıklarıdır.

Fakat ortada olan gerçek, bu deneylerle atmosferdeki radyoaktivitenin devamlı olarak yükselmesi, havadaki radyoaktif izotop zerrelerinin artması, bu gibi zerrelerin yağmur ve diğer yağışlar yoluyla yeryüzüne inerek, bilhassa bitkileri "kirletmesi", neticede süt yoluyla insan vücüdüne giren bu izotopların da insanlığın türlü şekillerde hayatını tehlikeye sokmasıdır.

Sovyetlerin nükleer denemelere tekrar başlamasından önce Amerikanların, İngilizlerin, Sovyetlerin ve Fransızların attıkları bombaların toptan tahrip gücü sâdece 170 megatondan ibaret olduğu halde, son Sovyet denemeleriyle bu miktar en az birbuçuk katına çıkmıştır. Radyoaktivite, bilhassa uzun süreler atmosferin yüksek tabakalarında kalıp yağışlarla birlikte yavaş yavaş yeryüzüne inen uzun ömürlü Stronsiyum 90 ve Sezyum 137 izotopları, böylelikle insan sağlığım tehdit eden bir durum almağa başlıyacaktır. Tam patlamanın merkezinde ısı derecesl pek büyük değerlere erişen megatonluk hidrojen bombalarında ateş şeklindeki sıcak nüve sıcaklığını kaybetmeksizin pek yükseklere kadar çıktığından, bu çeşit bombaların, atmosferin üzerindeki Stratosfer tabakasına yerleşip yıllarca, hattâ bir asır süreyle, tehlike unsuru hâlinde dolaşan radyoaktif artıkları da meydana gelmektedir. Bunlar yağmur veya kar bulutlarıyla karşılaşmadıklarından, Stratosferde'uzun zamanlar kararsız olarak gezindikten sonra, Kuzey kutbu üzerine gelince atmosfere girmekte ve bulutları da "kirleterek" yağışlar vasıtasıyla toprağa inmektedirler.

Son günlerde bilhassa kuzey yarım küresinde bulunan ülkelerde atmosfer içindeki radyoaktif kalıntıların tesirleri görülmektedir. Bu yüzden Japonyada normalin birkaç bin katı radyoaktif değerde yağmurlar yağmıştır. Bizzat Sovyetlerin ülkesine radyoaktif kalıntıların dökülmekte olduğu anlaşılmaktadır. Radyoaktif bulutların uğrak yeri ol» maması bakımından ender bir şansa sahip bulunan memleketimizde bile radyoaktivitenin normal değerin 3-5 katına çıktığı belirtilmektedir.

Bütün bu olaylar, "On the beaeh-Kumsalda" filmini seyreden veya acıklı hikâyesini bilen, 1961 insanlarının üzerinde soğuk bir duş tesiri yapmakta, dünyanın huzurunu kaçıranlara karşı duyulan genel nefret hissini bir kat daha arttırmaktadır.

T İ Y A T R O

Ankara

Yeni "Hamlet"

Devlet Tiyatrosu yeni "Hamlet"" temsiliyle mevsim başının en mühim ve başarılı yaratışlarından birini gerçekleştirmiş oldu. Bitirdiğimiz hafta cuma akşamı, on bir yıllık bir aradan sonra, aynı sahnede tekrar görünen yaslı ve mustarip Danimarka Prensinin sözlerini sık sık kesen ve Büyük Tiyatro salonunda uzun yankılar uyandıran alkışlar bunun! canlı bir deliliydi.

Shakespeare ne zaman, hangi esen oynanırsa oynansın, seyircimizi daima kendine çekmiş bir ustadır. . "Hamlet" işe, bütün eserleri içinde bizde en çok ilgi gören, üzerinde en çok durulan, eh çok da oynanan dra mı olmuştur. İlk tercümelerinden bu yana henüz elli, ilk sürekli temsillerinden bu yana da henüz otuz küsur yıl geçmiş olduğu halde İstanbulda altı, Ankarada iki defa sahneye konulmuş olması bunu göstermektedir.

Seyircimizin "Hamlet"e gösterdiği bu devamlı ilgi sebepsiz değildir. Seyircimiz "Hamlet"i bir kahraman olarak görmekte ve sevmektedir. Kardeş eliyle, uykusunda zehirle öldürülen ve tacı, tahtı, yatağı gas--edilen babasının öcünü alan, zorbalığa, haksızlığa, iki yüzlülüğe, dalkavukluk ve vefasızlığa isyan eden yüce ruhlu bir kahraman... Hamlet sade bu mudur? Değil elbette. Ama seyircimizin büyük çoğunluğu onu bu açıdan görmekte, bu görünüşüyle benimsemektedir. Kan dâvası güden bir oğul, anasının vefasızlığına, zalimin istibdadına karşı duran bir prens, nihayet suçlulara cezasını veren, bu uğurda aşkım, hattâ hayatını feda eden bir kahraman dünyanın her tarafında halk topluluklarının gönlünü fethetmekte güçlük çekmemiştir. .

Sahnedeki oyun

Onbir yıl önce aynı sahnede, iki yıl önce de İstanbulda oynanmış olan "Hamlet"i tekrar ve yeniden sahneye koyup oynarken Cüneyt Gökçerin elbette gerçekleştirmek istediği bir amacı vardı: Her büyük sanatçının sahnede yaşatmaktan hem zevk, hem de gurur duyduğu ünlü bir tiyatro kişisini olgunluk çağında, "anladığı" ve "duyduğu" gibi, gönlünce oynamak... Başrolü oynamaktan belki daha güç olan sahneye koyma işini de üzerine almış olması bunu göstermektedir.

Cüneyt Gökçerin "Hamlet" reji si; temsil ve icranın bütününe "sadelik isinde asil bir ihtişam" ve "rahatlık, tabiilik içinde derinliği olan bir ifade" verme gücüyle kendini derhal kabul ettiren bir üslûb üstünlüğü taşımaktadır. Refik Erenin, küçük bir döner sahneden faydalanarak bir ana çerçeve içinde hızla değişen "havalı" dekorları, Hâle Erenin ağırbaşlı ve çok zevkli kostümleri, Nuri Özakyolun mükemmel ışıkları bu rejiyi lâyıkiyle değerlendirmekte ve ortaya bellibaşlı Avrupa sahnelerindekinden farksız bir temsil çıkarmaktadır.

Oyuna gelince: Cüneyt Gökçerin yeni "Hamlet"i, on bir yıl önceki "sâf, hülyalı, melankolik, boğazı sık sık hıçkırıklarla tıkanan, gözünün yaşı dinmiyen, bir çocuk, bir kadın kadar içli ve hassas "Hamlet"i elbette çok gerilerde bırakmıştır. Cüneyt Gökçerin yeni "Hamlet"i, "IV. Henri", "Kral Lear" ve "Oidipus" deneyinin imbiğinden "süzülmüş" ve on yıllık bir devamlı gelişmenin olgunluğundan nasibini almış, güzel bir sahne sesinin ve fiziğinin bütün imkânlarından virtüozca faydalanan, yalnız sahnelerimizde değil çoğu Batı sahnelerinde de nadir görülen kudretli bir "Hamlet"tir.

Ne yazık ki başrolün etrafını çevire» ve çok önemi olan öbür rollerde aynı üslûb, aynı yaratış bütünlüğünü bulmak mümkün olmamaktadır. Claudius'ta Şahap Akalın, yer yer "Hürrem Sultan"ın Kanunisine, Polonius'ta Ahmet Evintan zaman zaman "Gergedan"daki kompozisyonunun otomatizmine -farkında olmadan- kayıveriyorlar. Kraliçe Gertrude'da Nermin Sarova, "teatral" kalan oyunu içinde, rolün kadınlık-analık çatışmasını layıkıyla belirtemiyor.

Temsilin Hamlet'ten sonra en ifadeli ve isabetli çehrelerini, canlı oyunu ile Horattio'da Turgut Savaş, duygulu ve ölçülü kompozisyonlarıyla Ophelia'da Gülsen Alnıaçık, 1. Mezarcıda Asuman Korad çiziyorlar.

"Kocaoğlan"

Küçük Tiyatro, Devlet Tiyatrosunun yalnız telif eser oynayan sahnesi olmakta devam ediyor. Bu yıl mevsimi açan ilk oyun Orhan Asenanın "Kocaoğlan"ıdır. Beş-altı yıl önce Radyo idaresinin açtığı bir yarışmada birinciliği almış, tiyatro için hazırladığı versiyonla esaslı bazı değişiklikler yapılması gerekli görülmüş, aradan geçen zaman içinde de oldukça "eskimiş" bir piyes.

Bu "eskime", Orhan Asenanın bir tiyatro yazarı olarak son yıllarda gösterdiği başarıya ve "Kocaoğlan"-

Cüneyt Gökçer "Hamlet" te
Haklı alkış

dan sonra yazdığı, Devlet Tiyatrosunun da oynadığı "Hürrem Sultan", "Yalan" gibi eserlerinin üstün tekniğine kıyasladır. Son iki eserinden önce sahneye çıkmış olsaydı, "Steinbeck modeli üzerinde başarılı bir deneme" gibi görünmesi mümkün olan "Kocaoğlan" şimdi, ister istemez, Orhan Asenanın oluş halindeki kaabiliyetinin gelişmelerini adım adım takip edenlere biraz "eskimiş", değilse bile "gecikmiş" bir tiyatro denemesi intibaını vermektedir.

Şüphe yok ki yazar, "Kocaoğlan"m eski şeklini bir hayli değiştirmiş, ona daha derlitoplu bir çehre vermeye de muvaffak olmuştur. Ama bir küçük kasabada geçen vakanın "génie idiotque" kahramanını Steinbeck'in Lenni'sinden ayıran esas farkı, onun "infantilisme"ini -Kemal Yalçın ile Belma arasındaki aşkı ona şiddetle benimseten "cinsi duraklama"yı- vuzuhla belirteceği yerde belki çok realist sahnelerden çekinerek, bunu yapmamış, Belmanın çalıştığı oyuncular topluluğu ile, Belediye Reisiyle, seviştiği gencin babasıyla olan çeşitli durumlarını gösteren tâli olaylara lüzumundan fazla yer vermiş, böylece ele alıp işlemeyi tasarladığı -belki de işlediğini sandığı- ana tema vaka tarafı kadar "psişik" tarafıyla da gölgede kalmıştır. "Kocaoğlan", tiyatro eserini yalnız gözleriyle seyredenlere bir ikinci ve iyice belirtilmemiş Lenni karakteri gibi görünürse, kabahat bu "gölge"dedir.

Sahnedeki oyun

"Kocaoğlan" Küçük Tiyatroda güzel oynanıyor. Hüseyin Mumcu-

nun esere havasını veren, aynı samanda modern bir anlayışla çizilmiş olan dekorları isinde başarılı bir sahne düzeni kurmıya muvaffak olan Ziya Demirelin rejisi, bütün halinde, ahenkli bir oyundan ve kuvvetli bir kadrodan faydalanıyor.

Esere adını veren Kocaoğlanda Şeref Gürsoy sanat hayatının en pitoresque kompozisyonunu gerçekleştirmek fırsatını bulmuştur. Olaylara seyirci kaldığı sahnelerden olayların kahramanı kesildiği sahnelere kadar rolünün her ânını çok ifadeli bir oyunla yaşıyor ve haklı alkışlar topluyor.

Diğer rollerden Kemal-Belma çiftinde Baykal Saranla Elif Türkan Atamer canlı ve duygulu oyunlarıyla- aynı zamanda Türkân Atamer diksiyonunun kulağı tırmalıyan pürüzleriyle -dikkati çekiyorlar. Belediye Reisinde Ahmet Demir el de gerçeklik payı olan kompozisyonuyla dikkati çekiyor. Ama kompozisyonuna kattığı aşırılık, biteviyelik yüzünden çizdiği tip, yer yer, "canlı bir tip", bir "karakter" olmaktan çıkıyor, bir "kurma adam" halini alıyor.

İstanbul

Ulvi Uraz Sitede

Ulvi Urazın son yıllar içinde -Küçük Sahne ile Şehir Tiyatrosunda- aktör ve rejisör olarak. geliştirdiği sanat faaliyetini ve kazandığı başarıları yakından takip edenler, onun özel bir tiyatro topluluğu kurmasını tiyatromuz hesabına sevinçle karşılamışlardır. Çünkü yapacak işi, söyleyecek *sözü,* gerçekleştirmeğe çalışacağı fikirleri olan bir sanat adamının tam bir hürriyet içinde bit varlık gösterebileceği, amacına ulaşabileceği tecrübelerle sabit olmuştur. .

Kurduğu küçük toplulukla, yaz mevsiminde, İstanbul dolaylarında küçük turneler yaparak kendini denemiş olan Ulvi Urazın Kenter kardeşlerden boşalan küçük Site tiyatrosuna yerleşmiş olması, bu bakımdan, İstanbulun yıldan yıla serpilip gelişen sahne hayatı için büyük bir kazançtır. Ulvi Urazın bu tiyatroya yerleşir yerleşmez mevsime bir telif eserle girmiş olması ise ayrıca üzerinde durulacak, tiyatro yazarlığımız için sevinilecek bir olaydır. Bir samanlar ancak ödenekli tiyatrolarımızın "teşvik" için lûtfedip oynamak zahmetine katlandıkları telif piyesin özel tiyatrolarımızın repertuvarlarında ön yeri alması, bir gerçeğin nihayet anlaşılmış olduğunu göstermektedir: Yerli esersiz Türk tiyatrosu olmaz ve yerli eser, lâyık olduğu önem verilirse, yabancı eserden çok rağbet görebilir.

Gecikmiş bir oyun

Ulvi Urazın bu güzel düşüncelerle sahnesine mevsimin ilk eseri olarak Haldun Tanerin "Günün Adamı"nı koymuş olması elbette saygı ve sempatiyle karşılanacak bir davranıştır. Ne var ki "Günün Adamı", yazıldığı ve oynanmak üzere Şehir' Tiyatrosuna verildiği zaman "fincancı katırları'nı ürkütür korkusuyla oy nanmadığı ve yazıldığı günlerin havasım kaybettiği için hayli gecikmiş bir oyundur. Yazarla rejisör elele vererek eseri günümüze yaklaştırmak için farkedilir gayretler sarf etmiş, olmalarına, metin ve diyalog üzerinde hayli değişiklikler yapılmış olmasına rağmen eserin temsili bu intibaı giderememektedir. Çünkü "Günün Adamı"nın satirini yaptığı bir devir ve zihniyet, aradan geçen zamanda, yıkılmış ve yazarın zamanına göre büyük bir cesaret sayılan sosyal ve politik hicivleri, açık oturum halinde muhasebesi ve muhakemesi yapılmış, hattâ hükme bağlanmış bir rejimle beraber, artık çok geride kalmış ve hiciv olmaktan -hiç değilse şimdilik- çıkmıştır. Bunun canlı delilini seyirci sıralarında göze çarpan tenhalıkta görmek mümkündür.

"Günün Adamı"ndan bir sahne
"Günün" değil, "dün"ün adamı

Sahnedeki oyun

Bununla beraber Ulvi Urazın "Günün Adamı"nı sahneye koyması bir sanat eserine karşı yapılmış olan Haksızlığı tamir etmiş, onu hiç olmazsa sahne ışığına ve seyirci karşısına çıkarmış oluyor. Hem de canlı, âhenkli bir oyunla...

Bellibaşlı rollerden eserin kahramanı, belkemiği olan Profesör-Nazırı Ulvi Uraz, sanatından beklenen kudretle, tiyatro kurtları için biz; ziyafet teşkil eden detaylara alt hârikulâde süslemelerle ve işin güzeli, hiçbir sahnede aşırılıklara kaymıyan fantezilerle canlandırıyor. O kadar ki, eserin havasını, tasvir ettiği çevrenin ve çehrelerin artık bilinmedik, söylenmedik tarafları kalmamış özelliklerini bir yana bırakıp sâdece Ulvi Urazı seyretmek temsilden büyült bir zevk almağa yetiyor.

Diğer rollerden idealist nazır damadının forsundan ve mevkiinden faydalanarak, onun haberi bile olmadan, türlü dalavereler çeviren Kayınpederde İbrahim Delideniz, dalaverede ondan geri kalmıyan Parti Genel Sekreterinde Yılmaz Gruda inandırıcı tipler çiziyorlar. Hele İbrahim Delideniz!.. Rahat ve tabii oyunuyla üstün seviyeli bir aktör olduğunu hemen belli ediyor. İbrahim Delidenizin Şehir Tiyatrosundan çıkarılması yirmi yıldır çalıştığı müessese için ne büyük bir kayıpsa, Site Tiyatrosu için o kadar büyük bir kazanç olmuştur.

Doçentte Kayhan Yıldızoğlu, Kayınbiraderde Senih Orkan, Katibede Güneşi Akol, Adamda Ayberk Çölok itinalı oyunlarıyla dikkati çekiyorlar. Hele Güneşi Akol temiz diksiyonu, oyununa kattığı rahat ve sevimli ifadeyle iletisi için büyük ümitler veriyor.

MUSİKİ

Ankara
Devlet Konser Salonu

Türkiyenin ilk konser salonu, kapılarını, bitirdiğimiz haftanın başındaki pazar gecesi açtı. Opera Meydanını İstasyona bağlıyan cadde üzerindeki bu salon, onbeş gün gibi kısa bir zaman içinde hazırlanmıştı. Ekim ayı girdiği vakit Ankarada böyle bir salonun lâfı bile edilmiyordu. Normal ölçülerle, normal çalışma ile böyle büyük bir isin altından kalkmıya, sâdece bu inşaat için gereken yazışmaları bile bir sonuca bağlamıya imkân olmaması gerekirdi. Fakat Ankaranın bir konser salonuna ihtiyacı vardı. Bunu Devlet Başkanı Cemal Gürsel çok iyi biliyordu. Bir büyüğün elini uzatması ve büyülü değneğini İstasyon caddesi üzerindeki Sergi Evine değdirmesiyle akıllara durgunluk veren olaylar birbirini kovaladı. Boş ve mânasız Sergi Evi binası onbeş gün içinde şekil değiştirdi, ortaya 860 kişilik güzel bir konser salonu çıkıverdi.

Yıllardan beri Operanın mahzenlerinde çalışan Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası nihayet kendi malı olan bir salona kavuşmuş bulunmaktadır. Aslında bu iş için geç bile kalınmıştır. Zira, bir başka Sergi Evinden bozma Opera binası hem operanın, hem tiyatronun, hem de Ankaranın konser hayatının yükünü çekecek imkânlara sahip değildi. Yalnız sanatçıları içine alan daracık çalışma yerinde bütün sesler hamamdaymış gibi aksettiği için, doğru dürüst prova yapmıya bile imkân yoktu. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, memleketimize gelen yabana şeflerin mezara benzettiği bu mahzende ' her sabah çalışmakta, sonra onbeş günde bir, sah geceleri

Opera sahnesinde konser vermekteydi. Sahne tiyatro dekorlarıyla kaplı olduğu için, çoğu zaman, konserden evvel oturma provası yapma imkânı bile bulunamamaktaydı. Ayrıca, Opera sahnesinin konser vermiye müsait olmadığı da bir gerçekti. Bilhassa nefesli çalgıların sesleri salona gidecek yerde sahnenin tavam tarafından yutulmakta, bu sebepten çalgılar arasında denge kurmak güçleşmekteydi. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası ve Ankaraya gelen yabancı solistler, konser vermek isteyen Türk sanatçıları, Opera binasının boş olduğu salı gecelerinin peşinde kuyruğa girmek zorundaydılar ve salon kapanın elinde kalmaktaydı. Kısaca, başkent için bir konser salonu gerçekten ihtiyaç haline gelmişti.

Gümrükten mal kaçırır gibi

Yıllardan beri bir konser salonunun hayali peşinde koşan Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası üyeleri nihayet bu derdin çaresini en kestirme yoldan halletmiye karar verdiler: Yeni bir salonun yapılması pek güçtü ama, İstasyon caddesindeki Sergi Evi binası nispeten az bir mas rafla pekâlâ konser salonu haline getirilebilirdi. Devlet Başkanının ve Milli Eğitim Bakanının yardımları da sağlanınca derhal kollar sıvandı, işe girişildi. Salonun 29 Ekime yetişmesi gerekiyordu. Yeni hükümet idareyi devraldığı vakit, geri dönülmesi imkânsız adımlar atılmış, ortaya gözle görülür bir eser çıkmış olmalıydı. Eğer salon 29 Ekimde ortaya çıkabilir,' büyük merasimlerle açılabilirse, bu salonun göbeğine güreşçilerin minder serme ihtimali ortadan kalkacak, geri kalan işlerin yürümesi, tamamlanması daha kolaylaşmış olacaktı. Güzel Sanatlar Genel Müdürü Halil Dikmen, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Müdürü Mükerrem Berk ve salonun mimarı Ertuğrul Özakdemir günün 24 saatini inşaatın başında geçiriyorlardı. Milli Eğitim Bakanı Tahtakılıçın bir ayağı daima Sergi Evindeydi. Onbeş gün içinde salon tamamlandı, bir yerden iğreti iskemleler bulundu, fuayeye çekidüzen verildi ve Devlet Konser Salonu, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının bir konseriyle 29 Ekim gecesi kapılarını açtı.

Yok mu arttıran?

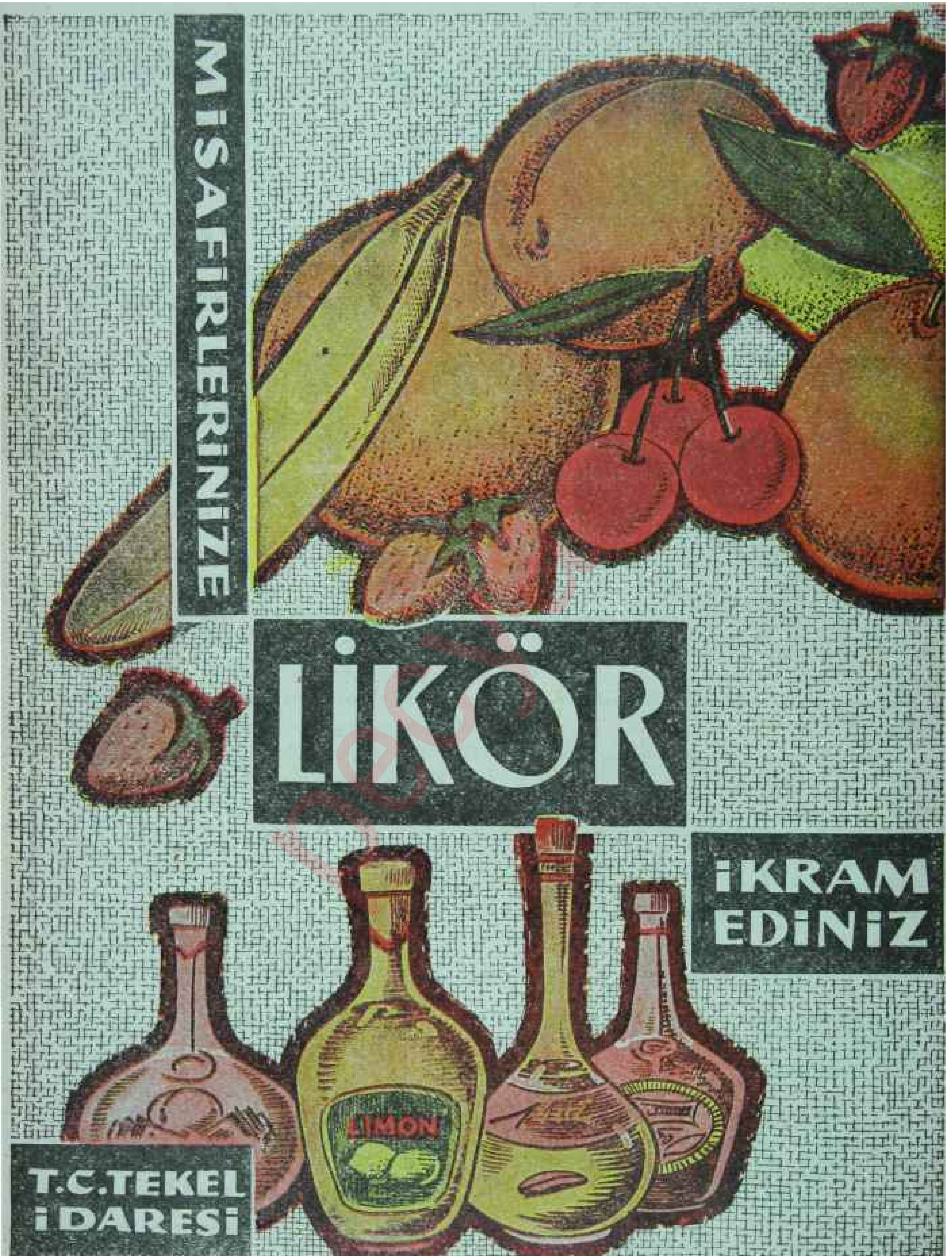
Vâkıa kapılar açılmıştı, bundan sonra konserler yeni binada verilecekti ama, daha yapılacak çok iş vardı. Herşeyden evvel salonun koltukları ısmarlanacaktı. 860 koltuğun her biri için 400 lira ödemek gerekiyordu. Elde para olmadığı için, Orkestra Müdürlüğü bu koltukları sanatsever Ankaralılara yaptırmaya karar verdi. İsteyenler koltuk başına 400 lira ödeyecek, buna mukabil o koltuğun vestiyer numarası üzerine koltuğu armağan edenin ismi yazılacaktı. Sonra 200 kişilik oda müziği salonunun, alt kattaki 6 küçük, 2 büyük çalışma odasının, çalgı bakım ve tamir atölyesinin, depoların, dinlenme salonlarının, kitaplıkların da bir an evvel tamamlanması gerekiyordu. Salonun dört başı mâmur olabilmesi için Bornovadaki orgun da getirtilmesi ve sahneye monte edilmesi şarttı. Bu iş de nihayet 50 bin liraya bakıyordu.

Açılış konseri

29 Ekim gecesi, yeni salonun akustik durumunun da iyi olduğu ortaya çıktı. Sesler, tek kat üzerine inşa edilmiş salonun her köşesine iyi gidiyordu, her yerin görüş şartları aynıydı. Belki nefesli çalgıların yaylıları bir parça ezdiği söylenebilirdi ama, yansıtıcı ve emici panolarla oynayarak bu mahzurun giderilmesi güç olmamalıydı.

İlk konserde Bruno Bogo'nun idaresindeki Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Wagner'in Nürnberg'li Usta Şarkıcılar Prelüdünü, Saint - Saens'ın İntroduction ve Rondo capricciosu'nu -Solist: Suna Kan-, Liadov'un Peri Masalları'nı, Mozart'ın iki aryasını, Alnarın Estergon Kalesini -Solist: Ayhan Baran- ve Ulvi Cemal Erkinin Köçekçe 'Rapsodisini çaldı. Henüz kuramamış duvarlardan iliklere geçen bir ıslaklık ve genizleri tırmalayan' boya kokusu bu konserin normal şartlar altında yapılmadığını belli ediyordu. Buna rağmen Liadov ile Köçekçe gerçekten kusursuz bir icraya kavuştu. Solistler, alelâcele hazırlanan konsere her zaman çiğneye çiğneye çürüttükleri sakızlarla çıkmışlardı ve dünyanın her yerinde alkışlanacak bir seviye tutturmalarına rağmen iyi günlerinde olmadıklarım belli ediyorlardı. Fakat bu 'konserde önemli olan şey herhalde "çalış" değil, "açılış"tı.

Netice olarak, 135 yaşındaki Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası nihayet bir salona kavuşmuştur. Bundan böyle Ankaranın müzik hayatına canlılık gelecektir ve başkentin çehresi her zamandan daha fazla Batıya dönmüş bulunmaktadır.

MİSAFİRLERİNİZE
LİKÖR
İKRAM EDİNİZ
LİMON
T.C. TEKEL İDARESİ